DOMENICO
STARNONE

PĂCĂLEALA

virtual-project.eu

DOMENICO STARNONE

PĂCĂLEALA

Original: *Scherzetto* [*Trick*] (2016)

Traducere din limba italiană de:
CERASELA BARBONE

virtual-project.eu

LITERA®

2018

CAPITOLUL ÎNTÂI

1.

Betta m-a sunat într-o seară, mai nervoasă ca de obicei, să se lămurească dacă mă simțeam în stare să am grijă de fiul lor în perioada cât ea și soțul ei participau la o conferință a matematicienilor la Cagliari. Locuiam la Milano de câteva decenii și nu mă încânta gândul mutării la Napoli, în vechea casă pe care o moștenisem de la părinții mei, și în care fiica mea locuia de dinainte să se căsătorească. Aveam mai bine de șaptezeci de ani și, pentru că rămăsesem văduv de mult, mă dezobișnuisem să conviețuiesc, mă simțeam în largul meu doar în patul meu și în baia mea. În plus, cu câteva săptămâni în urmă, suferisem o mică intervenție chirurgicală care, încă de pe când eram în clinică, părea să fi complicat mai mult lucrurile. Cu toate că medicii se prezentau în salonul meu atât dimineața, cât și seara să-mi spună ca totul decursese cum trebuia, nivelul hemoglobinei era scăzut, al feritinei lăsa de dorit și, într-o după-amiază, văzusem mici capete albe de tencuială, ieșind din peretele din fața și întinzându-se spre mine. Îmi făcuseră imediat o transfuzie, nivelul hemoglobinei crescuse un pic și în sfârșit mă trimiseseră acasă. Dar acum mă străduiam să-mi revin. Dimineața eram atât de obosit, încât, ca să mă scol în picioare, trebuia să-mi adun puterile, să-mi înfig degetele în coapse, să-mi înclin bustul în față ca și cum ar fi fost un capac de valiză și să-mi încordez mușchii membrelor superioare și ai celor inferioare cu o voință care-mi tăia răsuflarea; și abia când durerea de spate se atenua, reușeam să-mi ridic complet scheletul, dar cu prudență, desprinzându-mi încet degetele de pe coapse și lăsându-mi brațele pe

lângă șolduri cu un horcăit care dura până ajungeam, în cele din urmă, în poziție dreaptă. Așa că, la rugămintea Bettei, mi-a venit spontan să răspund:

— Îți dorești așa mult să mergi la conferința asta?

— E vorba de munca mea, tată: eu trebuie să deschid lucrările conferinței, iar prelegerea lui Saverio este a doua zi după-amiază.

— Cât timp o să fiți plecați?

— Din 20 până în 23 noiembrie.

— Deci ar trebui să stau cu copilul, de unul singur, patru zile?

— O să vină Salli în fiecare dimineață, o să facă ordine, o să vă gătească. Și, oricum, Mario e complet independent.

— Niciun copil nu e independent la trei ani.

— Mario are patru.

— Nici la patru. Dar nu asta e problema: am o lucrare urgentă de terminat și nici măcar nu m-am apucat de ea.

— Ce trebuie să faci?

— Să ilustrez o povestire de Henry James.

— Ce povestire e?

— Un tip se întoarce în casa lui veche din New York și acolo găsește o fantomă, adică pe el însuși așa cum ar fi fost dacă ar fi devenit om de afaceri.

— Și ție cât îți ia să faci ilustrațiile pentru o astfel de povestire? Mai e aproape o lună, timp ai. Și, oricum, dacă nu termini până pe 20, poți să-ți iei de lucru aici, Mario e obișnuit să nu deranjeze.

— Ultima oară voia să stea numai în brațe.

— Ultima oară a fost acum doi ani.

A început să-mi reproșeze că fusesem un tată dezinteresat, și nici ca bunic nu eram mai breaz. Eu i-am răspuns pe un ton afectuos și i-am dat asigurări că o să stau cu copilul cât timp avea nevoie. A întrebat când intenționam să mă duc, iar eu am exagerat cu răspunsul. Pentru că o simțeam pe fiica mea mai nefericită decât de obicei; pentru

că, în perioada internării mele, sunase de cel mult trei sau patru ori; pentru că dezinteresul ei mi se păruse un mod de a mă pedepsi pentru propria lipsă de interes, am promis că o să ajung la Napoli cu o săptămână înainte de conferință, astfel încât copilul să se obișnuiască în compania mea. Și am adăugat cu un fals entuziasm că îmi doream foarte mult să fac puțin pe bunicul, că putea să plece liniștită, că eu și Mario o să ne distrăm nemaipomenit de bine.

Dar, ca de obicei, n-am reușit să-mi țin promisiunea. Tânărul editor pentru care lucram mă agasa, voia să vadă cât progresasem cu lucrul. Eu, care nu reușisem să fac mare lucru din cauza convalescenței interminabile, am încercat să definitivez valvârtej vreo două planșe. Dar într-o dimineață am început din nou să pierd sânge și a trebuit să dau fuga la medic, care, deși găsise totul în regulă, m-a obligat să fac încă un control după o săptămână. Astfel, prins cu una, cu alta, am ajuns să plec abia pe 18 noiembrie, după ce-i trimisesem editorului cele două planșe încă prost definitivate. M-am dus la gară într-o stare de nemulțumire plictisită, cu valiza făcută la întâmplare și nici măcar un mic cadou pentru Mario, în afară de două cărți de povești pe care le ilustrasem eu însumi cu destui ani în urmă.

A fost o călătorie sâcâitoare din cauza transpirațiilor provocate de slăbiciunea fizică și de dorința de a mă întoarce la Milano. Ploua, mă simțeam încordat. Trenul despica rafale de vânt care acopereau fereastra cu șiroaie tremurânde de ploaie. Mi-a fost de multe ori teamă că vagoanele o să sară de pe șine, târâte de furtună, și am constatat că, pe măsură ce îmbătrânești, îți dorești să rămâi în viață. Dar odată ajuns la Napoli m-am simțit mai bine, în ciuda frigului și a ploii. Am ieșit din gară și în câteva minute am ajuns la clădirea de pe colț pe care o cunoșteam bine.

2.

Betta m-a primit cu o afecțiune de care – la patruzeci de ani, când își investea toată energia în echilibristica de zi cu zi – nu mă așteptam să fie capabilă. M-a surprins, arătându-se preocupată de starea mea de sănătate și exclamând: Ce palid ești, ce slab ești, și s-a scuzat că nu venise niciodată să mă viziteze cât fusesem internat la clinică. Pentru că m-a întrebat oarecum îngrijorată de medici și analize, am început să bănuiesc că vrea să-și dea seama dacă nu își asuma un risc lăsându-mă cu copilul. Am liniștit-o și m-am apucat să-i fac o mie de complimente cu frazele hiperbolice pe care le foloseam încă de când era mică.

— Ești frumoasă.

— Deloc.

— Arăți mai bine decât o actriță de cinema.

— Sunt grasă, capricioasă, bătrână.

— Glumești? N-am văzut niciodată o femeie mai seducătoare. Desigur, caracterul e ca o scoarță de copac, însă dacă o dai la o parte, iese la iveală o sensibilitate clară, de o culoare frumoasă și luminoasă, ca aceea a mamei tale.

Saverio se dusese să-l ia pe Mario de la grădiniță și aveau să se întoarcă dintr-un moment într-altul. Am sperat că-mi spune să mă duc în camera mea să mă odihnesc un pic. În rarele dăți când veneam la Napoli dormeam în camera mare de lângă baie, care avea un balconaș asemănător cu o platformă de lansare spre Piața Garibaldi. Crescusem împreună cu frații mei și era singurul colț din casa aceea pe care nu-l detestam. Mi-ar fi plăcut să stau acolo, întins pe pat, chiar și numai pentru câteva minute. Dar Betta m-a ținut în bucătărie – pe mine, valiza, o sacoșă de pânză – și a început să se vaite încontinuu de tot, de munca la universitate, de Mario, de Saverio care lăsa în

cârca ei casa și copilul, de multe alte tensiuni insuportabile.

— Tată, aproape a urlat la un moment dat, *chiar* m-am săturat.

Stătea lângă chiuvetă și spăla niște legume, dar a rostit propoziția întorcându-se spre mine cu o răsucire bruscă, violentă. Pentru câteva secunde am văzut-o – era prima oară când mi se întâmpla – ca pură substanță îndurerată pe care eu și mama ei, cu patru decenii în urmă, o aruncaserăm în lume cu ușurință vinovată. Ba nu, nu Ada, eu: soția mea murise de mult, nu mai era responsabilă pentru ea. Betta era o mare celulă ruptă din mine, *doar a mea*, cu membrana deja destul de uzată. Sau cel puțin așa mi-am imaginat-o pentru o clipă. Apoi s-a auzit zgomotul ușii de la intrare. Fiica mea a redevenit degrabă ea însăși, a zis iată-i cu un amestec de bucurie și repulsie, a apărut Saverio – bondocul, ceremoniosul Saverio cu fața lată, atât de diferit de eleganța longilină a Bettei – împreună cu Mario, mic, brunet ca tatăl, cu ochii mari încadrându-i chipul plăpând și o căciulă roșie, îmbrăcat într-o geacă albastră, cu nodul înfoiat al fundei bleu…

Copilul a rămas câteva clipe în așteptare, emoționat. N-a luat nimic de la Betta, m-am gândit, e taică-său întreg. În timpul ăsta, am simțit cu o împunsătură de neliniște că sunt cuvântul „bunic” care se întrupa în fața lui – un necunoscut de la care aștepta un șuvoi nestăvilit de minuni – și am deschis larg brațele într-un gest ușor teatral. Mario, am zis, vino, frumosule, vino, cât ai crescut! Atunci el și-a luat avânt spre mine și a trebuit să-l ridic în brațe, în timp ce dădeam propozițiilor o tonalitate veselă, chiar dacă efortul îmi frângea vocea. Mi-a înconjurat energic gâtul cu brațele și m-a sărutat pe un obraz de parcă ar fi vrut să-l perforeze.

— Nu așa, îl sugrumi, s-a amestecat tatăl, iar Betta a intervenit imediat, impunându-i să-mi dea

drumul:

— Bunicul nu fuge nicăieri, zilele astea o să stați tot timpul împreună, o să împarți camera cu el.

Pentru mine era o veste proastă, îmi imaginasem că un băiețel de câțiva ani doarme cu părinții. Uitasem că cerusem eu însumi, demult, ca Betta să stea în pătuțul ei în camera alăturată, chiar dacă Ada nu reușea să închidă ochii la gândul că nu-i aude scâncetele sau că sare pauzele de alăptat. Mi-am amintit de toate astea pe când lăsam copilul jos și mi-am reprimat disconfortul, căci nu voiam ca Mario să-l perceapă. M-am îndreptat spre sacoșa de pânză, pe care la sosire o rezemasem de valiză, și am scos cele două volume subțiri pe care intenționam să i le dăruiesc.

— Uite ce ți-am adus, am spus.

Însă doar atingând cele două cărți am regretat din nou că nu i-am cumpărat ceva mai atrăgător și m-am temut să nu fie dezamăgit. În schimb, copilul a luat volumele plin de curiozitate și, murmurând un foarte politicos mulțumesc – a fost primul cuvânt pe care l-am auzit rostind –, a început să studieze copertele.

Saverio, care crezuse probabil, exact ca și mine, că darul era nepotrivit, iar apoi, în mod sigur, ar fi urmat să-i spună Bettei: Tatălui tău, ca de obicei, nu-i iese nimic bine, s-a grăbit să exclame:

— Bunicul e un artist important, uite ce frumoase sunt ilustrațiile, el le-a făcut.

— O să vă uitați la ele mai târziu împreună, acum să scoatem geaca și vino să faci pipi, a intervenit Betta.

Mario a opus un pic de rezistență, dar apoi s-a lăsat dezbrăcat, având grijă mai ales să nu dea drumul nicio secundă celor două cărticele. Le-a luat cu el și când maică-sa l-a târât cu forța în baie, iar eu m-am așezat din nou stânjenit, fără să știu despre ce să vorbesc cu ginerele meu. Am aruncat la întâmplare câteva propoziții despre universitate,

studenți, efortul de a preda, unicul subiect care, din câte țineam minte, îl pasiona, în afară de fotbalul care îmi era complet străin. Dar Saverio l-a evitat dibace aproape imediat și, pe neașteptate – dat fiind că noi nu ne făceam confidențe –, a început să vorbească exprimându-se un pic bombastic, dar îndurerat de nemulțumirea lui existențială.

— Nu există răgaz și nu există fericire, a murmurat.

— Un pic de fericire există întotdeauna.

— Nu, eu simt doar venin.

Dar cum s-a întors Betta, a întrerupt imediat mărturisirea și a reluat, haotic, discuția despre universitate. Era foarte evident că cei doi, soție și soț, se enervau doar văzându-se. Fiica mea l-a acuzat pe Saverio că lăsase în dezordine n-am înțeles bine ce și între timp a subliniat pentru mine, referindu-se la Mario, care tocmai își făcuse din nou apariția ținând foarte strâns cadoul de la mine: Rezultatul e că *ăsta mic* crește mai rău decât taică-său. Apoi mi-a luat pe sus valiza și sacoșa, punând pariu cu un râset sarcastic, că în mod sigur aveam în ele cele necesare să lucrez, dar nu și cămăși, chiloți și șosete.

Când ea a dispărut pe coridor, copilul a părut ușurat. A pus unul dintre volume pe masă, l-a aranjat pe celălalt pe picioarele mele ca și cum ar fi fost o masă de scris și a început să-l răsfoiască pagină cu pagină. L-am mângâiat pe păr și el, poate încurajat de gest, m-a întrebat foarte serios:

— Bunicule, chiar ai făcut tu ilustrațiile?

— Sigur, îți plac?

S-a gândit.

— Sunt cam întunecate.

— Întunecate?

— Da. Data viitoare fă-le mai luminoase.

Saverio s-a grăbit să intervină:

— Nu, ce întunecate, sunt bune așa.

— Sunt întunecate, a insistat Mario.

Eu i-am luat încetișor cartea și am studiat câteva ilustrații. Nu-mi spusese nimeni vreodată că erau întunecate. M-am întors spre copil și am rostit: Nu sunt întunecate, și am adăugat pe un ton un pic supărat: Dar dacă tu le vezi întunecate sigur ceva au. Am răsfoit cartea cu atenție, remarcând defecte cărora nu le dădusem niciodată importanță, și am murmurat: Poate că mi le-au tipărit prost. Și m-am întristat, niciodată nu putusem suporta ca neglijența altcuiva să-mi strice munca. Am repetat de mai multe ori, vorbind cu Saverio: Da, sunt întunecate, Mario are dreptate. Apoi, amestecând observații nemulțumite cu detalii tehnice, am început să-i vorbesc de rău pe toți acei editori care pretindeau mult, cheltuiau puțin și distrugeau tot.

Copilul a stat să asculte o vreme, apoi s-a plictisit, a întrebat dacă voiam să-i văd jucăriile. Dar deja mintea mi-era în altă parte și am refuzat cu asprime. A fost doar o clipă. Mi-am dat seama că refuzul fusese prea hotărât, căci tatăl și fiul deja mă priveau dezorientați. Am adăugat: Mâine, micuțule, acum bunicul e obosit.

3.

În seara aceea m-am convins că pentru Betta și Saverio conferința de la Cagliari era mai ales un bun prilej să se sustragă ochilor și urechilor fiului pentru a se certa în voie. Dacă pe parcursul după-amiezii abia și-au adresat câteva fraze asemănătoare unor anunțuri administrative, la cină nu au mai făcut nici asta, vorbind mai ales cu Mario și cu mine pentru ca micuțul să afle totul despre isprăvile mele, iar eu despre ale lui. Au folosit amândoi tonuri copilăroase și aproape de fiecare dată și-au început micile discursuri cu „știi că bunicul” sau „hai, arată-i un pic bunicului”. Așadar, Mario a trebuit să afle că eu câștigasem

multe premii, eram mai faimos decât Picasso și persoane importante expuneau în casele lor opere de-ale mele; iar eu a trebuit să aflu că Mario știa să răspundă politicos la telefon, să-și scrie numele, să folosească telecomanda, să-și taie singur friptura cu un cuțit adevărat, să mănânce ce era în farfurie fără să facă nazuri.

A fost o seară interminabilă. Copilul nu m-a scăpat o clipă din ochi, părând că vrea să mă întipărească în memorie de teamă că o să dispar. Când i-am arătat câteva trucuri vechi și stupide, cu care o distrasem pe Betta când era mică – de genul în care mă prefăceam că degetul meu mare, strâns între arătător și mijlociu, era nasul pe care i-l smulsesem –, el a schițat niște urme de zâmbet pe jumătate distrat, pe jumătate compătimitor, lovind aerul cu mâna parcă pentru a mă pedepsi pentru acele tâmpenii. Când a venit momentul să meargă la culcare, a încercat să spună: Mă duc când se duce bunicul. Dar cei doi părinți au intervenit aproape la unison, amândoi, pe neașteptate, fără pic de duioșie. Mama a exclamat: Mergem la culcare când mama spune că mergem la culcare, iar tatăl a spus: E timpul să te culci, arătându-i ceasul de pe perete ca și cum fiul ar fi știut deja să-l citească. Mario a protestat atunci puțin, dar n-a reușit să obțină decât să asist la cum se dezbrăca fără să fie ajutat, la cum, tot fără să fie ajutat, își punea pijamaua, la cum întindea cu precizie pastă de dinți pe periuță, la cum știa să se spele, interminabil, pe dinți.

Am contemplat uimit spectacolul. Am spus de nenumărate ori: Ce îndemânatic ești, în vreme ce Betta mi-a atras încontinuu atenția: Nu mi-l răsfăța.

— Dar chiar e îndemânatic pentru vârsta lui, a adăugat, pe neașteptate, serioasă, privindu-și fiul. O să vezi.

În acel moment, mama și fiul au anunțat că se retrăgeau să citească, așa cum făceau în fiecare

seară, o poveste. M-am ținut după ei fără vlagă până în camera care nu mai era a mea. Mario nu știa încă să citească, dar – a subliniat Betta – făcea progrese. Au vrut să-mi demonstreze amândoi și, într-adevăr, copilul, cu un pic de ajutor din partea mamei, a citit câteva cuvinte. Între timp am aruncat o privire lacomă spre patul pliant care fusese pregătit pentru mine și m-am gândit că, doar ca să mă întind, aș fi ascultat și eu povestea. Dar Betta, vorbind peste fiul ei care mă ruga: Mai rămâi, bunicule, a spus: Nu, tată, du-te, acum noi citim un pic și apoi la culcare. Cuvinte care erau limpede o poruncă atât pentru cel mic, cât și pentru mine.

Am ieșit din cameră și am pornit împotriva voinței mele – unde era întrerupătorul? – pe coridorul întunecos. La Milano, în ultima vreme constatasem că întunericul nu-mi plăcea. Aprindeam toate luminile din casă pentru că, după operație, bezna însufleța uneori lucrurile neînsuflețite și aveam impresia că sunt înșfăcat de mobilier, de pereți, efect pe care-l atribuiam proastei circulații a sângelui și oxigenării deficitare a creierului. Așadar, am înaintat cu prudență, atingând ușor pereții cu nodurile degetelor, dar am văzut oricum într-o străfulgerare imaginea tatălui meu, întotdeauna amenințător, care-și dădea pe spate părul cu amândouă mâinile, pe mama ca o cenușăreasă șleampătă care se preschimba uneori, înspăimântată și tristă, în doamna cu voaletă, pe bunica, afectată de ictus, care nu mai scotea o vorbă, *pipernicită,* termen care în dialect indica trupurile chircite, încovoiate ca un cosor lăsat să ruginească într-un colț.

Singurul loc luminat din apartament era bucătăria. L-am găsit acolo pe ginerele meu, foarte prost dispus și totuși plin de solicitudine, care mi-a indicat un scaun lângă el. Abia am apucat să mă așez, că deja îmi povestea cu voce foarte joasă, aproape șoptită, la ureche, cum între el și Betta –

doi ani de logodnă, doisprezece de conviețuire în casa aceea, cinci de căsnicie – lucrurile se stricaseră. Zadarnic am încercat să schimb subiectul, să semnalez în fel și chip că nu aveam chef să ascult. Nu ne apropia nimic și, mai ales, eram tatăl soției lui, dar el a continuat, era clar că nu se simțea bine și voia să-și descarce sufletul. Mi-a zis că la conducerea Catedrei de matematică venise un individ pe care fiica mea îl cunoștea încă de pe vremea liceului, iar ea își pierduse mințile imediat. Matematicianul acela strălucit, un bărbat puternic, îi inoculase o energie nouă, astfel încât ea, în fiecare zi, se străduia să se facă mai frumoasă și mai elegantă decât în ziua precedentă. Pe scurt, universitatea devenise pentru Betta un enorm recipient plin cu o substanță alcoolizată, în care corpul ei delicat plutea în fiecare moment, aproape fără să vrea, spre ditamai nou-venitul corpolent – un trup cu coapse masive, cu burtă mare, în opinia lui Saverio – cu scopul de a-l atinge, de a se izbi de el și apoi de a se freca de el, de a se înfășura în el, trăgându-l împreună cu ea în abisuri.

— Fiica ta face toate astea sub ochii mei, mi-a șoptit cu ochii plini de disperare.

Mi-a repetat de mai multe ori motivul care făcea situația insuportabilă: Betta nu-și dăduse deloc silința să-i ascundă cât de intens o atrăgea directorul, ci căutase contactul cu el pe coridoare, prin birouri, aule, baruri, fără să-i pese de prezența soțului ei, fără să acorde vreo importanță faptului că, în orice moment, el ar putea fi acolo să vadă. Lui Saverio, ea i se arătase din ce în ce mai impudic de emoționată. Pe Saverio îl întreba în fiecare dimineață, înainte să plece la serviciu, dacă era bine îmbrăcată, dacă era suficient de atrăgătoare. În urechea lui Saverio revărsase un șuvoi de gelozie necontrolată când, într-o anumită împrejurare, directorul apăruse cu soția lui, iar femeia stătuse lipită de el fără să facă economie de

efuziuni. Fără să ia în considerare salutul languros de la începutul și la sfârșitul zilei de muncă: pupături pe obraji care tindeau, involuntar, tot mai mult, spre sărutul pe gură. Și fără să ia în considerare o îndârjită pretenție de independență. La un moment dat, atunci când Saverio, scos din minți de acel comportament, o trăsese deoparte pe unul dintre culoarele întunecoase ale facultății și urlase la ea că îl umilește cu comportamentul ei, Betta zbierase: Ce vrei, ce spui, ești nebun, fac ce vreau, și-l lăsase acolo de izbeliște, dând fuga la bar după acel puternic magnet care – după cum sublinia ginerele meu –, dacă l-ai cunoaște, ți s-ar părea un pic mai mult decât un conglomerat de viață de genul celor care existau înainte de începerea evoluției, în fine, un troglodit.

N-am scos o vorbă, lăsându-l să-și descarce sufletul. Era inutil să-l fac să observe că directorul, așa cum îl descria el, era copia lui. Ar fi fost inutil să-i spun că, în mod evident, tipul de bărbat care o atrăgea pe Betta era masiv și – asemenea lui – nu era o frumusețe. Am încercat doar să spun nepăsător, la un moment dat: Sunt pasiuni trecătoare, Savè, în cele din urmă rămân obișnuințele, sentimentele, Mario, care e un copil minunat și pe care ar fi păcat să-l chinuiți cu certurile voastre. Ascultă-mă, treci peste asta. Răspunsul lui, asemenea zvâcnirii unui șarpe, a fost rapid și tulburător: Da, frenezia asta se va stinge, ea o să se liniștească; dar eu – *eu* – am văzut tot și am simțit scârbă, n-o mai iubesc.

Aș fi vrut să aprofundez acel argument – legătura dintre ceea ce credea că văzuse și sfârșitul iubirii –, dar el s-a întrerupt auzind pașii Bettei pe coridor. Părea îngrozit. Fiica mea s-a ivit în prag în cămașă de noapte și i-a poruncit soțului ei cu o expresie dezgustată.

— Sunt gata, să mergem la culcare, tata e obosit. Cât timp eu încui ușa și cobor storurile, tu du-te să te speli pe dinți.

Saverio a privit pentru o clipă lungă podeaua, apoi s-a ridicat brusc și hotărât de pe scaun și a ieșit după ce mi-a adresat un salut de noapte bună aproape imperceptibil. Betta a așteptat să audă zgomotul ușii de la baie care se închidea, apoi m-a întrebat neliniștită, cu voce foarte joasă:

— Ce ți-a zis?

— Că aveți niște probleme.

— Problema e el.

— Am înțeles că problema ești tu.

— Ai înțeles greșit, Saverio vede ce nu există.

— Deci nu ai o legătură amoroasă cu un director de nu știu ce?

— Eu? *Eu?* S-o lăsăm baltă, tată, Saverio e insuportabil.

— Dar ai rămas cu el douăzeci de ani.

— Am rămas cu el pentru că, în general, e un tip echilibrat.

— Acum e dezechilibrat?

— Da, și mă dezechilibrează și pe mine, copilul, casă, totul.

— Așteaptă: e într-atât de dezechilibrat încât te vede lipită de un străin, pe când tu, în schimb, ești nelipită?

Betta a făcut o grimasă care i-a urâțit chipul.

— Nu e un străin, tată, pentru mine e ca un frate.

În momentul acela, i s-au umplut ochii de lacrimi, lucru care, adăugat la faptul că nu îl simpatizam prea tare pe soțul ei, m-a făcut imediat s-o cred. I-am spus: Vino încoace, liniștește-te, ești inteligentă, ești bună în ceea ce faci, Mario e minunat, haide, haide, plecați, lămuriți-vă și la întoarcere totul o să fie în regulă. Dar indiferent dacă era sinceră sau nu, știam bine că o s-o iubesc și o s-o consolez întotdeauna. Nu puteam suporta s-o văd plângând atunci când era mică, și nu suportam asta nici acum, când era mare. Dacă chiar trebuie să plângi, i-am șoptit, plângi atunci când eu sunt la Milano. Ea a zâmbit, am sărutat-o

pe frunte, și-a tras nasul și apoi a bombănit: îți arăt de unde se opresc gazele. Cu o mină serioasă, a vrut să rotesc eu însumi robinetul ca să memorez gestul cum trebuie. Apoi a început să-mi dea o mie de indicații: unde era panoul electric, atenție la ușa balconașului care era nouă și nu funcționa bine, maneta pentru oprirea apei era sub chiuvetă, scurgerea dușului uneori se înfunda etc. Apoi și-a dat seama că nu eram atent și a bombănit nemulțumită: îți las scris totul mâine. Între timp a cuprins-o probabil din nou îndoiala că n-o să fiu la înălțimea situației în care totuși mă vârâse și a întrebat fixându-mă drept în ochi: Te simți în stare să ai grijă de copil, nu-i așa? Am jurat că da și ea m-a pupat pe obraz – lucru pe care nu-l făcuse niciodată, nici măcar atunci când era mică – murmurând: Mulțumesc.

Am urmărit-o cu privirea până când a dispărut în camera ei. Pe urmă m-am dus să-mi iau lucrurile din valiză, având grijă să nu fac zgomot, și m-am închis în baie. Acolo, în timp ce mă pregăteam pentru noapte cu mișcările lente și nesigure ale oboselii, m-am gândit din nou la acele prime ore la Napoli și am regretat încă o dată că părăsisem Milano. Nu mă simțeam în stare, dimpotrivă. Ar fi trebuit să spun clar că încă mai eram în convalescență, că nu puteam să-mi asum responsabilitatea pentru Mario, că nu aveam chef să mă încarc cu problemele lor conjugale. Am rememorat fraze și imagini stânjenitoare din seara aceea și n-am reușit să alung o impresie… cum să spun… de indecență. Curând, mi s-a părut că, acolo în casă, nimic n-ar avea veșmântul potrivit. Sau l-ar avea, dar ca și cum l-ar purta o magmă bituminoasă, sau un crocodil, sau ce știu eu, niște bonobo, sau, încă și mai rău, protobionții, organisme în prima lor agregare oarbă. Betta care se freca de colegul ei era indecentă; și soțul ei înfipt între ea și străin – un amant, un frate, un amant ca un frate – era indecent; cum indecenți

erau pereții, vântul care bătea din port, orașul. La ceva vreme după moartea soției mele, mă uitasem printre hârtiile ei – indecent și eu – și nu mi-a luat mult să-mi dau seama că, în vreme ce micile bătălii dure pentru afirmarea artistică îmi distrăgeau atenția zi și noapte – fuseseră mulți, foarte mulți anii neatenției mele, în decursul cărora lucrul care contase cel mai mult era inspirația mea –, ea mă înșelase deseori, nu după mulți ani de când deveniserăm un cuplu. De ce? Nu-și putea explica nici ea, făcea doar presupuneri. Ca să-și aducă aminte că exista. Ca să se simtă cea mai importantă. Pentru că locul meu central, în cadrul relației noastre, era exagerat. Pentru că trupul ei avea nevoie de atenție. Dintr-un impuls irațional al vitalității ei. În spatele vieții morale de zi cu zi – am oftat plin de nemulțumire –, stă un spiriduș lipsit de educație pe care ne prefacem că nu-l vedem, o energie care ne însuflețește trupul, înfrângând la termene fixe orice decență, chiar și în cazul celor mai decenți. Am stins lumina în baie, am stins lumina pe coridor – trei întrerupătoare, am apăsat pe unul la întâmplare, era cel bun – după ce am aprins veioza de lângă patul meu. Și, în sfârșit, m-am întins cu un lung geamăt înăbușit, fără să arunc nici măcar o privire către Mario, aflat în celălalt capăt al camerei, în pătuțul lui, înconjurat de o mulțime de jucării și foarte multe desene mici prinse pe pereți.

Afară bătea în continuare un vânt necruțător, ploaia se izbea în platforma balconului, balustrada vibra și zgomotul invada camera în ciuda geamurilor duble. Am adormit într-o clipă, dar deja în clipa următoare m-am trezit lac de transpirație, cu răsuflarea tăiată. Mario stătea lângă mine, în picioare, în pijamaua lui albastră. A spus: Ai uitat să stingi lumina, bunicule, dar o sting eu, nu-ți face griji. A stins-o, și camera s-a cufundat în întuneric, în vânt, îngrozindu-mă. El a tulit-o fără teamă spre patul lui.

4.

M-am trezit convins că e patru și douăzeci, aceeași oră – plus, minus un minut – când la Milano somnul îmi pierea complet. Ploaia mai cădea încă în rafale. Am aprins lumina, era ora două și zece. M-am ridicat să mă duc la baie, iar trupul meu a simțit cum căldura pe care o savuram în așternuturi a cedat locul aerului rece cu un fior. La întoarcere, i-am aruncat o privire lui Mario, care se dezvelise în somn. Zăcea pe burtă, cu picioarele depărtate, un braț întins pe lângă el, iar celălalt îndoit și cu palma strânsă pumn lângă buzele întredeschise. I-am atins ușor picioarele goale, care erau reci ca gheața. Dacă se îmbolnăvea fix când erau plecați părinții lui? I-am aranjat plapuma până peste urechi și m-am dus să mă așez pe marginea patului meu.

Mă simțeam moleșit, mi-era somn, și totuși eram sigur că, dacă o să mă întind, n-o să dorm: mi-era prea cald, deși, în mod contradictoriu, suprafața pielii mi se părea rece; și degetele de la mâini și de la picioare erau reci, iar sensibilitatea lor, diminuată. Am luat din valiză povestirea lui James și creioanele să așternpe hârtie câteva schițe, apoi m-am vârât din nou în așternuturi, cu spatele sprijinit de perete. M-am uitat peste ce lucrasem în săptămânile precedente, nu mi-a plăcut nimic, ba dimpotrivă, am regretat că-i trimisesem editorului, din grabă, cele două planșe nedefinitivate. Am recitit câteva pasaje din carte și am încercat să fixez o imagine sau două, dar fără să mă concentrez. Era ca și cum respirația lui Mario, a vântului, a ploii și realitatea camerei – a apartamentului așa cum Betta și Saverio îl adaptaseră pentru ei de-a lungul anilor renovându-l – ar fi fost un obstacol pentru imaginație. Așadar, am lăsat baltă povestirea și m-am lăsat în voia unei stări de veghe în timpul căreia amintirea vechii

amenajări a casei a devenit atât de clară, încât a făcut să pălească orice imagine reală sau închipuită. M-am ridicat din nou în capul oaselor și am început să schițez spațiile în care crescusem. Am desenat vestibulul cu fereastra care dădea spre o terasă mică deasupra depoului de marfa. Am desenat camera de zi, la care mama mea ținea mult, cu mobilierul abia cumpărat, canapeaua, fotoliile, pufurile, lucruri care i se păreau probabil de mare doamnă. Am desenat-o pe ea însăși și, imediat – mi s-a părut că pot s-o fac –, privirea ei asupra acelei ambianțe spațioase, luminoase, asupra mesei cu marginea ușor vălurită, asupra vitrinei cu partea de sus bombată și patru piramide ascuțite, asupra balconașului de unde se vedea un pic din hotelul Terminus. Am desenat coridorul cu aparatul telefonic fixat pe perete, camera părinților mei, pe ei doi în pat, cu tata așezat pe margine, în maiou și chiloți. Și am desenat o debara plină cu lucruri vechi, baia imensă, camera pe care în acel moment o împărțeam cu Mario. Pe atunci era toată plină de paturi pliante precum dormitorul unei cazărmi. Pe unul dormea bunica, pe celelalte, la cap sau la picioare, noi, cei cinci fii, un aranjament apoi parțial redus. Camera i-a rămas curând numai bunicii și celor trei nepoți mici, în timp ce eu și fratele meu – nepoții mari – am început să ne facem patul seara în camera de zi, distrugând aspirațiile de doamnă ale mamei mele.

A fost o muncă frenetică, nu mi se întâmplase de mult să dau frâu liber mâinii mele. Am desenat spații și persoane și obiecte ale amintirii, reproducând și, cumva *separat* – în vârful colii, în jos, pe coli noi detalii, detalii, detalii. Dacă toată adolescența mă lăudasem cu acea capacitate – ea dăduse, încet-încet, o direcție vieții mele: profesorul de desen din școala generală era uluit, spunea „Băiatul acesta s-a născut învățat” –, pe urmă, crescând, studiind, talentul acela al corpului, al ochiului, al nervilor mi se păruse neșlefuit.

Începusem să fac alegeri tot mai culte și, în consecință, tot mai îndepărtate de acea abilitate a mea care de-acum mi se părea vulgară. La doisprezece ani, ceilalți mă considerau un copil prodigios care stârnește admirație și angoasă, ba chiar și eu mă simțeam așa; dar deja la douăzeci învățasem să disprețuiesc ușurința mâinii ca pe o slăbiciune. M-am văzut, m-am imaginat, am încercat să mă desenez pe mine însumi la acele două vârste, doisprezece și douăzeci. Dar mâna, brusc, s-a blocat din nou. M-am căznit degeaba, degetele au redevenit greoaie și supuse. Am mai făcut niște mâzgălituri încă puțin, cuvinte, schițe: cum eram, ce eram, ce se întâmplase în cei opt ani în care mă maturizasem. Spre ora patru dimineața m-am oprit. Ce prostie să pierd timp așa. În plus, la ce-mi folosea? M-am uitat din nou la foile pline cu desene, uluit de acea revărsare neașteptată de creativitate. Și m-au impresionat, în înghesuiala de personaje a schițelor, două realizate chiar cu prea multă precizie: Betta și Saverio. Betta îmi ieșise splendidă – o așezasem în bucătăria din urmă cu șaizeci de ani, într-o atitudine pe care o avea adesea mama mea, dar și eu. „Seamănă cu tine și cu familia ta”, spunea Ada ca și cum, deși ea o născuse, eu aș fi exclus-o și în cazul acela. Ginerele meu, în schimb, foarte asemănător, se afla în bucătăria de azi – puține indicii – și era lipsit de strălucire. Îl portretizasem ca pe un străin amenințător, ștergându-i fără voie orice calitate. Am stins lumina, mi-am tras pătura peste cap și, la ora la care în general, la Milano, mă sculam, am adormit.

5.

Dar n-am dormit mult, m-am trezit spre șase. Nici urmă de vânt, poate nici de ploaie. Când am

ieșit pe coridor, am încurcat întrerupătorul, s-a aprins lumina în cameră. Am stins-o imediat, sperând ca cel mic să nu se fi trezit, și m-am dus să mă bărbieresc, să mă spăl.

Mi-am dorit ca, între timp, trezită de zgomotul pe care-l făcusem, să se fi dat jos din pat măcar Betta, dar și după ce am ieșit din baie în casă era foarte liniște. M-a dus la bucătărie, am găsit cu ceva efort un ibric care mi s-a părut potrivit pentru fiert apă, dar ceai nicăieri. În fața ochiurilor de aragaz n-am știut ce să fac. Unde erau chibriturile. Sau aprinzătorul. Stăteam acolo încremenit, blocat, când lângă mine a apărut Mario, cu o față încă somnoroasă.

— Salut, bunicule!

— Te-am trezit?

— Da.

— Îmi pare rău.

— Nu-i nimic. Îți dau un pupic?

— Da, dă-mi-l.

Am văzut că își pusese, cu precauție, o jachetă de lână portocalie peste pijama și în picioare papuci de aceeași culoare. L-am lăudat și m-am aplecat să mă pupe și să-l pup la rândul meu.

— Te pup cu zgomot? a întrebat.

— Bine.

M-a pupat apăsat pe obraz și apoi m-a întrebat, cu tonul ceremonios al lui Saverio, dacă aveam nevoie de ceva.

— Știi cum se aprinde aragazul? am întrebat.

A făcut semn că da. Întâi de toate, mi-a amintit că butonul trebuia răsucit și, chiar dacă era evident că deja îl răsucisem, a vrut oricum să-mi explice cum se făcea: Așa, vezi, gazul nu vine, dar dacă răsucești, vine. Apoi a tras un scaun lângă mine, anunțându-mă preventiv că n-o să facă gălăgie: tata a lipit sub picioarele tuturor scaunelor niște pătrățele de pâslă. S-a cățărat apoi abil și m-a instruit în privința simbolurilor care serveau la alegerea flăcării potrivite. Dar ce m-a uimit cu

adevărat – și m-a alarmat – a fost că știa să folosească ochiurile de aragaz: a apăsat un buton, l-a rotit, a fixat concentrat scânteile până când flacăra s-a aprins, a așteptat câteva secunde, a luat mâna de pe buton.

— Ai văzut? a spus mulțumit.

— Da, însă eu pun ibricul.

— Nu pregătim micul dejun pentru toți?

— Nu știu ce mâncați tu, mama și tata.

— Știu eu. Mama și tata beau cafeaua cu lapte, și eu doar laptele.

— Apoi?

— Apoi trebuie prăjită pâinea pentru mama – eu și tata mâncăm biscuiți – și stoarse portocale pentru toți. Tu vrei suc?

— Nu.

— E bun.

— Nu vreau.

Pe urmă mi-a arătat unde erau portocalele, unde era storcătorul, cum să faci pâinea astfel încât să nu se ardă răspândind un miros care-l dezgusta pe tatăl lui, pe ce raft se găseau pliculețele de ceai negru și de ceai verde, în spatele cărei uși era cafetiera, unde se găsea ceainicul, pentru că ibricul ales de mine era nepotrivit, unde erau șervetele pentru a așeza masa. Cât vorbea în dimineața aceea și cu câtă precizie. La un moment dat, m-a întrebat îngrijorat:

— Ai verificat termenul de garanție al laptelui?

— Nu, dar dacă e în frigider, sigur n-a expirat.

— Trebuie să verifici oricum, mama uneori nu e atentă.

— Verifică tu, am zis ca să râd de el.

A zâmbit stânjenit și a dat din mână cum făcuse cu o seară înainte, recunoscând fără chef:

— Nu știu să verific.

— Atunci, există ceva ce nu știi să faci.

— Știu că trebuie să pun un pic de lapte într-un ibric, să aprind focul și să văd dacă se brânzește.

— Se brânzește? Ce înseamnă „se brânzește”?

A lăsat privirea în jos, s-a înroșit, m-a privit din nou zâmbind pieziș. Era agitat, nu suporta să facă impresie proastă. I-am spus: Sări, l-am prins de mână și l-am ajutat să sară de pe scaun. Apoi, ca să-l conving că-i acordam încredere în continuare, am întrebat: Ce altceva trebuie să facem? Eram uimit – nu știu dacă amuzat, amuzat poate că nu – de vocabularul lui foarte bogat și de felul în care era stăpân pe tot. Eu, din ce-mi aminteam, din ce povesteau despre mine mama și bunica, fusesem aproape mut și mereu cu mintea împrăștiată. Imaginația predomina asupra simțului realității. Nici ca adult nu știusem niciodată să particip activ la viața practică, iar singurul lucru pe care mi se părea că știu să-l fac era să desenez, să pictez, să combin orice tip de materiale de colorat. În afara acelui domeniu, nu aveam inteligență, nu aveam memorie, reușeam să generez foarte puține dorințe, mă preocupau puțin obligațiile vieții civilizate, întotdeauna mă încredințasem altora, Adei în primul rând. Copilul acesta, în schimb, deși avea patru ani și un pic, demonstra o atenție față de lume asemănătoare cu aceea a băștinașilor, care erau în stare să învețe tehnicile complexe ale bijutierilor sosiți odată cu conchistadorii prin simplă observație. M-a îndrumat pas cu pas. La ordinele lui am așezat masa în bucătărie. Apoi mi-a arătat cafeaua, Betta bea fără cofeină, Saverio nu. Pe urmă am pregătit împreună cele două cafetiere, împreună am folosit storcătorul și m-a mustrat de mai multe ori pentru că aveam tendința să arunc jumătățile de portocală deși mai aveau încă pulpă plină cu suc pe margini. *Împreună* însemna aproape întotdeauna că, până și acțiunile pe care nu avea puterea sau îndemânarea să le realizeze, pretindea să fie făcute punându-și mâinile peste ale mele și se posomora dacă încercam să-l exclud.

— Mama ta te-a învățat toate aceste lucruri?

— Tata. El nu face niciodată nimic singur, trebuie să-l ajut mereu.

— Și mama?

— Mama e nervoasă, zbiară și e pe fugă.

— Ți-a zis tata că nu trebuie niciodată să aprinzi focul?

— De ce?

— Pentru că te arzi.

— Dacă știi că poți să te arzi, ești atent și nu te arzi.

— Poți să te arzi și dacă ești atent. Promite-mi că, atâta timp cât o să stăm împreună, n-o să aprinzi niciodată focul fără mine.

— Când ești tu, nu mă ard?

— Nu.

— Și dacă te arzi tu?

A vrut să mă liniștească pentru cazul în care m-aș fi ars. Mi-a zis că în baie se găsea o cutie cu o cruce roșie pe ușiță, în care se găsea o cremă pe care o știa din experiență: tatăl lui îi dăduse cu ea de fiecare dată când se arsese și-i trecuse durerea.

— Nu e lipicioasă, m-a liniștit și tocmai când deja nu mai rezistam – să stau de vorbă cu el da, dar începeam să mă simt prins în capcana acelui ton de manual de instrucțiuni – a apărut Betta.

Am răsuflat ușurat. O, Sfântă Fecioară, a exclamat fiica mea mimând un mare entuziasm în fața mesei puse.

— Am pregătit totul eu și bunicul.

Ea a lăudat copilul, l-a luat în brațe, l-a pupat zgomotos pe gât, gâdilându-l și făcându-l să râdă.

— E bine cu bunicul, așa-i?

— Da.

Betta mi s-a adresat mie:

— Și tu te simți bine cu Mario, tată?

— Foarte bine.

— Bine că te-ai hotărât să vii.

Între timp a apărut și Saverio, și copilul a aprins imediat focul – fără ca nimeni să-și facă griji – sub cafeaua fără cofeină și cealaltă. Eu am pus câteva

pliculețe în ceainicul cu apă fierbinte și în sfârșit am început să luăm micul dejun, un mic dejun foarte diferit de acelea solitare și frugale pe care le luam în fiecare dimineață la Milano. N-a fost o clipă de liniște, cei doi părinți – chiar dacă erau și mai ostili unul față de celălalt – n-au făcut decât să încurajeze flecăreala fiului. Dar imediat Betta a anunțat că fugea să se pregătească, avea o zi foarte încărcată și – s-a văitat – nu făcuse încă bagajele, nu se gândise cu ce trebuia să se îmbrace la Cagliari, iar a doua zi ar fi trebuit să se scoale la patru, dat fiind că aveau avionul la nouă. Dar, mi-a zis, ți-am pregătit o listă cu lucrurile de care ar trebui să ai grijă când o să fim plecați, te rog să fii atent, tată. Pe urmă a ieșit târându-l după ea pe Mario, care trebuia să se spele și să se îmbrace pentru grădiniță, dar între timp repeta fără încetare: Nu vreau să merg, vreau să stau cu bunicul.

L-am întrebat pe Saverio, cu precauție:

— În zilele următoare va trebui să duc copilul la grădiniță?

— Trebuie s-o întrebi pe fiica ta, mie nu mi-a zis nimic.

— Poate că trebuie să-i acorzi mai multă încredere, ești prea suspicios și asta o înfurie.

— Cum să nu fiu suspicios dacă se comportă cum se comportă? Știi unde se duce în dimineața asta?

— Spune-mi tu.

— Să-i citească nemernicului ăluia prelegerea ei.

— Ce-i rău în asta?

— Nimic. Dar explică-mi de ce nu m-a convocat și pe mine, de ce n-a cerut să citească și lucrarea mea?

— Se vede că nu sunteți prieteni de pe vremea liceului.

— Deci din prietenie i-a oferit Bettei una dintre prelegerile introductive, în timp ce a mea a fost pusă în programul de a doua zi?

L-am privit dezorientat.

— Directorul ăsta are vreo legătură cu conferința din Cagliari?

— Sigur că are, el a organizat-o.

— Și o să fie acolo cu voi?

— Nu pricepuseși asta?

N-am avut timp să fac vreun comentariu. Betta, furioasă, l-a strigat din baie pe soțul ei. E rândul tău să-l duci pe Mario la grădiniță – a strigat exasperată la el, trecând aproape în fugă pe coridor, lăsând o dâră de parfum –, te prefaci că ai uitat? Saverio s-a ridicat brusc, iar eu l-am urmărit plecând într-o stare de confuzie. După spusele Bettei, soțul ei era un matematician destul de important, dar nu-mi venea să cred că o persoană cu o minte ordonată ar putea avea un comportament atât de grosolan. Să presupunem că Betta ar avea într-adevăr o oarecare simpatie pentru acest director, m-am gândit, oare Saverio e într-adevăr atât de prost încât să creadă că poate împiedica în vreun fel ca simpatia să se transforme în altceva? Plăcerea sexuală, desprinsă pentru totdeauna de reproducerea pentru care la începuturi era doar stimulentul, revărsa umori încontinuu pe întreaga planetă, în orice anotimp, și nu era posibil s-o controlezi în vreun fel. Ce trebuia să se întâmple s-ar fi întâmplat oricum, era un impuls nimicitor al corpurilor care lua cu el, necruțător, soții, soți, fii, sentimente, economii. Betta a apărut din nou. La opt și jumătate dimineața era machiată și îmbrăcată de parcă ar fi trebuit să meargă la discotecă. L-a împins în fața mea pe Mario, foarte bine pieptănat, îmbrăcat elegant și el, gata pentru grădiniță.

— Bunicule, mi-a poruncit fiica mea, spune-i lui Mario că azi trebuie să meargă la grădiniță.

Am rostit pe un ton solemn:

— Mario, nu face atâtea mutre, n-ai încotro.

— Vreau să stau cu tine.

Betta a pufnit:

— Tu nu vrei nimic. Din momentul ăsta, faci tot ce-ți zice bunicul.

L-a pupat pe copil pe creștet, și-a luat rămas-bun și a dispărut. Copilul a repetat, urmărindu-mă cu atenție:

— Nu mă duc la grădiniță.

6.

Mario a continuat să-și susțină cauza căutând cu privirea o aprobare pe care nu i-am oferit-o. Tatăl lui n-a zis nici da, nici ba, pur și simplu l-a târât după el – erau amândoi în mare întârziere. Bunicule, a murmurat copilul deprimat înainte să intre în lift, să nu te miști de aici, așteaptă-mă. Am încuviințat și am închis ușa cu un sentiment de ușurare.

M-am învârtit apatic prin apartamentul pustiu, comparând mental spațiile pe care le desenasem în timpul nopții cu casa din prezent. Marea cameră de zi fusese de mult redusă la jumătate. Cealaltă jumătate devenise un birou cu o masă de scris supermodernă și rafturi pe perete până la tavan. Și în vestibul fuseseră făcute modificări. La sosire, nu dădusem importanță, dar acum mi-am dat seama că ridicaseră un perete cu o ușă nou-nouță. Am deschis-o, pătrunzând într-un spațiu mic, și acela plin cu cărți, dar cu o masă de scris destul de veche și un miros nepotrivit de usturoi, ceapă și detergent. Am deschis larg fereastra ce dădea spre balconul care – am remarcat – fusese la rândul lui modificat. Acum era o verandă unde fiica mea îngrămădea tot ce-i trebuia pentru bucătărie: de acolo venea mirosul de usturoi, ceapă și detergenți. N-am avut nicio îndoială că, în timp ce biroul mai mare îi aparținea Bettei, spațiul acela minuscul trebuia să fie locul unde lucra Saverio.

M-am întors pe coridor și mi-am vârât nasul, curios, în dormitor. Era o mare dezordine: pe patul nefăcut zăceau ca niște coji uscate hainele pe care

fiica mea pesemne că le probase și apoi renunțase să le îmbrace, înainte să aleagă una cu care i se părea că face cea mai bună impresie. Cât timp camera aceea fusese ocupată de tatăl meu și de mama, mi se păruse imensă, dar acum, că Betta pusese înăuntru două dulapuri care ajungeau până la tavan și un pat matrimonial atât de mare, încât cine dormea în el avea probabil impresia că doarme singur, parcă se micșorase.

Am privit în jurul meu, am răsfoit cărțile de pe noptiere, după care am ieșit pe terasă. Acolo m-a izbit obișnuitul zgomot al traficului. Vântul se domolise, cerul era negru și nemișcat, nu mai ploua. Am recunoscut lungul șir de clădiri vechi aliniate pornind din Piața Garibaldi, am privit câteva minute procesiunea de trecători pe trotuarul de dedesubt și cortegiul mașinilor care se duceau spre port. Când mi-am dat seama că, din neatenție, îmi udasem puloverul în coate pe balustradă, am intrat în casă.

Trecerea în revistă fusese suficientă ca să înțeleg că, dacă excludeam camera de zi, unde era expus un tablou mare de-al meu cu tușe de culoare roșie și albastră, mare parte din operele mai mari și mai mici pe care i le dăruisem fiicei mele de-a lungul anilor nu erau expuse și cine știe unde le ascunseseră ea și soțul ei. Saverio se prefăcuse mereu că are o părere bună despre lucrările mele, dar fiica mea nu făcuse niciodată eforturi să-mi acorde încredere. Și apoi, ce era încrederea, nu există nimic mai efemer de-atât. În ultimii ani, nimeni nu mai părea să-mi acorde încredere ca altă dată, se schimbaseră prea multe lucruri. Oricum, răbdarea asta, mi-am zis, ce importanță are, important e că încă muncesc. Am trecut peste tristeți și am hotărât să fac câțiva pași, dat fiind că, începând de a doua zi, din cauza copilului, n-ar mai fi fost posibil. Astfel, m-am întors în camera lui Mario, unde era încă întuneric. Mi-am pus paltonul, am luat pălăria, am verificat dacă aveam

portofelul și mai ales cheile pe care mi le dăduse Betta punându-mă să jur că nu le voi uita niciodată. Avea dreptate, mintea era nesigură, trebuia să fiu atent. Mi-a venit cheful să continui periplul prin casă aruncând o privire de pe micul balcon și am ridicat storul.

Era un loc care mamei i se părea înspăimântător. Era întotdeauna prudentă când se apropia și nu voia ca frații mei mai mici să meargă acolo singuri. Am deschis ușa-fereastră nou-nouță. Balconul era ciudat, toate balcoanele de pe partea aceea erau: aveau formă de trapez și ieșeau în afară îngustându-se. Stăteam la al șaselea și ultimul etaj și poate că de aceea mama, care în general nu suferea de rău de înălțime, suporta cu greu efectul de îngustare și zicea că, dacă se uita în jos, i se făcea rău. Când era ceva de dus afară sau de adus înăuntru, îl chema pe tata, și dacă tata nu era sau era nervos, mă chema pe mine, care eram fiul cel mai mare. Eu îi luam ce îi trebuia, dar fără să se aștepte ajungeam dintr-un salt în capătul balconașului și începeam să țopăi ca să fac să vibreze platforma, balustrada și ca s-o privesc – în cadrul ușii – în timp ce râdea și, totodată, se îngrozea.

Îmi plăcea senzația aceea de risc. Când eram mic, mă așezam pe jos în balcon și, mai ales primăvara, mă apucam de citit, scris, desenat. Era un cer imens – mi-am amintit –, se vedeau vârfurile ascuțite ale noii gări. Și acolo, deasupra golului, mă simțeam ca un paznic într-un turn sau în postul de observație din vârful catargului principal, așteptând să zăresc cine știe ce. Dar în dimineața aceea, când am scos capul afară, n-am regăsit plăcerea de altă dată, dimpotrivă, mi s-a părut că înțeleg neliniștea mamei mele. Balconul era o lespede lungă și subțire deasupra petei gri a asfaltului; și să te aventurezi dădea impresia că pui piciorul pe o așchie gata să țâșnească din clădire. Poate că – mi-am zis – forma trapezoidală e cea

care dă senzația de proeminență exagerată: dreapta ideală care se întinde de-a lungul ușii-fereastră pare foarte departe de paralela ei, care străpunge golul; sau, cel mai probabil, starea mea de slăbiciune, bătrânețea mă fac să mă simt nesigur și expus. Cert e că am stat prudent în prag, cu paltonul pe mine și pălăria în mână, privind cerul, balustrada de pe care se scurgeau picături luminoase de ploaie și o găleată de plastic din care se iveau niște jucării și de toarta căreia era legată o sfoară.

— Îți sună telefonul, s-a auzit o voce de femeie în spatele meu făcându-mă să tresar. În timp ce mă răsuceam brusc, gândindu-mă la umbra bunicii mele, a mamei mele, a Adei, vocea a adăugat: Scuze, sunt Salli.

Era menajera. Mobilul meu, pe care-l uitasem probabil în bucătărie, îi bâzâia în mâna întinsă. Avea poate peste șaizeci de ani, un chip rotofei, vesel, cu ochi mari. S-a scuzat de nenumărate ori că mă speriase. Avea cheile și intrase, ca în fiecare dimineață, fără să se gândească că ar fi putut să mă sperie.

— Nu m-am speriat, am fost surprins, am explicat.

— Sperietură, surprindere, e același lucru.

— Nu, nu e același lucru.

Am luat telefonul care continua să bâzâie, era editorul. M-a anunțat pe un ton lejer:

— Am primit cele două planșe.

M-am gândit să-l încurajez să-și exprime o părere pozitivă.

— Au ieșit bine, nu?

Urmară câteva secunde de tăcere. Eram obișnuit dintotdeauna să primesc complimente, indiferent ce făceam. Apoi, pe măsură ce îmbătrâneam, le luam de bune, oricum era prea puțin probabil să-mi spună cineva cu brutalitate: Nu, ai lucrat foarte prost. Dar nu luasem în calcul că stăteam de vorbă

cu un tânăr de treizeci de ani plin de bani și de obsesii inovatoare.

— N-am văzut ce mă așteptam, mi-a spus editorul.

— Ei bine, am reacționat prefăcut amuzat, uitați-vă un pic mai bine.

— M-am uitat cu atenție și mai trebuie să lucrăm la ele.

Am încremenit. Voiam să reacționez, dar mi s-a părut ridicol să susțin că planșele erau foarte bune, nici măcar eu nu credeam asta. L-am lăsat să vorbească. Iar el a zis multe, a vorbit despre strălucire. Considera că acel cuvânt exprimă calitatea absolut necesară a unei ediții de lux în viziunea sa. Am făcut eforturi să înțeleg, părea că vorbește despre culori. Dar când i-am cerut să explice mai bine, a reieșit că din planșele mele lipsea strălucirea, că era ca și cum i-ar fi lipsit oxigen.

— Nu vă supărați, mi-a zis, dar așa nu se produce nici energie, nici inteligență.

Am hotărât să aleg calea unei ironii paterne.

— Dacă vreți să oxigenez mai mult planșele, o să încerc.

S-a enervat.

— Da, bravo, oxigenați-le. Expresia asta care poate vă distrează mie mi se pare serioasă și potrivită. În ce stadiu vă aflați cu celelalte planșe?

— Într-unul bun, am mințit.

Nu s-a liniștit. A insistat că o ediție de lux presupunea un efort considerabil, că deja fuseseră mobilizate multe competențe foarte rafinate, că avea nevoie de material cât mai repede. Era tânăr și credea că devine autoritar recurgând la tonuri agresive. I-am îndrugat minciuni mai detaliate și am încheiat conversația. Abia atunci mi-am dat seama că-mi frigeau mâinile și că aveam spinarea transpirată. Planșele nu fuseseră apreciate, și ăsta era un mare motiv de enervare. Dar încă și mai mult mă enerva că tânărul mi-o spusese atât de

franc. Am pus telefonul în buzunar, simțeam că mă apucă durerea de cap. Nu mi-a plăcut că Salli ședea pe patul meu și își scotea un pantof, iar ea și-a dat seama de asta.

— Sunt noi, mă jenează, s-a justificat punându-și-l imediat și ridicându-se.

— Ies să fac câțiva pași, am spus.

— Bine. Ești mulțumit de nepoțel?

— Da.

— Nu vii des.

— Când pot.

— E drăguț Mariuccio, dar din când în când trebuie să țipi la el. Uită-te tu ce dezordine, a lăsat jucării și afară, stau acolo de zile bune.

A pufnit, a cerut voie și a ieșit pe balcon. Era o femeie mică, dar masivă, am fost tentat să-i spun: Lăsați-o baltă, nu ieșiți. Dar ea, în mod evident, nu avea anxietățile mele. S-a îndreptat spre găleată, chiar dacă balconul vibra sub pașii ei, a scos jucăriile și a aruncat peste balustradă apa de ploaie care se strânsese pe fundul vasului.

— Îl lasă pe copil să se joace aici afară, în ciuda frigului, s-a plâns.

— Așa crește voinic.

— Tu glumești, bravo, bunicii trebuie să glumească și să fie nostimi. Dar și să se preocupe un pic.

I-am răspuns că mă preocupau mai ales zilele pe care trebuia să le petrec singur cu Mario, aveam mult de lucru.

— Dumneavoastră ce program aveți? am întrebat-o.

— Nouă-douăsprezece. Dar poimâine nu vin.

— Nu veniți?

— Trebuie să mă văd cu cineva, e important.

— Fiica mea știe?

— Sigur că știe. Ce-ți gătesc?

— Ce doriți dumneavoastră.

Acum, după ce că eram plin de resentimente din cauza necuviinței angajatorului meu, eram supărat

și pe Betta. Îmi spusese – sau cel puțin eu așa înțelesesem – că Salli o să vină în fiecare zi. Dar nu era adevărat. Am închis ușa-fereastră, îmi era frig chiar și cu paltonul. Cineva a sunat la interfon o dată, de două, de trei ori. Sunete lungi, dese, pline de nerăbdare.

7.

Era Saverio. Salli a dat fuga jos fără să-mi dea explicații și a apărut din nou cu Mario, care radia de fericire.

— Tata m-a adus înapoi acasă.

— Cum așa?

— Educatoarea era bolnavă.

— Și nu era o altă educatoare?

— Nu vreau să stau cu o altă educatoare, vreau să stau cu tine.

— Cum l-ai convins pe tatăl tău?

— Am plâns.

Am întrebat-o pe Salli dacă puteam să-i las copilul măcar o oră, aveam o problemă legată de munca mea și trebuia să reflectez. Mi-a răspuns că timpul ei e măsurat, casa e mare și i-aș face o mare bucurie dacă am pleca la plimbare amândoi, bunic și nepot, până la ora prânzului. Cum s-o contrazici. I-am zis lui Mario să-și lase ghiozdănelul și să vină cu mine. Copilul s-a arătat încântat. Salli i-a atras atenția:

— Du-te să faci pipi, Mariuccio; înainte să ieși, faci întotdeauna pipi. Nu-i așa, bunicule?

Am ieșit. Vântul era foarte rece. Mi-am ridicat gulerul, mi-am înfipt bine pălăria pe cap, am aranjat fularul în jurul gâtului copilului. În fine, i-am spus rostind lent ca să-l fac să priceapă bine cât eram de hotărât:

— Mario, în brațe nu te duc, să fie clar.

— Bine.

— Și nu trebuie să-mi dai niciodată drumul la mână, din niciun motiv.

— Da.

— Cum vrei să ne distrăm?

— Să mergem la metroul cel nou.

Am pornit spre Piața Garibaldi, dar după câțiva pași mi-am dat seama că propunerea lui Mario nu-mi plăcea. Piața, punctul pe unde se ieșea din gară, era un furnicar de oameni gălăgioși, vânzători de toate mărfurile posibile, pierde-vară, mașini, autobuze. Și chiar și intrarea la metrou era aglomerată. Mi s-a părut insuportabilă ideea să cobor acolo jos, aveam nevoie de aer. Așa că am hotărât să ne întoarcem.

— Bunicule, metroul e acolo.

— Îți arăt drumul pe care mergeam când mă duceam la școală.

— Ziseseși că o să luăm metroul.

— Ziseseși tu, nu eu.

Voiam să merg mult și să uit vocea editorului. Dar acest din urmă deziderat s-a dovedit foarte dificil de îndeplinit. Am analizat din nou în minte conversația, am încercat să găsesc ceva bun în ea. Faptul că știu – mi-am zis – că cele două schițe nu i-au plăcut îmi îngăduie să schimb direcția fără prea multe probleme, dat fiind că munca e abia la început. Dar imediat am obiectat către mine însumi: Să schimb direcția ca să merg unde? Era posibil să fi lucrat într-adevăr prost. Era posibil ca nivelul scăzut al hemoglobinei, al feritinei, pornirea impusă la drum să mă fi împiedicat să dau ce era mai bun. Dar respectul? Cele două planșe proveneau din trecutul meu, din ceea ce eram, din ceea ce decenii la rând făcusem cu succes. Faptul că tânărul acela înfumurat îmi comandase lucrarea, că îmi spusese: Ilustrează-mi acest James, se datora numelui meu și tuturor lucrurilor pe care le creasem de-a lungul vieții. Atunci, ce voia? Și eu însumi, pe de altă parte, ce voiam să spun prin: Am timp să schimb direcția? Direcția era una singură,

aceea pe care o traversasem de la douăzeci la șaptezeci și cinci de ani. Și cele două planșe cu siguranță puteau fi îmbunătățite, dar proveneau din acel parcurs, și doar în cadrul acelui parcurs, alcătuit din zeci și zeci de opere apreciate, puteau fi retușate.

Supărat, mi-am vârât mâinile în buzunare și m-am îndreptat cu capul în jos spre port. Dar Mario a tras de mine.

— Bunicule, mi-ai dat drumul la mână.

— Ai dreptate, scuze.

— Strada asta e urâtă, cu tata nu merg niciodată pe aici.

— Mai bine, așa vezi locuri noi.

Era spațiul adolescenței mele, străduțe, străzi, piețe, drumuri învârtejite în traficul aglomerat din cartierele Forcella, Duchesca, Lavinaio, Carmine, până în port și la mare, o suprafață uriașă brăzdată încontinuu de o maree de glasuri locale – pălăvrăgeli ale trecătorilor, strigăte de la ferestre, politețuri schimbate în pragul magazinelor – care răsunau duioase și violente, politicoase și obscene, unind vremuri îndepărtate, prezentul cu mine bătrân împreună cu copilul și perioada în care fusesem un puștan. Saverio – știam asta chiar dacă el nu-mi spusese niciodată – insista de ani întregi să plece din această zonă a orașului. Voia s-o convingă pe Betta să vândă apartamentul și să cumpere unul într-un cartier potrivit condiției lor de profesori. Îi spusesem fiicei mele să vândă cum și când voia ea, căci eu nu mai aparțineam acelor străzi și acelui oraș de mulți ani. Dar ea era foarte legată de Napoli și, spre deosebire de mine, iubea casa aceea, sau, mai bine spus, iubea amintirea mamei ei.

— Aici – i-am zis copilului arătându-i un oblon coborât plin de graffiti obscene –, când eram mic, era o doamnă grasă, imensă, care prăjea *graffe.* Știi ce sunt?

— Colaci cu zahăr.

— Bravo. Uneori îmi cumpăram unul și îl mâncam stând pe treptele de-acolo.

— Erai mic ca mine?

— Aveam doisprezece ani.

— Atunci erai mare.

— Nu știu.

— Așa e, bunicule, erai mare: *eu* sunt mic.

Am mers o bucată bună de drum. Ne-am dus spre biserica Sant'Anna alle Paludi și apoi spre Porta Nolana. Copilul a încercat mai întâi să se oprească la fiecare magazinaș de fleacuri chinezești, la fiecare motocicletă sau motoretă staționate pe care voia să le studieze ca să-mi dovedească cunoștințele lui. Dar pentru că l-am târât de fiecare dată mai departe fără să-l ascult, a ajuns să se țină după mine de cele mai multe ori în tăcere. Îi mai vorbeam eu când și când, dar numai ca să-mi amintesc mie însumi că era acolo, că îl țineam de mână. În rest, cuvintele editorului mi se învârteau fără încetare în minte și, pentru că părțile bune se dovedeau tot mai firave, iritarea mea inițială s-a transformat în turbare. Acesta era un cuvânt care nu le plăcea celor de la școală, învățătorii și profesorii ne corectau. Nu „turbare" – ne dojeneau –, se spune „mânie", turbare au câinii. Dar dialectul napoletan care se vorbea în Vasto, în Pendino, în Mercato – cartierele în care crescusem eu și mai înainte trăiseră tata, bunicii și străbunicii, probabil toți strămoșii mei – nu cunoștea cuvântul „mânie", mânia lui Ahile și a altor eroi din cărți, ci doar '*a raggia,* „turbarea. Lumea din acest oraș, din aceste cartiere, și piețe, și străzi, și străduțe, și cheiuri ale portului unde se trudea la încărcat și descărcat ilegal vapoare, *turba,* nu se înfuria, mi-am spus. Turba acasă, pe stradă, mai ales când rătăcea în căutare de bani fără să-i găsească. Și, de multe ori, nu-i trebuia mult să-și înfigă colții în alți *turbați.* Turbarea, da, turbarea, nu mânia. „Te-ai mâniat? V-ați mâniat? S-au mâniat?" Nici vorbă. Învățătorii și profesorii ne învățau un vocabular

care era inutil pe acele străzi. Acolo era un oraș de câini, și mânia nu avea nimic de-a face cu sângele care mi se urca la cap pe străzi, asemenea celei pe care o apucam acum, și care ducea pe bulevardul Garibaldi. Când ieșeam de la școală și nu aveam chef să mă întorc acasă pentru că eram furios pe colegii care erau zbiri, pe profesorii sadici, turbarea era cea care îmi invada pieptul, ochii, capul. Și, ca să mă liniștesc, făceam ocolul mare, mă duceam până la Porta Nolana, uneori o luam pe strada San Cosmo, alteori, cu sângele care clocotea încă, mă duceam prin Lavinaio, o luam prin Carmine, umblam neîmblânzit prin locuri aflate în ruine și ajungeam în port. Și vai de cel care mă prindea în starea asta pe drum și mă lovea, fie și în joacă. Blestemam sfinți și madone, eram turbat, *nu* înfuriat, și râdeam batjocoritor, apoi scuipam, trăgeam ciomege sperând să încasez și eu. Azi, nimeni dintre cei care mă cunosc n-ar zice, dar chiar așa eram. Cât ar fi de frumos – mi-am zis – să mă întorc la Milano și, după mai mult de jumătate de secol, să redevin ce-am fost în adolescență, să merg întins spre bulevardul Genova, să intru în clădirea unde are sediul editura, să urc la etajul trei și, fără niciun preambul, să-l scuip în față pe micul domnișor impertinent care mi-a criticat munca: nu doar planșele acelea, nu, ci toată munca de-o viață, lipsit de respect. Păcat că anotimpul *turbării* murise, îl înăbușisem în vremuri apuse.

— Tu știi ce e ’*a raggia*? l-am întrebat pe Mario.

— Nu se vorbește așa, bunicule.

— Cine zice asta, tata?

— Nu, mama.

— Face bine, tu, într-adevăr, nu trebuie să vorbești așa.

— Pot să-ți spun ceva?

— Poți spune ce vrei.

— Îmi simt gâtul un pic uscat.

— Ești obosit?

— Da, tare.

— Și ce e de făcut când ești obosit și ai gâtul uscat?

— Zi tu.

— Un suc de fructe?

Am intrat în primul bar pe care l-am găsit, un loc fără lumină, nici măcar electrică. Era un mic spațiu care nu mirosea a cafea sau a prăjituri, ci a murdărie și țigări, am făcut eforturi să-mi obișnuiesc ochii. M-am uitat în jur în căutarea a doua scaune, am văzut doar o măsuță rotundă, de metal, aflată la câțiva centimetri de tejgheaua în spatele căreia un bărbat de vreo patruzeci de ani, foarte slab, cu foarte puțin păr pe tâmple, făcea ordine pe un raft mizer. „Am vrea un suc de fructe și o cafea, dar avem nevoie să ne așezăm, pentru că suntem obosiți, am spus arătând spre măsuța fără scaune. Bărbatul s-a însuflețit brusc și a strigat: Titi, adudooscauneladomnu! Din spate a apărut o fetiță cu două scaune din plastic și metal. M-am așezat imediat, iar Mario s-a cățărat pe al lui. Cealbsunteți, a remarcat fetița și mi-a oferit un pahar cu apă. Am luat o înghițitură și i-am mulțumit.

— Ce suc vrei? l-am întrebat pe Mario.

El s-a gândit serios, apoi a spus:

— De mere.

— Cefrumosîi! a exclamat fata.

Cuvintele dialectului îmi aparțineau și totodată erau o înlănțuire de sunete străine. Bărbatul și fetița le foloseau cu bunăvoință, aproape gingășie, dar tonalitatea de bază era aceeași, a violenței. Numai în acest oraș – m-am gândit – oamenii sunt atât de sincer dispuși să-ți sară în ajutor și atât de pregătiți să-ți taie gâtul. Eu nu mai știam cum să fiu nici agresiv, nici politicos conform normelor din Napoli. Probabil că, în mine, celulele expulzaseră fragmentele furiei pentru a le îngropa ca pe niște deșeuri toxice în locuri foarte secrete,

și, la un moment dat, am început să fiu dominat de o amabilitate distantă, complet diferită de aceea afișată atât de bărbatul care mi-a făcut imediat cafeaua, cât și de fata care mi-a servit-o pe o tavă împreună cu sucul copilului, ca și cum între măsuță și tejghea ar fi fost o distanță semnificativă și n-aș fi putut să iau eu singur, doar întinzând mâna, ceșcuța și paharul.

— Bunicule.

— Da?

— N-am pai.

Fata s-a întors în magazia din spate – mi-am imaginat că e un fel de grotă tenebroasă care se deschidea către temeliile clădirii – și a reapărut repede cu un pai. Mario a început să soarbă sucul, eu am băut cafeaua. Era bună și mi-a venit pofta, după mulți ani, să fumez. Dorința aceea neașteptată m-a făcut să mijesc ochii. Am văzut pachetele de țigări aliniate pe o etajeră – bărbatul vindea și tutun. Am cerut un pachet de MS și o cutie de chibrituri. El i-a dat țigările și chibriturile fetei, iar ea mi le-a înmânat.

— Fumați, m-a invitat omul cu un gest larg, făcut de jos în sus.

— Nu, mulțumesc, fumez afară.

— Nimicmaibuncaoțigarădupăcafea.

— Asta așa e.

— Atunci, fumați.

— Nu, mulțumesc încă o dată, nu.

Mi-a venit cheful să-l desenez pe bărbatul acela, gestul lui de concesie indulgentă, și am scos un creion și carnețelul. Aș fi vrut să-i spun editorului, de departe, din capătul întunecos al orașului în care mă născusem: Aceasta e menirea mea în lume, cum ți-ai permis să vorbești rău despre ea? Am desenat în grabă, ca și cum m-aș fi temut că bărbatul, fata, barul o să dispară sau o să dispar eu. Mario, făcând zgomot cu paiul, s-a întins să vadă ce făceam și s-a apropiat și fata, care a exclamat cu neașteptată fericire în glas:

— Vino, tată.

Tatăl s-a depărtat de tejghea, a aruncat o privire spre desen și a rostit într-o italiană pe cât de chinuită, pe atât de stânjenită:

— Sunteți așa priceput!

A intervenit Mario:

— Bunicul meu e un artist faimos.

— Se vede, a zis bărbatul și a adăugat: Și eu știam să desenez, apoi mi-a trecut.

L-am privit perplex, impresionat că-mi vorbise despre înclinația lui ca despre o boală. Am închis carnețelul. Ce-mi îngăduise să mă depărtez de oraș, să mă simt tot mai diferit, în bine și în rău, de oamenii asemenea bărbatului aceluia, de mediul acela, când de fapt, în ciuda diferenței de vârstă, cu siguranță avuseserăm o copilărie și o adolescență similare? Și-apoi fata. Avea probabil vârsta Menei, pe care o iubisem cu mult timp în urmă, înainte ca aceste străzi – ea locuia în împrejurimi – să o înghită pentru tot restul vieții. Ne simțiserăm bine împreună timp de luni întregi. Apoi, într-o seară, Mena mi-a dat un sărut prelung, un sărut grav, și n-a mai vrut să mă vadă. Deja începeam să nu mai știu cum trebuia să fiu, cum ne învățaserăm să fim. Desenam, pictam și, grație acelei abilități, mă depărtam fără să bag de seamă. Și, depărtându-mă, în loc să-i plac mai mult, îi devenisem nesuferit ca și cum aș fi avut o erupție vineție pe piele. Atâtea aere fiindcă desenam personaje, fiindcă credeam că aș fi devenit cine știe cine? „N-ai nici măcar permis de conducere”, îmi zisese cu câteva zile înainte, „nu mă poți duce nicăieri și, deși stai într-o casă frumoasă, mama ta nu reușește să-ți cumpere o pereche de pantofi noi, uneori nu poate face nici de mâncare, pentru că tatăl tău își joacă salariul la cărți”.

Avea dreptate, tatăl meu era celebru în tot cartierul pentru asta: juca tot tot tot, și nu ca să câștige – câștiga rar –, ci numai pentru ceea ce numea fior, fiorul cărților desfăcute încet în

evantai în mâini, privite pieziș, sfredelite, o materie vie și schimbătoare sub degetele care încercau s-o modeleze conform dorinței și așteptării, aproape o reinventau. Îl detestasem pe omul acela. Toată copilăria mea, toată adolescența reprezentaseră un efort permanent de a găsi metoda prin care să rup lanțul descendenței. Voiam să identific o trăsătură de-a mea, doar a mea, care să-mi permită să scap de sângele lui. Și o găsisem în capacitatea de a reproduce în creion orice. Dar, când îi arătasem acea abilitate, Mena mai întâi rămăsese cu gura căscată și apoi începuse să mă ia peste picior. Spunea: Crezi că dacă ne faci să arătăm ca niște marionete – pe mine și pe toți ceilalți – ești mai presus decât noi? Astfel, în scurt timp, a cunoscut tineri care aveau permis și mașina pe mână sâmbăta. Ești super-închistat – mi-a zis, ești arogant, și m-a părăsit.

Am așteptat ca Mario să-și termine sucul, dar era evident că nu mai avea chef de el, pentru că acum, în loc să-l soarbă cu paiul, sufla în el făcându-l să bolborosească dezagreabil de zgomotos, și zâmbea la intervale regulate privindu-mă pentru a înțelege dacă-i aprobam isprava. Gata, i-am zis. Am plătit și i-am lăsat un bacșiș fetei.

— E prea mult, a protestat ea aruncând o privire interogativă spre tatăl ei.

— Cafeaua era bună, am spus.

— Și sucul, a intervenit Mario.

— Mulțumesc, a spus bărbatul în locul fiicei, și mi s-a părut că deja mă privește cu ostilitate, ca și cum tocmai în timp ce plăteam și lăsam bacșișuri, i-aș fi furat pe ascuns ceva.

Afară începuse să se vadă un pic de albastru printre norii foarte albi, dar bătea vântul din nou. Am scos o țigară din pachet sub ochii uluiți ai copilului.

— Nu se fumează, bunicule.

— Bunicul e bătrân, face ce are chef.

Ce miros bun! Când Mena încă mă mai voia, știam să domin vântul sub ochii ei uimiți. Treceam într-o clipită flăcăruia încă slabă la adăpostul dintre căușul palmei și cutiuță. Reușeam s-o fac înainte ca vântul să stingă flacăra. Am încercat și-acum. Am frecat chibritul de latura abrazivă, dar flăcăruia s-a stins imediat, n-am avut timp să apropii țigara de ea. Am încercat o dată, și încă o dată, iar Mario se uita la mine. A trebuit să intru undeva ca să pot aprinde țigara. Iată încă un lucru care dispăruse, nu-mi mai puteam coordona gesturile, nu mai aveam aceeași dezinvoltură. Câteva clipe m-am simțit o parte nesemnificativă dintr-un foarte lung proces de dezagregare, o fărâmiță menită să se adauge curând materialelor organice și anorganice care, pe pământ și pe fundul mărilor, se adună în straturi, încă din Paleozoic.

— Ne întoarcem acasă? a întrebat copilul.

— Ești obosit?

— Da.

— Era mai bine la grădiniță decât să stai cu bunicul?

— Nu.

— Și-atunci?

M-a privit de jos în sus luându-și un aer suferind.

— Poți să mă iei în brațe?

— Nici nu-ncape vorbă.

— Dar sunt obosit, mă dor picioarele.

— Și eu sunt obosit și mă doare un genunchi.

— Dar pe mine mă doare tot piciorul ăsta.

Ne-am luptat în eu-uri: eu, eu, eu, atât de energic, și totuși atât de asemănător cu un piuit firav, unul eliminat, următorul la rând. L-am luat în brațe pe Mario asigurându-l că peste exact cinci minute o să-l las din nou jos. Apreciase cărțile, dar ilustrațiile nu-i plăcuseră. Sunt întunecate, spusese, data viitoare fă-le mai luminoase. Și se exprimase în modul acela nu – asemenea editorului – în legătură cu planșele pe care le făcusem fără chef

cu câteva zile în urmă, ci referindu-se la niște imagini pe care le făcusem în urmă cu mulți ani, opere la care țineam, foarte lăudate. Îl crezusem, chiar dacă dintotdeauna consideram volumașele-alea foarte reușite. Totul se face fărâmițe în câteva secunde, părerile, certitudinile. Poate că ilustrațiile mele nu-i mai transmit nimic unui copil, m-am gândit.

8.

Am găsit apartamentul în ordinea și curățenia impuse de Salli. În bucătărie era deja așezată masa pentru doi, am mâncat ce ne pregătise ea. Am fost tentat să dorm un pic, eram foarte obosit, îl ținusem pe Mario în brațe o bună bucată de drum și fusese greu să-l conving că n-o să reușesc să-l duc până acasă. Dar cum am încercat să mă întind pe pat, copilul a aranjat câteva dintre jucăriile lui de pluș la picioarele mele și a început să se joace, așteptându-se ca, mai devreme sau mai târziu, să particip. Atunci am renunțat să dorm, am spus: în timp ce tu te joci, bunicul se duce să lucreze puțin. Nu mi-a răspuns, prefăcându-se că e foarte ocupat pentru a-și ascunde părerea de rău.

M-am mutat în sufragerie cu creioane, carioci, albume, computer, tot ce adusesem cu mine. Voiam să-mi adun ideile, să citesc încă o dată fragmentele povestirii lui James pe care intenționam să le ilustrez. Dar, citind, mi-am amintit, nu știu de ce, de bărbatul din bar și am căutat în carnețel schița pe care o făcusem. Dacă era adevărat că barmanul știuse să deseneze și apoi abilitatea îi trecuse ca o febră, persoana pe care o portretizasem era ceea ce rămânea dintr-o posibilitate. De aceea, poate, mă impresionase. De aceea întrezărisem lângă el, pentru câteva secunde, o siluetă albă pe care o schițasem de o parte, în

timp ce lui îi dădusem cu hașuri hotărâte de cariocă o față răvășită, de om trecut prin greutăți, mâini masive. Am încercat să refac desenul pe o coală mai mare. Bărbatul de la bar era viața în forma ei definită, în durata ei, în timp ce silueta albă neclară – aia da, era o fantomă. Dar greșisem că-i desenasem unul lângă celălalt. Odată poate că fuseseră foarte apropiați, dar forța lucrurilor, încet-încet, se închegase toată în jurul bărbatului de la bar și separarea devenise iremediabilă. Eu – m-am gândit – de unde am venit, de ce m-am separat? Și întrebarea deja îmi aducea în minte imagini, când a ajuns până la mine vocea lui Mario:

— Ce faci, bunicule? Vino, s-a întors tata.

Saverio, cu impermeabilul încă pe el, a apărut în ușă, dar spunându-i fiului: Nu-l deranja pe bunicul. Cu o expresie foarte posomorâtă, a bombănit că Betta rămăsese la universitate și a rostit „universitate” ca și cum n-ar fi fost locul lor de muncă, ci un pub unde fiica mea bea, se droga și cânta, îmbrăcată sumar, cu o voce răgușită. N-am comentat, iar el m-a informat că se ducea să se închidă în birou ca să facă ultimele retușuri – a folosit cuvântul acela – la discursul lui. Mario nu l-a urmat, a rămas așteptând în pragul camerei de zi, fără să spună nimic. Auzi, să nu-l deranjeze pe bunicul, ți-ai găsit. Am oftat, m-am ridicat și am spus: Bine, să mergem să-ți vedem jucăriile.

S-a bucurat mult, a vrut să mi le arate una câte una, și erau destule. A înșirat numele și caracteristicile unor diverse și dezgustătoare jucării de pluș pe care le iubea, apoi, fără să mă întrebe dacă vreau să mă joc, m-a introdus într-o lume a fanteziei lui, deja toată organizată, în care trebuia să fac exact ce zicea el. Cum greșeam, începea cu dojeneli îngăduitoare: Bunicule, nu înțelegi, tu ești un cal, vezi că ești un cal? Dacă, în schimb, nu mai eram atent, se necăjea, spunând serios: Nu mai vrei să te joci?

Am greșit adesea, mi-am pierdut concentrarea de multe ori. Parcă rămăsesem fără strop de vitalitate din cauza plictiselii și, fără să-mi dau seama, am alunecat din nou în povestirea lui James, în desenul bărbatului de la bar. Vedeam pentru câteva secunde imagini care mi se păreau bune, și pe care aș fi vrut să încerc să le schițez. Dar Mario îmi spunea: Bunicule, fii atent la urs, ca și la alte animale care, în opinia lui, mă atacau chiar în acel moment pe mine, care eram cal. Sau mi se făcea pur și simplu somn, pentru că energia vizionară a copilului o consuma pe a mea, mă deprima, și atunci simțeam cum mi se închideau pleoapele. Îmi reveneam doar grație unei smucituri și vocii severe a lui Mario care mă striga.

Am sperat că va urma o pauză revigorantă atunci când copilul, întristat în mod evident de lipsa mea de participare, a declarat că se ducea la tatăl lui să-l întrebe dacă voia să se joace cu noi. N-am făcut nimic să-l împiedic, întinzându-mă pe pat. Dar el s-a întors aproape imediat și m-a trezit din moțăiala, spunând nemulțumit că tatăl lui promisese că o să se joace imediat ce o să-și termine treaba. Între timp ne jucăm noi, a propus fără entuziasm. M-am ridicat în coate și l-am întrebat:

— Prieteni ai?
— Unul.
— Unul singur?
— Da, locuiește la etajul întâi.
— Aici, în blocul ăsta?
— Da.
— Și nu te duci niciodată un pic pe la el?
— Mama nu mă lasă.
— Și el nu vine pe la tine?
— Nu, nu-i dau voie.
— E mic?
— Are șase ani.
— E mare, atunci.
— Da, dar oricum nu-l lasă să vină.

— Dacă nu vă vedeți niciodată, ce prietenie e asta?

Mi-a explicat că prietenia se desfășură pe balconaș. El lăsa în jos găleata până la etajul întâi și schimba lucruri cu prietenul lui, pe care-l chema Attilio.

— Ce lucruri?

— Jucării, bomboane, sucuri de fructe, de toate.

— Adică tu pui în găleată lucruri de-ale tale pentru el și el lucruri de-ale lui pentru tine?

— Nu, numai eu pun lucruri.

— Și prietenul tău le ia?

— Da.

— Adică fură lucrurile tale?

— Nu fură, e un împrumut.

— Îți dă înapoi ce ia?

— Nu, se duce mama să le ia.

— Supărată?

— Foarte supărată.

Mi-am dat seama că traficul cu găleata îi crease probleme Bettei și ceva tensiuni între familii. Singurul care credea că are un prieten la etajul întâi era Mario.

— Vrei să vezi cum las găleata în jos? m-a întrebat convingător.

M-am uitat la ușa-fereastră: era întuneric, dar încă se vedeau grilajul de fier, găleata, sfoara.

— Nu, e frig. Și-apoi, mi-e frică să ies pe balcon.

Copilul a zâmbit.

— Ce frică, ești mare.

— Și mamei mele, străbunicii tale, îi era frică.

— Nu-i adevărat.

— E foarte adevărat. Abisul o speria.

— Ce e abisul?

Mi-am dat seama că nu aveam răbdarea și nici măcar puterea să-i explic. Am răspuns nepăsător:

— Nu-i mare lucru.

Între timp, nici urmă de Saverio. Am propus să luăm una dintre cărțile pe care i le dăruisem și să

citim o poveste. Am citit patru și eram epuizat când Betta, în sfârșit, s-a întors foarte agitată.

A apărut în cameră și ne-a găsit pe mine și pe fiul ei întinși pe patul pliant. Eu tocmai începusem a cincea poveste, iar Mario asculta foarte atent.

— Gata cu bunicul, a spus, acum mi-l dai mie.

Ne-am dus în bucătărie, a vrut să știe dacă citisem lista lucrurilor de care trebuia să am neapărat grijă în absența ei. Am recunoscut că nu. Atunci m-a târât prin casă repetându-mi punct cu punct ce îmi spusese deja cu o seară înainte. A făcut la fel în timpul cinei, enervându-l pe Saverio, care a bombănit de două sau trei ori: Betta, tatăl tău e inteligent, a înțeles. Dar după cină, deși nu terminase încă de făcut bagajele, a luat-o de la capăt și de data asta a fost bine, pentru că și-a dat seama că nu-mi lăsase numărul pediatrului, că nu-mi lăsase numărul prietenei ei gata să intervină în cazul în care m-aș fi aflat în dificultate, că nu-mi lăsase numărul instalatorului în cazul în care, să presupunem, n-o să mai funcționeze dușul sau scurgerea băii.

— Îmi spuseseși că puteam conta pe Salli, am bombănit, dar ea poimâine nu vine.

— Și care e problema? Vă lasă totul în congelator. Ești prea neliniștit, tată.

— Din cauză că lucrul nu merge bine.

— Atunci, nu pierde timpul cu Mario. De ce i-ai citit povești? Spune-i că trebuie să lucrezi și o să vezi că el o să stea cuminte văzându-și de-ale lui. Fă-mi doar plăcerea să nu-l abandonezi în fața televizorului, trebuie să-i ascunzi telecomanda.

— Bine.

— Și nu-l lăsa pe balcon, mai ales dacă e frig. Tatăl lui i-a îngăduit jocul cu găleata, dar mie nu-mi convine: copilul de la etajul întâi îi fură jucăriile și trebuie să mă duc eu să mă cert ca să le iau înapoi.

— La grădiniță trebuie să-l duc eu?

— Da, e la doi pași. Ți-am scris adresa pe foaie și educatoarele au fost anunțate.

— Pot să nu-l duc?

— Fă cum vrei. Noapte bună, tată.

— Noapte bună.

— Îți telefonez în fiecare seară, înainte de cină, să aflu ce mai faceți. Răspunde, te rog, altfel o să mă îngrijorez.

Mi-a lăsat mie sarcina de a culca băiatul. L-am găsit în pijama, așezat pe patul meu, făcându-și de lucru cu mobilul meu. I l-am luat un pic cam brusc, spunând:

— Asta e al bunicului, să nu-l atingi.

— Tata mă lasă să-l folosesc pe al lui.

— Eu pe al meu nu.

— Al tău e urât, nu are jocuri.

— Atunci, nu există niciun motiv să-l iei.

Am pus telefonul sus, pe o etajeră plină de jucării, unde nu putea ajunge. Mario s-a întristat, și mi-a cerut pe un ton serios să-i citesc încă o poveste. Am răspuns că îi citisem deja patru și că era destul de mare să adoarmă ca bunicul, fără povești. Astfel, eu m-am așezat în patul meu, el într-al lui. Am stins lumina. Saverio a urlat: Tu nu suporți ca eu să fiu cel mai bun și faci orice ca să mă pui în situații umilitoare față de cretinii ăștia cu care sunt constrâns să lucrez. N-am reușit să aud răspunsul Bettei. Am dormit profund toată noaptea.

CAPITOLUL AL DOILEA

1.

Prima zi pe care eu și Mario am petrecut-o aproape singuri a fost plină de mici evenimente care mi-au accentuat starea de anxietate. M-am trezit cu greu și mi-a luat ceva timp să pricep unde mă aflam. Când mi-am dat seama că era aproape opt, mi-am făcut griji, m-am ridicat, încă buimac, am aruncat o privire spre patul copilului. Nu era. Inima a început să-mi bată cu putere: Betta și Saverio sigur plecaseră deja ca să ajungă la timp la aeroport, unde era Mario? L-am găsit în bucătărie, răsfoind una dintre cărțile pe care i le dăruisem. Masa era perfect aranjată pentru două persoane. M-am gândit că era opera Bettei, dar el, cum m-a văzut, a zâmbit bucuros și a spus:

— Am pus zahărul pe partea mea, bunicule, oricum tu nu vrei.

Se sculase devreme, mă lăsase să dorm, mâncase patru biscuiți și pusese masa.

— Dar te-am așteptat pe tine să aprinzi focul, a adăugat.

— Bravo. Mâine să nu uiți că trebuie să mă trezești.

— Te-am strigat, dar n-ai răspuns.

— Eram obosit, n-o să se mai întâmple.

— Ai obosit pentru că m-ai dus în brațe?

— Da.

Lui i-am pregătit laptele, iar mie ceaiul. A băut laptele cu nesaț, a mâncat mulți biscuiți cu ciocolată.

— Nu merg la grădiniță? a întrebat.

— Vrei să mergi?

— Nu.

— Atunci nu mergi.

A dat semne de mulțumire teatrală, apoi și-a revenit și a întrebat prudent:

— Pe urmă ne jucăm?

— Am de lucru.

— Tot timpul?

— Tot timpul.

La baie a fost extenuant. S-a spălat pe dinți și pe față stând în picioare pe un scăunel, dar și-a udat maioul și m-a instruit în legătură cu locul unde puteam să-i caut de schimb. Când deja îl obligasem să se îmbrace complet, a rostit o expresie misterios de aluzivă: Trebuie să mă duc. S-a întors în baie, a așezat scăunelul în fața vasului de toaletă, a dat fuga să ia cartea mea de povești pe care a pus-o pe scăunel, și-a lăsat pantalonii în jos și s-a așezat pe W.C.

— Închide ușa, bunicule, a spus fără să-și desprindă ochii din cartea pe care o deschisese ca așezată pe un pupitru.

Am închis, m-am dus în camera de zi unde rămăseseră toate lucrurile de care aveam nevoie ca să lucrez. Dar n-au trecut decât câteva minute și m-am auzit strigat:

— Bunicule, am făcut.

A trebuit să-l dezbrac din nou, să-l spăl. Când a venit momentul să se îmbrace la loc, a vrut, bineînțeles, s-o facă singur, dar cu o lentoare insuportabilă și sub supravegherea mea.

A venit Salli, iar eu am răsuflat ușurat. A apărut în casă îmbrăcată elegant, ceea ce, în ciuda trupului greoi, îi dădea un aer delicat. Dar s-a închis imediat în debaraua din capătul coridorului, aflată chiar lângă camera lui Mario, și a ieșit de acolo debordând de energie, într-un tricou uzat, pantaloni jerpeliți și papuci.

— Vă las copilul, am de lucru, am spus.

De data asta era bine dispusă și s-a decis să fie amabilă.

— Du-te, du-te, nu-ți face griji, Mariuccio e cuminte. Nu-i așa, Mariuccio, că ești cuminte?

Mario m-a întrebat:

— Bunicule, pot să văd cum desenezi?

— Nu.

— Stau lângă tine, nu te deranjez, desenez și eu.

— Bunicul, am spus, nu se joacă; bunicul lucrează.

M-am închis în camera de zi. Dar acolo, în decursul a câteva minute, am înțeles că nu aveam niciun chef să continui cu Henry James. M-am prăbușit pe un scaun. Dormisem mult, schimbându-mi obiceiurile, și cu toate astea eram sleit, fără nicio dorință de a mă dedica lucrurilor pe care totuși le făceam cu plăcere de o viață. Dimpotrivă, m-am surprins gândindu-mă la corpul meu – corpul meu de acum – fără abilitățile care îmi dăduseră sens. Încetul cu încetul, s-a amplificat obsesia unei autodenigrări lucide. Am văzut brusc un bătrân lipsit de calități, cu puteri slăbite, mers nesigur, vedere tulbure, pe care-l treceau transpirații și frisoane neașteptate, o apatie tot mai mare întreruptă numai de eforturi firave ale voinței, false stări de entuziasm, melancolii reale. Și imaginea aceea mi s-a părut imaginea mea adevărată, adevărată nu doar acum, la Napoli, în casa adolescenței, ci – valul depresiei s-a revărsat – adevărată și la Milano de mult, de zece ani, cincisprezece, chiar dacă nu la fel de clară ca în acel moment. Până acum reușisem să mă prefac a fi în deplinătatea capacităților mele de lucru. Viața artistică avusese o poziție intermediară liniștită, fără reușite evidente și, în consecință, fără eșecuri nebănuite. Succesul, când venise, mi se păruse firesc, nu făcusem niciodată nimic să-l obțin, nici să-l păstrez: operele mele pur și simplu îl meritau. Poate că tocmai de aceea rezistase atâta timp impresia că sunt o materie care n-o să se deterioreze niciodată. Fusese ușor, în consecință, să nu-mi dau seama că valoarea lucrărilor scădea, că eram invitat tot mai rar la manifestări importante, că întreaga lume în care avusesem un

pic de prestigiu fusese înlocuită de alte lumi neintuite la timp, de alte grupuri de putere pe care nici măcar nu le cunoșteam, de forțe tinere și agresive care nu știau nimic despre munca mea sau care, dacă mă căutau, o făceau ca să vadă dacă le puteam fi de folos pentru a se lansa. Dar iată – mi-am zis – că nu mai pot ignora semnalele declinului, sunt violente asemenea acelor sunete care singure sparg ferestre: telefonul ofensator de la angajatorul meu; vlăguirea imaginației din care nu reușeam să-mi revin; și fiica mea, singura mea fiică, care mă făcuse captiv pe nesimțite în rolul de bunic bătrân.

Am tras adânc aer în piept și mi-am dat seama că făceam un gest automat cu mâna, asemănător cu al lui Mario. Și am fost aproape bucuros că Salli mă strigă. Bunicule, spunea cu voce tare pe un ton foarte afectat, bunicule! Evident, pentru că nu știa ce nume să-mi dea, folosea apelativul cu care mi se adresa copilul, crezând că face bine. Sau poate, fiindcă eram bunicul lui Mario, mă considera bunic în mod absolut, bunicul oricui și bunicul ei, chiar dacă, Dumnezeule, cu siguranță nu era o femeie tânără. A zis tare, bătând la ușă și deschizând-o imediat:

— Bunicule, scuze, Mariuccio a pornit televizorul și nu vrea să-l oprească.

— Ce televizor?

— Televizorul. Ți-a zis doamna Betta că nu trebuie să se uite?

— Da.

— Atunci, bunicule, fă ceva.

— Nu-mi mai spuneți bunicule. Nu sunt bunicul dumneavoastră și nu mă simt nici măcar bunicul lui Mario.

M-am ridicat din scaun oftând și am urmat-o pe coridor. Televizorul, cu volumul dat tare, părea un huruit de avion întrerupt de voci bărbătești.

— Unde e copilul?

— În biroul domnului Saverio.

— Salli, dacă Mario face un lucru pe care nu trebuie să-l facă, trebuie să-i interziceți și gata, fără să mă chemați pe mine.

— Dar el nu mă ascultă. Și eu nu pot să-i dau o palmă, tu, da.

— Unui copil de patru ani nu-i dai palme.

— Atunci na-na peste mânuțe.

— Nu știu ce înseamnă na-na.

În realitate, știam, dar sunetul acela îmi repugna, aparțineam unei generații care inaugurase obiceiul de a le vorbi copiilor în italiana adulților.

— Doamna Betta spune na-na.

— Înseamnă că na-na peste mânuțe îi dă mama lui când se întoarce.

Am urmat-o în biroul lui Saverio, care mirosea a usturoi și a detergent. Mariuccio stătea în fața televizorului. S-a întors brusc.

— Ai văzut că într-adevăr l-am chemat? a zis ea.

— Nu e frumos să pârăști, a răspuns copilul.

— Ba este, am intervenit eu, dacă trebuie. Și oricum, volumul e atât de tare, încât nu reușesc să lucrez. Oprește-l.

— Atunci, îl dau mai încet, a spus copilul luând telecomanda.

I-am luat-o din mână și am oprit televizorul. Apoi i-am explicat pe un ton liniștit:

— Mario, din partea mea te poți uita la televizor cât vrei, dimineața, după-amiaza și seara. Dar mama ta nu vrea. Și dacă mama ta nu vrea, nici eu și Salli nu vrem. De aceea, când Salli îți spune că trebuie să-l oprești, tu-l oprești. Și dacă-ți spun eu, nu mai încerca niciodată să-mi răspunzi: Atunci, îl dau mai încet. Clar?

Copilul a lăsat privirea în podea, făcând semn că da. Apoi și-a ridicat ochii spre telecomanda pe care o aveam în mână și a încercat să mi-o ia.

— Pot să-ți arăt cum se deschide și se văd bateriile?

— Nu, pe asta nu mai pui mâna.

— Și atunci, ce fac?

— Te duci să te joci.

— Pe balcon?

— Nu.

— E soare.

— Am spus nu.

— Atunci, pot să vin să văd cum desenezi?

Nu se dădea bătut, era încăpățânat. L-am fixat mult timp cu privirea, cred că mai ales ca să-i transmit toată împotrivirea mea. Când mi-am dat seama că pe buza de sus avea broboane de transpirație, am cedat numaidecât.

— Bine, dar nu trebuie să mă deranjezi.

— Nu te deranjez.

— Nu trebuie să spui: Bunicule, vreau asta, să facem astalaltă.

— Nu spun.

— Trebuie să stai jos, nemișcat și tăcut.

— Bine. Dar mai întâi fac pipi.

A ieșit alergând și am auzit că se închidea în baie. Salli, care tăcuse în tot acel timp, a profitat de asta ca să mă dojenească.

— Un bunic nu procedează așa.

— Adică?

— L-ai terorizat, bietul copil.

— Dumneavoastră voiați de-a dreptul să-l luați la palme.

— Cu palmele e în regulă, dar ăsta nu.

— Ăsta ce?

— Un ton urât. Dacă tu ai treabă și ești nervos, stau eu cu copilul.

Nu mi se păruse că avusesem cine știe ce ton, poate că mai puțin docil trebuia să fiu cu ea. Mario s-a întors în fugă, avea ochii înroșiți de parcă și-i frecase cu putere.

— Sunt gata.

L-am întrebat, străduindu-mă să am o voce jucăușă:

— Preferi să vezi cum muncesc eu sau cum muncește Salli?

Și-a mutat privirea de la mine la Salli prefăcându-se nesigur, apoi s-a întors la mine și a exclamat cu o veselie exagerată:

— Cum muncești tu.

După care a pornit zglobiu spre camera de zi. Eu i-am zis lui Salli: Cum vedeți, mă preferă pe mine. Ea nu s-a arătat prea convinsă, răspunzând că se ducea să gătească. Am privit-o în timp ce ieșea din biroul lui Saverio. Era un pic adusă de spate, ceea ce o făcea să pară și mai mică de statură. Într-o clipă, mi-am amintit că n-o să vină a doua zi, iar eu aveam să rămân singur cu copilul. I-am propus dintr-un foc: Nu lipsiți, vă plătesc din buzunarul meu toată ziua; veniți la nouă dimineața, plecați la opt seara și nu trebuie să faceți curat în casă, trebuie doar să aveți grijă de Mariuccio. Nici măcar nu s-a întors, răspunzând: Mâine sunt ocupată, e o zi importantă, se decide viitorul meu. Bătrână țâfnoasă, viitorul, iar viitorul, ce viitor putea avea?! M-am întors în camera de zi.

2.

Mario muta un scaun cât mai aproape posibil de al meu.

— Pot folosi computerul tău? m-a întrebat.

— Nici nu-ncape vorbă.

Am ezitat înainte să mă așez. Am fost tentat să iau mobilul și să urlu la editor: Mi se rupe de oxigen, de strălucire, spune-mi în cuvinte simple ce nu merge, pentru că altfel renunț la muncă și la amărâții ăia de bani pe care mi-i dai, nu vreau să pierd timp. Dar n-am făcut-o, a revenit angoasa bătrâneții, așa cum se ivise puțin mai devreme. Aveam nevoie de munca aceea, și nu pentru bani – economiile și casa din Milano făceau din mine un om înstărit –, ci pentru că mă speria sentimentul de a nu avea activități urgente. Erau cel puțin

cincizeci de ani pe care-i petrecusem de la un termen-limită la altul, mereu sub presiune. Iar neliniștea că n-o să reușesc să fac față, cu demnitate, unei situații sau alteia, era urmată de plăcerea reușitei. O alternanță fără de care – mi-am mărturisit-o în sfârșit cu claritate – îmi era greu să mă închipui. Nu, nu, mai bine să spun în continuare, pentru încă puțin timp, cunoscuților, fiicei mele, ginerelui meu și mai ales mie însumi: Am de lucru la James, sunt foarte în urmă, trebuie să inventez ceva cât mai curând. Astfel, sub ochii atenți ai lui Mario, mi-am analizat din nou schițele, mai ales pe acelea haotice din urmă cu două nopți.

La început, am făcut-o doar ca să mă liniștesc. Priveam colile, apreciam mirosul bun al mâncării gătite care pătrundea în cameră în ciuda ușii închise, mă uitam când și când cu coada ochiului la copil, care se arăta de cuvânt, nici măcar un scârțâit al scaunului, aproape că nu răsufla. Mario a fixat tot timpul colile și pe mine, ca și cum am fi fost implicați într-o competiție de-a cine obosea mai repede. Dar la un moment dat, nu i-am mai acordat atenție. Mi-a venit ideea să folosesc desenele cu spațiile din apartament, așa cum fusese cu mulți ani în urmă, pentru a crea fundalul casei din New York din povestirea lui James. Posibilitatea asta m-a însuflețit, iată un punct de pornire bun: să fac camerele de secol XIX de peste ocean să se întrepătrundă cu ale casei napolitane de la jumătatea secolului XX. Perfect. Am început imediat să izolez cu creionul, în dezordinea colilor pline de semne, câteva detalii care mi se păreau utile. Și mintea mi s-a aprins atât de rapid, încât atunci când Mario m-a strigat tânguitor – era un moment în care totul părea să se potrivească, aveam în minte forme foarte clare –, i-am zis aspru:

— Taci, ai promis.

Dar el a repetat încet:

— Bunicule.

— Care era înțelegerea?

— Trebuie să stau tăcut și să nu mă mișc.

— Tocmai.

— Dar trebuie să-ți spun doar *un* lucru.

— Unul și gata, să auzim.

Mi-a arătat câteva linii negre trase cu carioca într-un colț din dreapta foii pe care o studiam.

— Ăsta ești tu, a spus.

M-am uitat la desen, era o mâzgălitură făcută la întâmplare. Poate că reprezenta un tânăr care ținea în pumn un cuțit, poate un băiat cu o lumânare, dar într-un mod atât de imprecis, ca și cum mâna s-ar fi dus în colțul acela al colii fără intenție. Când îl făcusem, ieri-noapte, cu puțin timp înainte? Era o încolăcire rapidă a liniilor, zvâcnirea a ceea ce nu apucă nici măcar să se arate și deja a dispărut. Nu mi-a displăcut, îmi amintea de chestiile pe care știam să le fac când eram puști și, contrar celor crezute de mine, m-a emoționat că surprinsesem ceva din vremea aceea – din ce știam să desenez pe când locuiam cu părinții și frații mei în apartamentul acela. O să-l folosesc, mi-am zis, e bun. Și l-am întrebat pe copil:

— Îți place?

— Așa și așa, mă sperii un pic.

— Nu sunt eu, e o mâzgălitură.

— Tu ești, bunicule, îți arăt.

A alunecat de pe scaun având o atitudine hotărâtă.

— Unde te duci?

— Să iau albumul cu fotografii, vino, adu desenul!

A așteptat să mă ridic, m-a luat de mână ca și cum am fi putut să ne rătăcim. Când am deschis ușa camerei de zi, ne-a învăluit o rafală de aer rece. Salli, evident ca să schimbe aerul, ca să lase podelele să se usuce, deschisese probabil toate ferestrele din casă și acum era un frig îngrozitor în apartament. În plus, zgomotul traficului, fără protecția geamurilor duble, se auzea foarte

puternic. Ne-am dus în biroul fiicei mele. Și acolo fereastra era larg deschisă, vacarmul de afară făcea să se audă înăbușit niște strigăte îndepărtate, bufnituri ca atunci când cineva bate covorul. Mario a tras un scaun până la un dulap cu multe uși. Am încercat să-l opresc.

— Spune-mi unde e albumul și ți-l iau eu, am insistat, dar în zadar, lui îi plăcea să se cațăre. A deschis o ușă învârtind cheia, a scos un album demodat verde-închis și mi l-a întins.

— Trebuie să închizi la loc, i-am amintit.

A închis.

— Cu cheia.

A învârtit abil cheia.

— Ești un pitic, i-am spus.

— Nu.

— Ba da, ești chiar un pitic.

— Nu-i adevărat, sunt un copil, s-a supărat el.

— Bine, scuze, ești un copil, bunicul e stupid și spune lucruri stupide în mod stupid, nu da importanță.

L-am ajutat să sară jos de pe scaun – dar de data asta a încercat să-și elibereze mâna, voia să sară singur, lucru pe care i l-am interzis – și când a aterizat scoțând un mic chiot de bucurie, m-a întrebat:

— Voiai să spui că sunt unul dintre cei șapte pitici?

— Da, am răspuns. Și i-am explicat că greșise să se supere, era un compliment, însemna: Ești mare și înțelept. Apoi am pus albumul pe birou, l-am întrebat unde era fotografia pe care voia să mi-o arate. Știam bine albumul: erau fotografiile de familie care de la mama ajunseseră la soția mea și, după moartea soției mele, la Betta. Copilul l-a răsfoit cu un aer expert și mi-a arătat o poză unde eram cu mama și frații mei. Nu m-o aminteam, probabil că mă uitasem la ea mereu împotriva voinței mele. Toate momentele adolescenței mi se păruseră o constrângere detestabilă. Fotografia

sigur fusese făcută de tatăl meu – el ne privea din spatele aparatului, iar noi îl priveam pe el. Zâmbeau toți, dar eu nu. Câți ani aveam, doisprezece, treisprezece? Chipul mi s-a părut respingător, un chip alungit, îngust, neîmplinit. Timpul lăsase intact fiecare milimetru al fotografiei, mai puțin trăsăturile mele. Sau poate că imaginea fusese întotdeauna așa, cu un defect de expunere care distrusese doar profilul meu. Nimic din fața și din corpul foarte slab nu se părea desăvârșit. Nu aveam gură, nu aveam nas, ochii erau ascunși de umbra deasă a arcadelor sprâncenate, părul se dizolva în albeața cerului. Din acea clipă fixată de aparat am recunoscut doar scânteierea de ură pentru tata. Îl priveam fără ochi, cu aversiune, din cauza patimii lui pentru jocul de noroc, a modului în care ne ținea în sărăcie, a furiei din el, pe care o revărsa asupra mamei mele, asupra noastră când nu avea nimic de jucat. Aversiunea fusese surprinsă foarte clară, iar acum mă dezgusta.

— Vezi că ești tu? a spus Mario.

— Ba nu.

A apropiat desenul meu de fotografie.

— Nu spune minciuni, bunicule, ești tu.

— Nu eram așa, fotografia asta mă face să arăt așa.

— Dar te-ai desenat identic, uite. Ești chiar urât!

M-a trecut un fior.

— Da, asta e adevărat, dar tu ești un pic antipatic că-mi spui asta.

— Tata zice că trebuie să spunem întotdeauna adevărul.

Mi-am închipuit că Saverio fusese probabil cel care mă descrisese ca fiind urât, în fotografia aceea și poate mereu. Corpurile – aceste fărâme de natură –, pentru a fi simpatice, au nevoie de afinitate, iar eu și ginerele meu nu reușeam să o simțim. Am auzit iarăși țipete, bătutul în covor a devenit mai puternic. M-am uitat cu atenție spre

fațada blocului din față: nimeni nu țipa, nimeni nu bătea covoare. Am întrebat:

— Bunicul, pe lângă că e cu adevărat urât, e și un pic surd. Tu auzi țipetele astea?

El mi-a răspuns, în timp ce închidea albumul:

— Da, e Salli.

— Salli? Și de ce nu mi-ai zis?

— Ca să nu te deranjez.

M-am tras de lobul urechii, al celei drepte, pentru că așa mi se părea că aud mai bine. Țipetele veneau din camera în care dormeam noi doi, m-am dus să văd ce se întâmpla, iar Mario m-a urmat ca și cum ar fi știut deja. Salli era pe balcon, cu ușa-fereastră închisă. Bătea cu mâna în geamul dublu, și țipetele ei – bunicule, Mariuccio –, tocmai din cauza geamului dublu, răsunau fără vlagă în cameră și prin tot apartamentul. Mi-am amintit de recomandările Bettei: ușa balconașului – un singur batant vopsit în alb – nu funcționa bine. M-am gândit enervat: editorul, Mario, Salli – e imposibil să te concentrezi. Femeia aia ar fi trebuit să se ocupe de mine și de copil, în schimb eu trebuia să pierd timp cu ea pentru că era nesăbuită. Deschisese larg toate ferestrele casei, apoi se dusese pe balconaș și nu se gândise că, din cauza curentului, o să se trântească ușa. Acum era acolo, pretențioasă, strigând după ajutor.

— Nu mai bateți în geam, am spus, suntem aici.

— De o jumătate de oră strig.

— Exagerați.

— Nu auzi?

— Sunt un pic surd.

— Știi ce trebuie să faci ca să deschizi?

— Nu.

— Domnul Saverio nu te-a învățat?

— Nu.

Salli a luat o expresie descurajată și a lovit pentru a nu știu câta oară în geam. M-am gândit că în momentul acela aveam sentimente reciproce, amândoi eram exasperați de timpul pe care-l

pierdeam unul din pricina celuilalt, ceea ce m-a făcut s-o simt mai apropiată. Mario, în schimb, m-a enervat, orice prilej era bun de joacă.

— Eu știu, bunicule, cum se deschide.

Nu i-am răspuns, am întrebat-o pe Salli:

— Dumneavoastră, de afară, nu puteți deschide?

— Dacă puteam, nu te strigam. Pe afară nu e mâner.

— Cum nu e?

— Ce pot să-ți spun, domnul Saverio a cumpărat-o așa. Dar dinăuntru e de ajuns să tragi cu putere în sus, apoi în jos și se deblochează.

Mario a intervenit:

— Ai înțeles, bunicule? Tu tragi încolo și apoi învârți încoace.

A făcut gesturi precise cu mâinile pe care eu le-am repetat aproape fără să-mi dau seama.

— Așa, a aprobat el. Iau un scaun și te ajut?

— Mă descurc singur.

M-am străduit, dar fără succes, ușa nu s-a deschis.

— Trebuie să acționezi cu putere, e nevoie de forța tatei.

— Tata e tânăr, eu sunt bătrân.

Am încercat din nou. Am împins mânerul în sus și apoi în jos cu multă hotărâre. Niciun rezultat.

— Nu pot sta aici toată ziua, s-a agitat Salli, trebuie să ajung și la alte case. Cheamă pompierii.

— Ei, asta-i bună, pompierii.

Copilul a tras de mine, dar nu l-am băgat în seamă. Atunci, ca să-mi atragă atenția, m-a lovit repetat într-un picior cu pumnul strâns.

— Am o idee.

— Ține-o pentru tine și lasă-mă să mă gândesc.

N-a încetat să mă lovească în picior.

— Vorbește! am răbufnit.

— Salli lasă în jos găleata și trage în sus golul: când nu mai e, sare peste balustradă și pleacă.

Salli a strigat exasperată:

— Dacă nu mă duc la muncă, o să mă concedieze. Fă ceva, te rog. Când ușa nu se deschide, e nevoie de șurubelniță.

— Da, mi-a confirmat Mario, uneori tata deschide cu șurubelnița. Te pot ajuta, mă duc să iau șurubelnița?

— Mă ajuți mai mult dacă taci.

Eram agitat, nu reușeam să mă concentrez. De cât timp nu foloseam o șurubelniță, un clește, o cheie franceză? Mi-au revenit în minte puținele trăsături pe care le desenasem pe marginea colii și, totodată, vocea insistentă a lui Mario care sublinia – adică îmi demonstra – asemănări între acele trăsături și adolescentul din fotografie. La vârsta aceea mă aflasem în pericol, nu eram bun la școală, mă chinuiam cu latina. Tata mă trimisese într-un atelier mecanic la câțiva pași de casă, un loc care acum nu mai exista. Timp de câteva luni, mâinile mele, mintea o apucaseră pe un alt drum și poate că mâzgălitura pe care o desenasem avea de-a face cu perioada aceea. Așa trebuia să fac schițele pe hârtie, mi-am zis, și am simțit că eram pregătit, mintea mea nu ceda, mă ținea acolo țeapăn de parcă aș fi înghițit un par, propunându-mi în câteva secunde nu soluții ca s-o eliberez pe Salli, ci desene peste desene, le vedeam apărând și dispărând. M-am imaginat reprezentat ca un băiețel capabil să miște în modul corect mânerul, să folosească, abil, o șurubelniță. Mi s-a părut că pot obține acea imagine a eficienței fără să desprind creionul de pe foaie, începând, dimpotrivă, direct de la linia mâinilor deja noduroase, murdare de grăsime, pentru a urca apoi în sus pe brațele puternice și pe gâtul încordat, până la grimasa urâtă a chipului. Câți adolescenți din aceia aveam în minte, reprezentau mulțimea de caractere ale transformării mele de la doisprezece până la douăzeci de ani, când mă maturizasem și găsisem puterea să plec din casa aceea. Acum voiam să încerc să fac un salt mortal în trecut, mai

bine de cincizeci de ani de muncă ai unui om adult, demult demult demult până la prima experiență cu formele; aproape că ar fi fost într-adevăr posibil să las în urmă toată revenirea asupra desenelor, foarte caldă și pasionată de azi, și să mă las în jos în vidul absolut, într-o gaură făcută în gheață, unde se conservă totul. Am apucat mânerul și, cu turbare – turbare, nu furie –, l-am împins mai întâi în sus, apoi în jos. Am perceput un clic, am tras ușa, care s-a deschis.

— Era și timpul, a izbucnit Salli și a intrat în casă aproape urlând: Trebuie să fug, am întârziat.

Ne-a dat indicații despre prânzul și cina din acea zi, precum și cele de a doua zi, dar a făcut-o adresându-i-se doar lui Mario, eu nu-i inspiram niciun pic de încredere. Apoi s-a închis în debara, a ieșit de acolo cu înfățișarea unei doamne mature foarte elegante și și-a luat tălpășița.

M-am așezat pe marginea patului meu, Mario și-a scos iute pantofii, s-a cățărat și a început să țopăie urlând de bucurie, distrugând munca lui Salli. M-a întrebat: Sari și tu, bunicule? Ușa-fereastră rămăsese larg deschisă, iar balconul se avânta spre un cer foarte albastru. Am văzut că din urma neagră și neregulată a țărânei dintre plăcile de gresie se înălța o ierbișoară gălbuie. I-am spus copilului:

— Golul nu se poate trage în sus cu găleata, Mario. Nu te hazarda să te joci jocul ăla de care mi-ai zis un pic mai devreme: golul rămâne și, dacă treci peste balustradă și sari, mori. Asta nu ți-a zis tata? Ți-a zis doar că sunt foarte urât?

Apoi mi-am scos la rândul meu pantofii, m-am urcat pe pat și am țopăit o vreme amândoi ținându-ne de mână. Îmi simțeam inima în piept ca o imensă minge de carne care se ducea sus-jos de la stomac în gât și invers.

3.

Mario a crezut probabil că începuse ora jocurilor dezlănțuite. În realitate, intenționam pur și simplu să-i fac o mică bucurie și apoi să mă întorc la lucru. Am mâncat ce gătise Salli, ceva foarte bun, și deja în timp ce mâncam am încercat să fixez una dintre imaginile care îmi veniseră în minte. Cu o mână duceam dumicatul la gură, cu cealaltă schițam rapid mici forme concentrate, care însă, trebuie să spun, nu-mi ieșeau bine. De vină era copilul: nu se resemna, propunea neîncetat, după prânz, jocuri, în opinia lui, foarte distractive. În cele din urmă, am cedat. Strângem masa, am zis, și apoi facem ceva vesel, însă doar un pic, știi că bunicul are treabă.

Am strâns la ordinele lui, iar el m-a dojenit încontinuu. Totul trebuia să meargă la locul potrivit și era inutil să-i spun că o să se ocupe Salli de asta. Inițial am bănuit că e atât de scrupulos dintr-un spirit obedient față de părinți, dar mi-am dat seama repede că nu era adevărat. Adora să primească laude și, pentru că tata și mama sigur se prefăceau că-i entuziasmează acea gestionare disciplinată a fiecărui obiect, se aștepta să fac și eu la fel. Când îi spuneam: Cui îi pasă unde e locul solniței, las-o acolo, nu fi enervant, strângea din buze, privindu-mă dezorientat. Am reușit să-i blochez pedanteria doar aducându-i la cunoștință că o să ne jucăm mai puțin dacă mai pierdeam mult timp să aranjăm toate lucrurile. Atunci a acceptat în mare grabă o ordine sumară și a întrebat: Mergem?

M-a obligat atât la jocul cu scara, cât și la acela de-a călăritul. Primul m-a făcut să casc încontinuu. Consta în a scoate din debara scara mobilă, a o deschide asigurându-ne că ține bine și apoi a urca până în vârf pentru ca apoi să coborâm. La început a urcat treaptă cu treaptă și eu mă țineam după el ca să evit să cadă, lucru care îl enerva, pentru că, după părerea sa, nu era nevoie să stau în urma lui. Apoi, tot protestând constant, dar prudent, m-a

convins să-l las să urce în timp ce eu rămâneam la baza scării și îl țineam de un braț. În cele din urmă, s-a revoltat:

— Știu să urc singur, nu mă ține.

— Și dacă o să cazi?

— Nu cad.

— Dar dacă o să cazi, te las pe jos să plângi.

— Bine.

— Și să fie clar: urci de trei ori, și gata.

— Nu, de treizeci de ori.

— Cât e de treizeci de ori, după tine?

— Mult.

Să-l văd urcând și coborând neobosit mi-a dat o senzație de sfârșeală. Am tras un scaun lângă scară și m-am așezat, dar străduindu-mă să supraveghez fiecare minimă nesiguranță a mișcărilor lui pentru a putea sări în picioare la timp. Câtă putere era în trupușorul acela. Ce i se întâmpla pe piele, sub piele, în carne, în oase, în sânge. Respirație, nutriție. Oxigen, apă, vijelii electromagnetice, proteine, reziduuri. Cum strângea buzele. Și privirea aceea în sus, efortul picioarelor prea scurte pentru a parcurge ușor distanța dintre trepte, mâinile strânse în jurul marginilor de metal. Fără să pun la socoteală coborârea, prudentă și totuși periculoasă, piciorul care se așeza pe treapta de jos când celălalt picior deja aluneca, se desprindea. Mică făptură hotărâtă, privirea încordată în sus, privirea îndreptată în jos, teamă și bucurie a riscului. Am reușit să-l fac să se oprească cu condiția să trecem imediat la al doilea joc.

Era vorbă acum de a face eu pe calul. A trebuit să mă pun, gâfâind și gemând, în patru labe. S-a urcat pe spinarea mea călare și, ținându-mă de pulover, a început să-mi dea comenzi foarte competente: la pas, la trap, în galop. Dacă întârziam să-l ascult, mă lovea în coaste cu călcâiele zbierând: La galop am zis, ești surd? Eram surd, da, și obosit, și distrus, cum el nici măcar nu-și putea imagina. Creatura brutală, în

ciuda vocabularului foarte bogat, a început să mă considere într-adevăr un cal și, de fapt, a încetat să-mi mai spună bunicule, a început să-mi spună Furia, nume pe care, ca de obicei, i-l comunicase Saverio. Dar furia era el, tot corpul lui era traversat de o energie necontrolată, o pură efuziune de vitalitate închistată în corpul meu nepotrivit, cu fiecare mișcare mă dureau încheieturile, genunchii, coastele. Totuși, m-am străduit să fac cel puțin turul casei, coridor, bucătărie, biroul Bettei, cameră de zi, vestibul, birouașul lui Saverio și, în fine, întoarcerea în camera noastră, unde ușa balconului rămăsese deschisă și era foarte frig. Eu deja clocoteam: circulația periferică a sângelui îmi curgea prin corp ca o lavă încălzindu-mi venele și inima, șiroiam de transpirație, mai multă transpirație decât mi se întâmpla să iasă din mine uneori noaptea. Dacă în corpul lui Mario procesele fizice și chimice cele mai secrete erau, în mod vesel, intense, în al meu erau triste, melancolic de dureroase, de ecuațiile și reacțiile lor se făcuse tot mai mult abuz, fuseseră tot mai puțin rezolvate, ca în exercițiile unor studenți apatici. L-am înșfăcat pe copil cu un braț și l-am tras de pe crupă înainte să spună: Din nou.

— Calul e obosit, am horcăit.

— Nu.

— Ba da, e foarte obosit.

L-am lăsat pe podea, m-am întins lângă el pe gresia rece.

— Acum ne tragem răsuflarea.

— Eu nu trebuie să mi-o trag, bunicule. Să mai facem o tură.

— Nici nu-ncape vorbă.

— Tata face cinci.

— Eu una, trebuie să te mulțumești cu asta.

— Te rog.

— Trebuie să mă duc să lucrez.

— Și eu?

— Ai păpușile tale, stai aici, te joci cu ele.

— Pot să aduc jucăriile în camera unde stai tu?
— Nu, îmi distragi atenția.
— Ești rău.
— A, da, sigur, sunt foarte rău.
— O să-i spun mamei.
— Mama ta știe deja.
— Atunci, o să-i spun tatei.
— Spune cui vrei.
— Tata o să-ți tragă un pumn.
— Tatăl tău, dacă îi fac buhuhu, se cacă pe el.
— Spune-o încă o dată.
— Buhuhu.
— Nu, cealaltă chestie.
— Se cacă pe el.
A râs.
— Încă o dată.
— Se cacă pe el.

S-a abandonat cu plăcere unui hohot prelung. Eu mai întâi m-am ridicat în capul oaselor pe podea, apoi m-am sprijinit de marginea patului și m-am sculat în picioare. Transpirația îmi înghețase pe spate și pe piept. Acum mi-era frig. M-am dus să închid ușa de la balcon.

— Încă o dată, bunicule, m-a rugat Mario privindu-mă de jos în sus.
— Ce?
— Se cacă pe el.
— Nu se vorbește urât.
— Tu ai vorbit.
— Am zis eu se cacă pe el?
A început imediat să râdă zbierând:
— Da, da, da.

Chiar și intensitatea foarte veselă a acelui gâlgâit cu gura larg deschisă, cu dinții minusculi expuși, m-a impresionat. I-am invidiat lipsa de control a deformării chipului și a gâtului. Nu știam dacă râsesem vreodată așa, sigur nu-mi aminteam. Câtă putere era în modul acela de a râde de fleacuri și totodată de ce e esențial. Râdea de cuvintele triviale aplicate corpului tatălui lui, și era

un râs – mi s-a părut – fără urmă de angoasă. M-am învârtit prin cameră. Am aruncat o privire distrată la desenele lui de pe pereți, numai omuleți și pajiști verzi și pocitanii indescifrabile.

— Îți plac? m-a întrebat.

— Sunt prea luminoase, am spus.

Și am început să arunc pe jos, una după alta, păpușile pe care Salli le ordonase frumos pe etajere. După care am ridicat ditamai cutia plină cu jocuri și le-am răsturnat în fața lui în cascadă, lăsându-l cu gura căscată. Obiectele au căzut în jurul lui lovindu-se de podea ca într-un dans. Am făcut pa cu mâna și am spus:

— Distrează-te.

El m-a țintuit cu privirea năucit, înroșindu-se.

— Nu mă distrez singur, a spus înfuriat.

— Eu da. Și ai grijă să nu mă deranjezi, altfel ne supărăm.

4.

Nu m-am distrat deloc. Jucatul cu copilul nu doar că mă extenuase, dar luase din energia imaginilor pe care mi se păruse că trebuie să le schițez urgent. Deveniseră accesibile când le-am întrezărit și astfel își pierduseră farmecul lucrurilor care nu se pot reprezenta. Acum stăteau ca niște animăluțe bolnave într-o așteptare mută și oarbă de vindecare sau de moarte. Așa că ideea de a le vâna, de a încerca să le scot din neant cu linia rapidă care-mi venise în minte pentru desenul identificat de Mario, a devenit tot mai leneșă. Am desenat doar linii plictisite, sperând să-mi regăsesc priceperea.

Mi se părea că ochii imaginației erau adumbriți. Corpul bătrân de acum era prea diferit, deja, de adolescenții avortați care străluceau pentru o clipă și apoi se fărâmițau bubuind înăuntrul meu. Și

totuși, m-am gândit, acelea sunt fantasmele care mi-ar putea fi utile. Ostile, periculoase. Mâzgăleala desenată de mine, mecanic, într-un colț al foii era avangarda lor. Ținea în mână chiar un cuțit și împreună cu cuțitul și obsesia să-l folosească, să-l înfigă în corpul unui trecător mojic, în gâtul tatălui meu, între sânii foarte tari ai Menei când mă părăsise, în pieptul tânărului frumos care mi-o luase. Între doisprezece și șaisprezece ani căutasem încontinuu o ocazie, voiam să găsesc o defulare pentru obsesia mea de sânge care-mi făcea rău la cap. Dacă aș fi folosit și numai o singură dată acel cuțit, dacă aș fi făcut-o și numai ca să amenințe, aș fi devenit, în sfârșit, mai potrivit pentru străzile din Lavinaio, Carmine, Duchesca. Nu era vorba despre o fantezie a corpului marcat de dezechilibrul hormonal din perioada creșterii. Fantezia, la vremea aceea, era alta, era să devin artist chiar dacă acasă la mine nu se știa ce e arta, nu știa tata, nu știa bunicul, niciunul dintre strămoșii mei nu știa. Un viitor realist era, în schimb, să devin vagabond și să comit greșeli. Să ajung în închisoare și să simt în mâini abilitatea de a ucide și să o fac asemenea unui mafiot, s-o fac iarăși și iarăși de-a lungul unui parcurs perfect coerent cu străzile pe care mă mișcam până noaptea târziu, străzi cu afaceri ilegale, curve, proxeneți. Nici vorbă de creioane, pasteluri, acuarele, culori. Partea aceea firavă din mine nu se potrivea cu restul. În timpul adolescenței, avusesem mâini pregătite pentru cu totul altceva. Când tatăl meu m-a trimis la atelierul mecanic, n-a fost rău, bietul om, și-a dat lui și mi-a dat și mie o lecție de realism. Tradiția multelor și diverselor mele rubedenii era să fii mecanic. Sau, tocmai, electrician ca tatăl meu. Sau strungar, ca bunicul meu. Era ceva probabil și, de asemenea, posibil. Să montez, să demontez, să înșurubez, să deșurubez, unghii mereu negre, buricele degetelor îngroșate, palme largi și aspre. Sau să trudesc din

greu ca hamal în port, la piața de fructe și legume. Sau să fiu băiat de prăvălie, ospătar, să pun pe picioare o prăvălioară, să mă angajez la căile ferate pentru toată viața. Sau să trăiesc din câștiguri ilicite și acte de bravadă și acțiuni lașe în funcție de împrejurări, arătând că-mi stă tot timpul mintea la femei, să nu mă mulțumesc niciodată cu niciuna, să le colecționez, să le mângâi, să profit de ele, să le sparg fața dacă nu voiau să se supună tăcând mâlc. Ah, aveam dorința asta, câțiva tovarăși de-ai mei de joacă au făcut-o apoi, în deplină coerență cu spațiul citadin în care crescuserăm. Sau să refuz abisurile ascunse ale femeilor și să alunec în corpurile masculine cu scuza că-i umilesc, sau doar pentru că e mai comod să te obișnuiești între acțiuni și reacții cunoscute, sau pentru că impulsurile sunt confuze, carnea e șovăitoare, să trec neîntrerupt de la bărbați la femei, de la femei la bărbați, peste tot găuri, câte diferențe inutile. Mă străduisem, în acei ani, să mă sustrag numeroaselor foarte violente trasee posibile în mediul meu, toți aflați deja în interiorul obscenităților dialectale pe care le cunoșteam încă din copilărie: tebatpânățidăborșulpenas, țiotragîncur, îțitragunanboașe. În corpul meu era ca și cum ar fi stat în așteptare diverse tipuri umane, unele violente, altele nefericite. Erau, de exemplu, dintre cei atenți la regula că li se rupe de tot. Când câștigau teren, îmi apărea pe chip o grimasă de nepăsare, etalam o resemnare nerușinată. Chiar și pentru asta aveam dispoziția mea: să tac ca să nu lovesc, să nu supăr, și să vorbesc doar ca să fiu de acord, să arăt simpatie, să laud, să fiu prietenul tuturor, absolut al tuturor, adică al nimănui, și astfel să par inofensiv și de aceea frecventabil, și între timp să acumulez dispreț față de oricine și să fac rău pe ascuns. Eram o mulțime de variații. Apoi, iată, începusem, din întâmplare, cu creioanele, cu culorile, doar din întâmplare, și obținusem din asta o plăcere surprinzătoare. De

acolo începuse lungul război de a slei de puteri toate celelalte spirite ale mele și de a le împinge la marginile vieții. Nu le mai lăsasem să bea și de câtă fermitate fusese nevoie pentru a rezista în fața consistenței zumzetului lor depreciativ: cevreisăfaciprostule, nutedamare, tecrezimaibundecâtnoi, eștiunnimic, eștiootreapă. Ar fi fost de ajuns un mic semn de neîncredere, un eșec la școală, poate chiar și o glumă malițioasă legată de primele mele manifestări artistice, o bătaie de joc care să lovească direct în inimă, și aș fi capitulat. Printr-o mică fisură ar fi intrat nesiguranța, disperarea, nefericirea și l-ar fi doborât pe omulețul care voiam să devin: un tip care vorbea elevat, cu sentimente rafinate, simț al responsabilității, apărare înțeleaptă a binelui, sexualitate potrivit normelor, viață absorbită de o unică mare pasiune: să produc într-un ciclu continuu opere importante, mediocre, nesemnificative, nimic nu mă interesa mai mult. Dar răzbătusem, reușisem să astup crăpăturile una câte una, aflându-mă într-o permanentă stare de anxietate. Eu devenisem carne, restul rămăseseră fantasme. Și acum, iată-le, stăteau nemișcate în marea cameră de zi a apartamentului adolescenței mele, apartamentul astăzi transformat în casa Bettei, a lui Saverio, a lui Mario. Se adunaseră acolo cu dialectul lor, atitudinile lor și dorințele deșănțate, răutatea lor gata să explodeze din cauza oricărui conflict minor. Nu mă iertau că alesesem cea mai imposibilă dintre variații și că o apărasem împotriva lor fără să cedez un milimetru. Le alungasem, dar niciodată definitiv. Doar moartea le-ar fi risipit cu adevărat, anulând corpul *meu* la care năzuiseră dintotdeauna, și care, vrând-nevrând, le ținea în viață. Deși lipsite de putere, ele nu renunțau niciodată să se înfățișeze din nou, mai ales tânărul cu cuțitul, pe care însă îl respingeam cu un gest al mâinii, cu ochii închiși, de persoană rafinată. Gestul acela era rodul unui antrenament

foarte disciplinat. Învățasem să fac orice sentiment să pară confuz, să reduc la aproape nimic capacitatea de reacție, să nu simt nici iubire, nici durere, să iau drept înțelegere absența oricărei afectivități carnale, palpitante. Când s-a întâmplat să scotocesc în caietele ei, Ada murise deja de ani întregi. Scria că fusese vina mea, o apucase pe drumul trădării ca să-și dovedească ei înseși că exista în afara mea. Mult timp am visat cu ochii deschiși că era încă în viață și o înjunghiam. Dar de fiecare dată opuneam acelui vis gestul educat al refuzului și, în cele din urmă, am izbutit, mi s-a părut că-i înțeleg motivele, am încetat să visez, am început să-i iubesc umbra așa cum iubisem persoana în viață. Poate că – m-am gândit – pot să ilustrez James cu aceste spectre. Acum lasă-mă să mă duc să văd ce face copilul, martalogule.

Am revenit în concretețea camerei de zi dând un brânci voinței, pe când lumina după-amiezii dispărea. Și eram pe punctul de a mă ridica din scaun, când s-a auzit, puternic, soneria. Îmi amorțise un picior, mă furnica enervant, abia simțeam contactul pantofului cu podeaua. Alt sunet prelung al soneriei, mai hotărât decât primul. Am strigat:

— Mario, poți să te duci să deschizi ușa? Mariooo, te rog.

Singurul răspuns a fost un al treilea sunet prelung al soneriei. Am traversat camera de zi și vestibulul șchiopătând, am deschis ușa, m-am trezit în fața mea cu o femeie masivă, brunetă, cu o nuanță a părului care bătea în albastru-închis și ochi mici pe o față lată. Era nervoasă, foarte palidă. Lăsase ușa liftului deschisă și-l ținea, în mod inexplicabil, pe Mario de mână.

Am avut un lung moment de nedumerire. Ce făcea copilul afară din casă, pe palier, cu străina aceea? Și femeia a părut nedumerită, nu se aștepta să-i deschidă un bătrân necunoscut, ciufulit, cu un colț de la cămașă ieșindu-i din pantaloni. A fost un

schimb confuz de replici; eu care mă adresam lui Mario pe un ton ursuz ca să aflu de ce ieșise din casă; femeia care mi se adresa mie pe un ton agresiv ca să știe dacă era acasă doamna Cajuri, adică Betta; eu care-i răspundeam nu, dar cine sunteți dumneavoastră; femeia care ridica vocea, zicea dumneata mai degrabă cine ești; eu care răspundeam un pic stupid sunt bunicul acestui copil, tatăl doamnei Cajuri; și așa mai departe, până când situația a devenit mai clară și a căpătat desfășurarea tipic napolitană a copilăriei.

— Dumneata l-ai trimis jos pe copil cu jucăriile?

— Nu.

— Și atunci cine?

— A făcut totul singur.

— Totul singur? Și dumneata nu ți-ai dat seama că a deschis ușa, a coborât cinci etaje și a venit să bată la ușa mea?

— Nu.

— Nu, așa-i? Dumneata faci ca fiica dumitale când e ocupată cu munca ei de profesoară și îi spune fiului du-te, du-te, du-i jucăriile copilului de la etajul unu și jucați-vă; dar apoi se supără pe mine pentru că domnișorul a învățat cuvinte urâte?

— Doamnă, vă asigur că nu l-aș fi trimis pe copil la dumneavoastră; a fost o lipsă de atenție din partea mea, vă cer scuze.

— Lipsă de atenție sau nu, dacă ăsta mic cădea pe scări și-și spărgea capul, fiica dumitale ar fi fost foarte capabilă să dea vina pe fiul meu.

— Îmi pare rău, n-o să se mai întâmple.

— Nu trebuie să se întâmple nici ca menajera voastră să arunce apa murdară peste balcon și să-mi distrugă rufele întinse, cum face o zi da, una ba.

— O să-i transmit Bettei, va avea grijă.

— Mulțumesc. Și transmite-i și că nu trebuie să-și permită să spună că fiul meu fură jucăriile. Dacă fiul meu fură jucăriile, e mai bine ca fiecare să-și țină copiii și jucăriile lui acasă la el. Pentru că eu

nu fac pe bona gratis și doamna pe profesoara. Am patru copii, o casă de întreținut și nu am timp de pierdut. Adică, știi ce-ți zic? Dacă cel mic continuă să lase în jos găleata, îi tai sfoara și i-o arunc.

— Faceți bine. Dar unde sunt jucăriile pe care Mario le-a dus jos?

— Vrei să zici și dumneata că fiul meu le-a furat?

— Nu, ce furat, sunt copii: voiam doar să știu.

— Bine, dacă voiai doar să știi, facem așa: când se întoarce soțul meu, ți-l trimit pe el să-ți aducă înapoi jucăriile și astfel îi spui în față că fiul nostru fură. Du-te, Mario, du-te la bunicul tău. Sunteți niște oameni de rahat de la prima până la ultima generație, bună seara.

A împins copilul spre mine urât, a intrat în lift trântind ușa de fier în spatele ei și a dispărut după ce cabina a zvâcnit o dată.

Eu l-am tras înăuntru pe Mario, am închis ușa. Copilul mi s-a adresat cu ostilitate:

— Vreau jucăriile mele, îmi trebuie.

M-am aplecat, l-am prins de brațe:

— Cum ți-ai permis să ieși din casă? Dacă îți spun că trebuie să stai în camera ta, trebuie să stai în camera ta. Din acest moment – din acest moment, Mario, uită-te la mine – ori faci ce-ți spun eu, ori te închid cu cheia în debara.

Copilul n-a lăsat privirea în jos, s-a zbătut, a dat din picioare:

— Fii atent că te închid eu pe tine în debara.

A rostit replica amenințătoare cu un efort care l-a epuizat, iar o clipă mai târziu a izbucnit în lacrimi.

Mi-a părut rău că l-am făcut să plângă, am schimbat foaia imediat. Am încercat să-l consolez, am spus: Gata că încep și eu să plâng, am spus: Mă duc în debara și mă închid acolo. A fost zadarnic. A plâns mai întâi pe bune, apoi dintr-un fel de prelungire mecanică a plânsului, și a ținut-o așa vreo douăzeci de minute, trăgându-și nasul și

respingându-mă dacă încercam să i-l suflu. Din când în când repeta printre sughițuri: O să-i spun tatei când se întoarce.

5.

Chiar dacă i-am dat voie să aprindă focul ca să încălzească cina pregătită de Salli, chiar dacă i-am lăsat un cuțit foarte ascuțit pe care el pusese stăpânire în mod arbitrar aranjând masa, relația noastră nu s-a îmbunătățit.

— Ții cuțitul, dar tai eu carnea.

— Nu, știu s-o fac.

— Cred că știi s-o faci, dar când e bunicul, carnea ți-o taie bunicul.

— Tu nu ești bunicul meu.

— Nu? Și atunci cine e nepotul meu?

— Nimeni.

Dacă Mario nu avea chef să se împace cu mine, eu aveam și mai puțin chef să mă împac cu el, având în vedere că nu mă lăsa în pace dacă ne înțelegeam bine. Dar eram preocupat fiindcă se apropia momentul în care Betta urma să telefoneze și nu voiam ca micuțul s-o alarmeze, avea deja prea multe probleme cu acuzația plină de gelozie a soțului ei. Astfel, în timp ce spălam amândoi farfuriile de la prânz și de la cină –, el, deși îmbufnat, continua să se considere ajutorul meu și îmi dădea tot ce era necesar, detergent, burete, cârpă, făcând totul în grabă ca și cum ar fi fost ceva pe viață și pe moarte –, am început să-l împroșc cu un pic de apă, spunând de fiecare dată: Păcăleală. Pentru scurt timp a rămas un ajutor ostil, ținând capul în jos și refuzând cu un gest energic.

— Păcăleală.

— Gata, bunicule.

— Păcăleală.

— Gata, ți-am zis.

— Păcăleală.

Apoi a început să se prefacă că se vaită, dar chinuindu-se să-și reprime zâmbetul.

— Mi-a intrat detergent în ochi.

— Să văd.

— Ustură.

— Nici pomeneală, n-ai nimic.

În cele din urmă a început să mă urmărească cu coada ochiului să vadă dacă într-adevăr voiam să mă joc și, când s-a convins de asta, a încercat să mă stropească la rândul lui cu un pic de apă, spunând: Păcăleală. Astfel, din păcăleală în păcăleală – tot păcălindu-ne, și-a pierdut echilibrul și era cât pe ce să cadă de pe scaunul pe care se așezase în picioare ca să mă ajute, bine că l-am prins la timp –, starea de tensiune dintre noi a părut să se destindă. Și ne-am dus în camera de zi să ne uităm un pic la televizor.

— La ce, bunicule?

— O să vedem.

— Putem să ne uităm la desene animale?

— Animate.

I-a fost greu să accepte că desenele nu erau animale. Mi-a înșirat gâște, boboci de gâscă, iepuri, șoareci, chițcani, un catalog foarte amănunțit de animale care apăreau în desene, demonstrând că animale erau, fără nicio îndoială. Și imediat m-a implicat într-o discuție despre ce însemna animal, a anima, animat și desene animate. Am spus: Sunt desene care se mișcă, care vorbesc, care au un suflet. A vrut să știe ce era sufletul. Un suflu, am răspuns, care ne face să ne mișcăm, să alergăm, să vorbim, să desenăm, să facem glume. S-a încăpățânat să susțină că desenele animale făceau întocmai acele lucruri. Apoi, încet-încet, a părut convins și m-a întrebat:

— Desenele au suflu?

— Nu, li-l dau cei care le desenează.

— Desenele tale nu se mișcă.

— Într-adevăr, nu sunt desene animate.

— Și de ce nu le faci animate?

— Dacă se ivește ocazia, o să le fac.

— Poate că nu-i lasă pe cei foarte bătrâni să le facă, fiindcă copiilor trebuie să le placă.

— Pe mine m-ar lăsa să le fac.

— Te-ar lăsa să le faci pentru că ești faimos?

— Știi ce înseamnă faimos?

— Mi-a zis mama: că te cunosc și cei pe care tu nu-i cunoști.

— Da, e corect, asta înseamnă.

— I-am zis educatoarei mele că ești faimos.

— Și ea ce-a zis?

— M-a întrebat cum te cheamă.

— Tu știai?

— Am întrebat-o pe mama și apoi i-am spus.

— Să vedem dacă ai spus bine, să aud numele bunicului.

— Daniele Mallarico.

— Bravo. Și educatoarea ce a răspuns?

— Că n-a auzit niciodată numele tău.

Am înțeles că asta îl dezamăgise și i-am explicat că există diferite grade de faimă, iar a mea nu era suficientă pentru educatoare. Dar în timp ce vorbeam, mi-am dat seama că și eu eram puțin dezamăgit și, pentru a evita ca dezamăgirea amândurora să devină o proastă dispoziție, i-am propus din nou că ne uităm la televizor. Dar a fost dificil să găsim telecomanda, i-o confiscasem și nu-mi aminteam unde o pusesem. M-am învârtit prin casă nervos, cu copilul după mine. Eu aprindeam luminile în fiecare cameră, mă chinuiam să mă uit pe mese, birouri, etajere fără să îmi fie distrasă atenția – treabă care se dovedise întotdeauna grea pentru mine, pentru că, de fiecare dată când caut ceva, ajung să mă gândesc la altceva – și când terminam de verificat și ieșeam din cameră, el, sârguincios, stingea lumina în urma mea. Am dat două sau trei ture prin casă în căutarea ei și, bineînțeles, nu eu am găsit

telecomanda, ci el: era în camera de zi, sub unul dintre albumele mele. A pus stăpânire pe ea cu mare entuziasm și n-am reușit să i-o iau. *Eu* am găsit-o, a spus, și *eu* pornesc televizorul. Am răspuns: Dar doar îl pornești. Nu, aproape că a strigat, schimb și canalele. Și deja își țuguia buzele, deja ochii îi deveneau ostili. Mă pregăteam să i-o iau și să spun: Ajunge, ori asculți, ori te duci la culcare, când a țârâit telefonul. Bine, m-am dat bătut repede, ține-o. Și, urmat de el, care învârtea telecomanda în mâini, m-am dus în bucătărie unde era suportul pentru telefon.

Era Betta, care, după voce, părea grăbită. Pe fundal se auzea o rumoare insistentă, zgomote care păreau a fi de tacâmuri. Cineva a strigat-o, iar ea a răspuns forțându-se să fie veselă: Vin imediat. Apoi mi s-a adresat:

— De ce nu răspunzi la mobil?

— E pus pe silențios.

— E totul în regulă?

— Da.

— Mario a mâncat?

— Mai mult decât mine. Ție cum îți merge?

— Bine.

— Prezentarea ta?

— A decurs bine.

— Și Saverio?

— Mă omoară cu zile, tocmai mi-a făcut o scenă.

— Trimitelladracu.

— Tată, cum vorbești?

— Scuze.

— Te-a auzit copilul?

— Nu, e ocupat cu demontatul telecomenzii.

— Dă-mi-l la telefon să-l salut.

— Mario, vrei să vorbești cu mama?

Am sperat că Mario o să refuze, în schimb, a lăsat pe podea bateriile telecomenzii și a dat fuga la telefon. L-am auzit zicând chestii de genul: nu, da, întoarce-te repede, te iubesc. Dar tocmai când

conversația părea că se încheie, a adăugat: Am plâns. Mama lui i-a explicat probabil ceva foarte clar, pentru că a stat să asculte fără să protesteze. În cele din urmă, a șoptit: Noapte bună, mamă, și a pupat telefonul de vreo zece ori repetând, la final, după ce a terminat cu pupăturile: Noapte bună, te iubesc mult, îl iubesc și pe tata.

Mi-a întins telefonul. Eu am bombănit:

— Nu era nevoie să spui că ai plâns.

— Doar asta am zis.

— Doar? Și ce altceva mai era de zis?

— Știu eu.

— Adică?

— M-au durut brațele.

— Fugi de-aci, te-am strâns doar un pic.

— M-ai strâns tare. Ne uităm la televizor?

— Mama ta nu vrea.

— Nu-i spunem.

— Dar când a fost vorba să-i spui că ai plâns, ai făcut-o.

— Scuze. De televizor nu-i spun.

— Dacă nu știi să pui la loc bateriile în telecomandă, nu conta pe mine, eu nu știu s-o fac.

A aranjat din nou, abil, bateriile, a alergat în camera de zi să pornească televizorul și s-a instalat în ceea ce a definit drept fotoliul lui, dar care de fapt era un fotoliu vechi, foarte comod, al mamei mele. Eu m-am așezat pe canapea, care era incomodă. Seara nu a luat o întorsătură bună, căci ne-am certat îndelung – și cu o furie tot mai mare – nu pe una, ci pe trei telecomenzi. Știa să compună cu precizie numerele canalelor unde transmiteau fără întrerupere desene, știa cum să pună dvd-urile, era de-o dibăcie care m-a enervat. Și apoi, nu respecta niciun pact. O să vezi desene cinci minute, i-am zis la un moment dat, pe urmă bunicul se uită la ceva ce-l interesează pe el. A fost de acord, dar mi-am dat seama repede că pentru el cinci minute însemnau *mereu,* și astfel m-am resemnat să ațipesc în fața desenelor. Dar apoi mi-

am amintit, pe neașteptate, că tocmai în seara aia un prieten de-al meu era invitat la un talk-show și trebuia să prezinte o carte pe a cărei copertă ceruse să fie pusă reproducerea unui tablou de-al meu. N-a protestat, s-a ghemuit îmbufnat în fotoliu. I-am ignorat proasta dispoziție, zapând în căutarea emisiunii care-l găzduia pe prietenul meu. Am dat în sfârșit peste canalul potrivit, iar prietenul meu era acolo, l-am întrezărit câteva secunde printre alți oaspeți. Pentru că Mario se uita țintă la ecran fără să spună un cuvânt, de cum l-au surprins din nou pe bărbat în cadru, am exclamat:

— Vreau doar să aud ce spune domnul acesta și apoi te las să vezi încă puțin desene, bine?

Tăcere.

M-am aranjat mai bine pe canapea, lăsând telecomenzile lângă mine. Între timp, iată că realizatorul vorbea despre carte și a apărut coperta. – Vezi? Eu am făcut-o, i-am spus.

— Cartea? a murmurat el.

— Imaginea reprodusă pe copertă. Mâine să-i spui educatoarei.

A ridicat, brusc, vocea:

— Nu-mi place.

— Nu-ți place nimic, Mario.

— Doar galbenul e frumos.

Galbenul? Nu-mi aminteam să fi dat vreo importanță deosebită vreunui galben, nu-mi aminteam nici dacă-l folosisem și, pe de altă parte, n-am avut timp să mă uit prea atent: coperta a dispărut, iar realizatorul i-a dat cuvântul prietenului meu.

— Liniște, i-am spus copilului care voia să adauge ceva, acum stai să asculți.

Prietenul meu a început să vorbească, dar Mario, ca de obicei, a încălcat imediat interdicția mea, s-a sculat din fotoliu și s-a cățărat pe canapea, zicând nu știu ce. Nici nu i-am răspuns, sau cel puțin așa cred, voiam să aud dacă prietenul meu îmi menționa numele. Mai tânăr decât mine

cu vreo treizeci de ani, foarte bun în domeniul lui, arătând sigur pe munca lui, vorbind despre ea ca și cum ar fi fost cel mai important lucru din lume. Eu nu fusesem niciodată capabil să mă pun în evidență. Muncisem din greu toată viața, dar îmi fusese întotdeauna rușine să atribui eu însumi importanță lucrurilor pe care le făceam, speram mereu s-o facă ceilalți. Prietenul meu, în schimb, vorbea despre cum, cu textul acela, schimbase o întreagă tradiție de studii, și o făcea fără jenă, în mod convingător, astfel că realizatorul aproba, iar ceilalți oaspeți ascultau cu interes. Mi-ar fi plăcut să încadreze din nou coperta, speram să fiu menționat, iar Mario să audă numele meu, Daniele Mallarico, și să exclame: Au vorbit despre tine. În schimb, a apărut brusc un desen animat foarte colorat, plin de animale experte în kung-fu.

M-am răsucit brusc, izbucnind:

— Cine ți-a zis să iei telecomanda, cine ți-a zis să schimbi?

Mario a răspuns înspăimântat:

— Te-am întrebat, bunicule, și ai zis da.

Am întins un braț mânios, el mi-a dat imediat telecomanda. Am încercat să revin la prietenul meu bombănind nemulțumit, dar nu-mi aminteam canalul.

— Trebuie să apeși numărul, a spus copilul neliniștit.

— Taci.

Am sărit de la un canal la altul, l-am găsit pe cel bun, dar prietenul meu nu mai era. Am aruncat telecomanda pe canapea, rostind cu un calm prefăcut:

— Acum te duci imediat la culcare.

Dar n-am făcut nimic pentru ca ordinul să fie executat. Am ieșit, în schimb, din cameră, m-am învârtit prin casă, am aprins lumini, m-am auzit murmurând în dialect fraze fără legătură între ele. Acum nu doar că eram vlăguit până în punctul de a deveni labil psihic, ci nefericit ca și cum toate

nefericirile vieții mele și-ar fi dat întâlnire în casa aceea și în acel moment. M-am dus în camera copilului unde erau lucrurile mele, m-am împiedicat în ale lui împrăștiate pe podea, jucării peste jucării, am dat cu piciorul în câteva. Am căutat țigările, dar mi-am dat seama că Betta ar fi făcut tărăboi dacă la întoarcerea ei ar fi simțit miros de fum și m-am dus să fumez pe balconaș.

Am auzit imediat zgomotul traficului și am simțit aerul înghețat. Am făcut unul sau doi pași prudenți în afară și am inspirat fumul, am început să tușesc. Noaptea era fără stele, chiar dacă ziua fusese senină și vacarmul mașinilor, al gării, al avioanelor, al trenurilor părea foarte luminos, numai faruri, semnalizatoare, geamuri luminate, un zgomot roșualbgalbennegru. În ciuda frigului, am ars țigara până aproape de filtru. Am stins chiștocul de balustradă, l-am aruncat și am intrat înapoi.

Prin casă încă răsunau vocile din acel talk-show, Mario nu schimbase pe desene animate. Când am intrat din nou în sufragerie, mi-am dat seama că dormea pe canapea. Dormea profund, iar când i-am atins fruntea cu buzele, era transpirată.

6.

În timp ce duceam în brațe corpul adormit al copilului pe coridorul întunecos, mă simțeam copleșit de o nemulțumire dezolantă. L-am pus în pat îmbrăcat, fără să aprind lumina, scoțându-i doar pantofii. Când l-am lăsat jos, mi s-a părut că pătrunsese în el căldura mea.

Am traversat din nou în grabă casa întunecoasă – trebuia să învăț să mă descurc printre fantome – orientându-mă cu ajutorul luminii din camera de zi, unde rămăsese aprinsă și unde încă nu se încheiase trăncăneala de la televizor. M-am așezat

în fotoliul ocupat mai înainte de Mario, am încercat să mă concentrez asupra televizorului, dar eram obosit și înfrigurat, nu aveam chef de nimic, așa că l-am oprit. Am controlat ca în cameră caloriferele să fie încă pornite, aproape că m-am ars când le-am atins cu degetele. Poate că frigul venea din celelalte camere, dar n-am mai verificat, încă mă chinuiam să găsesc întrerupătoarele corecte. Mario observase imediat neîndemânarea mea, m-am gândit la el cu un amestec de uimire și invidie. Da, era identic cu tatăl lui, neam de laureați foarte adorați de câteva secole, exagerat de scrupulos, încrezut. N-avea nimic din fiica mea și n-avea nimic din mine, nici fiziologic, nici comportamental. Copilul era din material străin, cromozomii aveau altă proveniență, moleculele lui secrete erau ticsite de informații necunoscute mie, poate că ostile de milenii și milenii. Mi-am imaginat cu tristă ironie că și fantomele mele erau probabil supărate pe acel copil conectat la alt motor genetic. Erau furioși pe mine pentru că, alungându-i încă de la începutul adolescenței, devenisem mai slab. Ai vrut să devii – spuneau – un domnișor cu simțire fină și uite cum ai ajuns.

Am alungat acele imagini, m-am ridicat din fotoliu gemând și mi-am impus să mă învârt din nou prin casă, dar de data asta aprinzând toate luminile. Încă din preajma adolescenței, vedeam – dacă mă mișcam în întuneric sau în penumbră – rude de-ale tatălui meu și ale mamei mele pe care le cunoscusem sau pe care le văzusem numai în fotografii. Muriseră în timpul războiului, de asta eram sigur, și totuși stăteau în picioare prin ungherele casei, ascunse după o ușă, după un dulap. Dacă le găseam, îmi făceau semn să tac, îmi făceau cu ochiul, râdeau fără sunet. Apoi etapa aceea trecuse, dar acum aveam în memorie mai mulți morți decât pe când eram copil – câți prieteni de-ai mei și cunoscuți decedaseră în urma vreunor boli urâte – și, de asemenea, angoasele se

însutiseră, astfel că, uneori, la Milano, mă trezeam brusc convins că am în casă hoți și asasini, mă învârteam fără somn prin camere și tresăream dacă o reflexie de lumină care proiecta pe perete frunzișul mișcător al copacilor din curte mi se părea o prezență înspăimântătoare. De ce îmi fac griji? – mi-am zis –, ar trebui să fiu mai mult melancolic decât anxios: mi-am trăit cea mai mare parte a vieții, și acum eu însumi mă apropii de momentul morții, va fi rândul lui Mario să mă găsească după o ușă de dulap sau în ungherele întunecoase ale acestei case. Câte asemănări era în stare creierul, cu circuitul lui de emoții, să împrăștie în toate direcțiile. Copilul nu se temea de întuneric, dar poate că, după acea conviețuire a noastră, o să se teamă de aparițiile mele.

Mi-era somn și nu aveam un strop de energie să lucrez. Am verificat că eram unica posibilă stafie care se plimba prin casă și că nu erau nici hoți motivați de sărăcie, nici mafioți asasini. Am oprit gazul, am răsucit de două ori butonul yalei. Trebuie s-o las așa și mâine toată ziua, mi-am propus, butonul e foarte sus, și Mario, nici dacă se urcă pe un scaun, cu mâinile lui de copilaș dibace, n-ar putea ajunge la el, n-ar putea să deschidă și nu s-ar putea duce la micul lui prieten fictiv de la etajul unu. Am refăcut traseul invers, stingând luminile una după alta în urma mea. În timp ce în sfârșit mă așezam în pat, având grijă să nu mă împiedic în jucării, m-am gândit că puteam sta liniștit, fantomele erau toate în vechea casă a adolescenței. Aceasta – îmi dădeam seama acum în starea de veghe – era ca o mare ramă în jurul celei în care stăteam eu și Mario. Le vedeam și urma să le desenez în curând, dar dintr-un spațiu unde mă simțeam în siguranță, casa veche și cea de azi nu aveau cum să se reverse una în alta. Când eu aprindeam luminile aici, stafiile se cufundau acolo în întuneric; și când eu, ca acum, stingeam chiar și ultima lumină din casă și trăgeam pătura peste cap,

camerele de altă dată se luminau brusc și locuitorii lor – toți, și alcătuiți din tot ce eliminasem din mine – mi se ofereau ca o materie inertă care, conform unor vechi fantezii ale științei vechi, urma să se transforme repede în abjecție vie și nesățioasă.

7.

A doua zi a fost cea mai grea. La ora cinci eram deja în picioare. L-am controlat pe Mario care, îmbrăcat cum îl lăsasem și, pe de altă parte, sub pătură, era foarte transpirat. Pentru că nu erau încă pornite caloriferele, m-am temut că, dacă o să-l dezvelesc, o să i se facă frig, așa am dat la o parte pătura un pic de pe picioare, în care avea șosete, și de pe umerii, protejați de un pulover. În seara asta – mi-am propus – trebuie să-mi amintesc să-l oblig să-și pună pijamaua înainte să se uite la televizor. Apoi m-am dus în camera de zi și am lucrat în mod satisfăcător la imaginea casei duble, cea a prezentului și cea a trecutului, una în cealaltă. În cele din urmă, mi s-a părut folositor că m-am eliberat de povestirea lui James, mi-am propus să fac planșe cu apartamentul adolescenței mele și cu propriile fantome. Ce știu eu despre New York-ul de la sfârșitul secolului al XIX-lea, mi-am zis, o să folosesc Napoli și o să inventez, între casa trecutului și a prezentului, un interval transparent în care voi pune puștani, mulți puștani, toți conectați între ei, ca un lung șir de frați siamezi crescuți în sărăcie și fără calități, puștani care nu-și ascund chipurile în umbră sau în mâini, nu au nevoie de asta, sunt în sine corpuri nedesăvârșite care se agită fără gură sau ochi, fură cu membre ciuntite, se sfâșie din nevoia urgentă de a se lungi, de a crește, de a se defini.

Am mers pe calea aceea și, în schițe, am riscat multă culoare din afara gamei, tonalități stridente. Mi-a revenit în minte Mario: nu-l entuziasmase nimic din ce făceam, încă din primul moment. Își schimonosise gura în fața ilustrațiilor pentru cărțile de povești și despre tabloul meu apărut la televizor spusese că era urât. Dar avea patru ani, eram sigur că repeta păreri de-ale lui Saverio și poate și de-ale Bettei. Numai lauda galbenului era a lui, și aceea mi se păruse adevărată, o reacție bruscă sinceră. La un moment dat, am auzit că se mișca prin casă, mai întâi în baie, apoi în bucătărie.

Am făcut un ultim retuș și apoi încă unul: în cele din urmă, m-am dus să văd ce făcea.

L-am surprins în bucătărie, cocoțat în picioare pe un scaun. Aprinsese focul, pusese la fiert apa pentru ceaiul meu și pentru laptele lui. N-am vrut să încep ziua cu un reproș, l-am întrebat:

— Ai dormit bine?

— Da, tu?

— Și eu.

— E comod să dormi îmbrăcat, așa sunt deja gata.

— Trebuie oricum să te speli și să-ți pui haine curate.

— Tu te-ai spălat deja?

— Nu.

— Ai făcut pipi?

— Da, tu ai făcut?

— Da.

— Stinge focul.

A stins, a propus precaut:

— Azi pot să nu mă spăl?

I-am turnat laptele în cană și am pus pliculețul în ceainic.

— Bine.

— Mă spăl când se întoarce mama.

— Bine.

— Și dorm tot timpul îmbrăcat.

— Asta nu.

S-a întristat o clipă, apoi și-a revenit și micul dejun a decurs lin până la final. A fost dificil să-l fac să accepte că aveam nevoie să mă închid în baie pentru abluțiunile mele.

— Ce sunt abluțiunile?

— Dușul.

— Și eu ce fac cât timp ești tu la baie?

— Ce ai chef.

S-a gândit, mi s-a părut nesigur.

— Pot să fac și eu duș?

L-am trimis să-și aleagă lenjerie curată și l-am băgat sub jetul de apă în timp ce, în felul lui impunător îmi amintea: Mori dacă faci baie după ce ai mâncat. Însă, dat fiind că nu aveam grijă să-i salvez viața, a început să țopăie, să danseze, să scuipe apă, să zbiere: E fierbinte. Apoi l-am șters, l-am îmbrăcat și l-am dat afară spunând: Acum e rândul meu. Pot să rămân? a întrebat. I-am răspuns că nu și câteva minute l-am auzit pe coridor, țopăind, fredonând. Apoi, dintr-odată, a început să apese clanța cu îndârjire, să bată cu picioarele în lemn, să strige: Bunicule, te văd prin gaura cheii; sau: Lasă-mă să intru, trebuie să fac pipi, trebuie să fac caca. I-am strigat: Taci și fii cuminte și s-a potolit imediat. M-am grăbit să mă șterg, să mă îmbrac și am deschis ușa larg.

— Am tăcut și am stat cuminte, a spus.

— Era și timpul.

— Când o să am o puțulică la fel ca a ta?

— Chiar te-ai uitat prin gaura cheii?

— Da.

— O să ai o puțulică mai ceva ca a mea.

— Când?

— Curând.

S-a auzit soneria insistent, ne-am uitat unul la altul, nesiguri. Nu era nici măcar ora opt. El m-a sfătuit:

— Pune cuțitul mare pentru carne pe dulapul de la intrare.

— De ce? Tata ia cuțitul de fiecare dată când sună cineva?

— Nu, îl ia mama când nu e tata.

— Noi, bărbații, suntem puternici și nu avem nevoie de cuțit.

— Mi-e frică.

— N-are de ce să-ți fie frică.

M-am dus să deschid. M-am trezit în fața mea cu un bărbat de vreo patruzeci de ani, foarte slab, de statură mijlocie, cu chipul unui om trecut prin greutăți, păr rar. Am văzut că avea în mână niște jucării – un camion roșu, o sabie de plastic – și am dedus că trebuia să fie tatăl copilului de la etajul unu. Am căpătat o expresie cordială și am spus:

— Mulțumesc, nu trebuia să vă deranjați, nu era nicio grabă.

Bărbatul s-a fâstâcit, rostind cu o voce care exprima suferință:

— Nevasta mea nu mi-a dat pace.

— Așa sunt nevestele.

— Dar și profesoara Cajuri exagerează.

— Ce-a făcut?

— Nu pricepe că fiul meu are șase ani și, pentru că nu are toate jucăriile pe care le are Mario, uneori le ascunde ca să se joace cu ele un pic de unul singur.

— Atunci lăsați-l să se joace, Mario i le dă bucuros pentru o vreme. Nu-i așa, Mario?

Copilul, lipit de piciorul meu, a încuviințat insistent din cap. Bărbatul a spus:

— Știu că Mario i le dă, dar profesoara nu pricepe asta. Așa că faceți-mi plăcerea să-i spuneți că cel mic nu trebuie să mai lase în jos găleata cu jucării în balcon și nu trebuie să mai vină la noi acasă. La noi nu sunt pungași. Fură cei care cheltuiesc ca să cumpere o grămadă de jucării.

— Acum exagerați, fiica mea muncește, nu fură.

— Și eu muncesc. Dar fiica dumitale spune că furăm, și așa ceva nu se face. Pa, Mario, îmi pare rău, la tine ținem.

I-a întins jucăriile, copilul le-a luat, dar i-a scăpat camionul. Eu am spus:

— Intrați, vă ofer o cafea.

— Nu, mulțumesc, bună ziua.

A plecat, dar nu cu liftul, ci pe scări. Era evident că îndeplinise o sarcină care-i fusese impusă și o făcuse împotriva voinței lui. Mi s-a părut un om bun, i-aș fi vorbit bucuros despre cum era orașul pe când eu eram tânăr, despre tinerețea mea înainte să plec din Napoli, despre cum, odată, totul – binele și răul – părea o reflexie a mediului în care te născuseși și despre cum, astăzi, în schimb, orice lucru – binele și răul – pare scris în adâncurile cărnii. Chiar dacă aveam de lucru și era opt dimineața, simțeam nevoia de o discuție cu un adult, care să-mi distragă atenția, eram sătul să stau numai și numai cu copilul. Mario i-a strigat, după ce a luat camionul în mână:

— Le las în jos cu găleata pentru Attilio.

— Nu lași în jos nimic, am spus, du-ți lucrurile în cameră și rămâi acolo; astăzi nu vreau să fiu deranjat.

8.

Nu știu cât mi-a luat să combin ciorne și schițe din acele zile, astfel încât să obțin zece planșe într-o versiune convingătoare. Bineînțeles, am lucrat din greu și ca și cum aș fi avut într-adevăr în fața ochilor vechea casă în fiecare detaliu și pe locuitorii ei înfricoșați sau agresivi, o îngrămădire de corpuri tinere deformate în apăsarea lor de peretele transparent care mă separa pe mine, cel de azi, de tot ceea ce aș fi putut fi. Ființele acelea se târau, țopăiau, se contorsionau, luptau, se sfâșiau reciproc și, ca să le definesc, mi-am epuizat – de la o planșă la alta – toată experiența. Dar nu m-am abandonat niciodată cu adevărat, mă temeam să nu uit de Mario care se juca în capătul coridorului și mai ales mă temeam să nu uit de mine. Astfel, nu

s-a întâmplat niciodată să predomine plăcerea asupra efortului. Am recurs, pur și simplu, la toată abilitatea sârguincioasă de care eram capabil și, când am terminat, mi-am dat seama că trudisem doar ca să-mi pot spune: iată, în mare, planșele sunt terminate și le-am făcut cum vreau eu. Dar excludeam ideea că îi vor plăcea editorului.

Eram obosit, m-am uitat țintă la tabloul mare care se afla în fața mea. Când îl făcusem? Cu peste douăzeci de ani în urmă. În jurul meu, în acea perioadă, existase un consens discret și aproape că acest consens mă revigorase și mă simțisem plin de o nouă energie, totul îmi ieșea ușor, lucru care genera și mai mult consens. Ceea ce aveam în față aparținea acelui timp fericit: doi metri lățime, un metru înălțime, numai roșu și albastru, pete de culoare foarte pure întinse pe lemn, în care inserasem, săpându-i o nișă, o talangă de metal. M-am sculat de la masă, m-am mutat într-un colț. Încă nu ridicasem storurile, îmi plăcuse întotdeauna să lucrez la lumina electrică, și lumina electrică cădea în modul potrivit de la bec, făcea să strălucească marginea tălăngii, forma un arc sclipitor care pornea de la roșu și se termina în albastru.

Totul, pentru puțin timp, mi s-a părut bine conceput. Dar imediat mulțumirea mi s-a părut un efect al melancoliei. Era o operă memorabilă sau doar o mărturie a unei etape în care corpul se simțise energic, plin de sine? Am început să observ o mie de defecte. M-am convins, încet-încet, nu doar că îmbătrânisem eu, dar și acea operă. Tabloul a început să mi se pară un lemn urât mânjit: ce era praful auriu pe care-l distribuisem în lungul marginilor ca o aureolă dreptunghiulară, ce sens avea să sap în scândura colorată un locșor pentru un obiect real. Modele, m-am gândit cu durere, trec lăsând în urma lor urme neînsemnate ale celor care le-au sprijinit. Am plecat din colț, am ridicat storurile. O lumină palidă a pătruns în

cameră, cerul era din nou înnorat. M-am întors la tablou. Fără lumina artificială, totul se înrăutățea: roșul avea acum aspectul unor țesuturi necrozate, albastrul era o băltoacă infectă. Urât, nesemnificativ, atât ditamai scândura aia pictată, cât și toate operele mele, chiar dacă îmi plăcuseră, chiar dacă avuseseră un oarecare succes. Poate că ar fi trebuit să pun printre fantomele mele, întâi de toate, umbrele tablourilor pe care crezusem că le fac, dar pe care în realitate, gândindu-mă acum, cu detașare, nu le făcusem. Exista un nucleu adevărat în mine, care ar fi vrut să se spargă și să reverse peste lume forme nemaivăzute. Dar eu – adică individualitatea mea așa cum timpul o definise, adică toate micile lecții pe care le învățasem și limbajele pe care le asimilasem – știusem să realizez numai opere ca acea bucată de lemn cu talangă. Mai bine micile desene ale lui Mario, înrămate cu mândrie de părinții lui de o parte și de alta a tabloului meu și prin cameră. Am aruncat o privire la munți, pajiști, flori imense, animale indescifrabile, ființe umane cu urechi mari, toate realizate cu tușe necontrolate de pastel, toate în culori verzi și albastre. Pocitanii făcute de copil, și Betta le făcea când era mică, toți copiii le fac. M-am simțit atât de nemulțumit, încât aș fi dat orice ca s-o iau de la capăt, să fiu altul. Am nevoie de aer, mi-am zis, și am deschis ferestrele, ușa terasei. Apoi am ieșit din camera de zi și m-am dus să aerisesc restul casei.

Am deschis larg fereastra în bucătărie, am trecut în biroul Bettei, apoi în camera lui Mario: aerul închis îmi provoca durere de cap și nu voiam să mai adaug o suferință la altă suferință. Copilul stătuse tot timpul, disciplinat, printre jucăriile lui. Îl auzisem în timp ce vorbea cu păpușile, făcea zgomote din gură, zbiera porunci, scotea din el vocișoare mieroase ca la televizor. Când am intrat în cameră, stătea pe podea, făcea să zboare prin aer un animal monstruos cu coarne ținându-l cu o

mână, în timp ce în cealaltă strângea nu știu ce supererou. Când a băgat de seamă prezența mea, s-a întrerupt o clipă, mi-a aruncat o privire să se asigure că nu eram acolo să-i interzic ceva sau să-l cert, apoi a început din nou să se joace ca și cum n-aș fi fost acolo.

Am deschis ușa balconului aranjând un scaun astfel încât să nu se trântească din cauza curentului și mai ales nu mă trezesc cu Mario închis de cealaltă parte. Am făcut cât de cât paturile noastre, am vârât hainele murdare într-un săculeț. Dar acum era mai puternic decât mine, nu reușeam să nu privesc măcar pieziș foarte multele desene lipite și în camera aia. O să crească – m-am gândit – crezând că e cine știe cine, considerându-se menit pentru cine știe ce. Și cum ar putea fi altfel, dacă părinții nu fac decât să-l ridice deja în slăvi la patru ani: uită-te la colile astea, toate cu aceiași omuleți colorați, ca în camera de zi, ca pe coridor; Betta și Saverio nu aruncă nimic, cu convingerea că fiecare prostioară de-a lui conține raza auroralăa geniului. M-am bosumflat tot mai mult, am încercat să alung proasta dispoziție atribuind-o vlăguirii mele fizice, dar n-am reușit. Și totuși, sigur nu era prima oară când trebuia să înfrunt senzația de prăbușire a încrederii. Dar acolo, în fața acelor desene, simțeam că era ceva – cum să spun – mai organic, ceva care trăgea de mine și mă zdruncina pentru a fi spus până la capăt. Bine că a intervenit Mario. S-a oprit din joacă, a venit lângă mine cu Superman într-o mână și cu monstrul în cealaltă. A spus, arătându-mi peretele cu mâna care strângea monstrul:

— Acela e întunecat, bunicule, îți place?

— Îmi plac toate.

— Nu-i adevărat. Ai zis că le făceam prea luminoase.

— Te-am păcălit: tu ai spus că desenele mele sunt prea întunecate, eu am spus că ale tale sunt prea luminoase.

— Nu înțelesesem că m-ai păcălit.

— Stai liniștit, nu se poate înțelege totul.

— Atunci, o să devin la fel de priceput ca tine?

— Mai bine nu.

— Vezi că desenele mele nu-ți plac?

— Îmi plac foarte mult. Sunt desenele unui copil, și desenele copiilor sunt toate frumoase.

— Educatoarea zice că ale mele sunt cele mai frumoase.

— Educatoarea nu știe mare lucru și n-are dreptate în legătură cu o grămadă de lucruri.

— Nu-i adevărat, a spus și m-a lovit în picior cu monstrul lui, încet, voind parcă să-și sublinieze împotrivirea.

— Au, am spus în joacă și i-am tras un bobârnac în umăr. W

El a zâmbit, a părut bucuros. A exclamat: Păcăleala, și m-a lovit mai tare în picior. Apoi a început să strige, râzând: Păcăleală, păcăleală, păcăleală și de fiecare dată lovea cu animăluțul lui, tot mai tare, în rafală. Până când a trecut la: Mori, mori și eu am încercat să parez loviturile, acum mă dureau. Dar mi-a lovit și dosul mâinii cu care mă apăram, am simțit zgârietura provocată de coarnele monstrului, l-am prins de braț în timp ce se pregătea să mă lovească din nou:

— Ajunge, m-a durut.

A spus încet, pe un ton conciliant:

— Păcăleală.

— Nu mai e o păcăleală, uite ce mi-ai făcut.

I-am arătat tăietura lungă pe mână. El s-a uitat țintă la dâra de sânge, a murmurat ca să se justifice: Tu nu vrei niciodată să te joci; apoi a adăugat încercând să-și stăpânească tremurul neașteptat al bărbiei: îți dau un pupic pe rană și trece.

L-am lăsat să-mi dea pupicul ca să evit să plângă din nou, acum mă durea și piciorul stâng, fesa.

— Ți-a trecut? a întrebat.

— Mi-a trecut, dar să nu mai faci. Știi unde e un dezinfectant?

Știa, bineînțeles. M-a invitat să-l urmez în baie, mi-a arătat unde era apa oxigenată.

— Ești în stare să deschizi sticluța? a întrebat.

— Sigur că știu s-o deschid.

— Eu nu.

— Și încearcă măcar o dată să nu înveți.

L-am gonit, am închis ușa. Am controlat piciorul și fesa, aveam și acolo mici răni, m-am dezinfectat. Odată cu bătrânețea mă speria chiar și o mică zgârietură, îmi imaginam infecții, septicemii, internări de urgență. Nu era frica de moarte, cred, era sâcâiala bolii, disconfortul haosului creat în obiceiurile cotidiene. Sau poate că era groaza agoniei prelungite: preferam să cedez dintr-odată, într-o clipă, și să nu mai respir niciodată.

— Ești lângă ușă?

— Da.

— Nu te mișca.

— Da.

I-am perceput neliniștea pentru că făcuse ceva ireparabil și m-am rușinat că-mi pierdusem răbdarea. Când am ieșit, i-am zis:

— Acum mâncăm și ne apucăm de lucru amândoi.

— Desenăm?

— Da.

— În aceeași cameră?

— Sigur, altfel cum facem să lucrăm împreună?

9.

Am încercat să fiu cât mai afectuos cu putință în timpul prânzului. Și, de asemenea, copilul a avut grijă să nu pericliteze viitoarea noastră colaborare. Pentru început, în loc să mă dirijeze în legătură cu

pusul mesei, m-a lăsat pe mine să mă ocup. Și a reușit chiar și să nu intervină în privința folosirii cuptorului cu microunde, necesar pentru decongelarea mâncării făcute de Salli. A insistat doar, dar punând întrebări precaute, în legătură cu modul în care urma să lucrăm împreună – a folosit și el verbul acela – și cât timp. I-am răspuns că o să lucrăm mult, foarte mult timp, până când o să se lase întunericul și l-am asigurat – mă întrebase lăsând pauze marcate de disconfort între cuvinte – că în afară de culorile lui le-ar fi putut folosi, dar pentru foarte puțin timp, și pe ale mele. Am înțeles că ținea foarte mult la jocul acelei colaborări, în mod sigur mai mult decât la cel cu scara sau cu transformarea mea din nou în cal, și am început să mă gândesc că am picat singur în capcană. Am sperat că o să se satur repede, înainte să mă satur eu și, cu nervii uzați pe care-i aveam, să dau în clocot de furie, uitând că avea patru ani.

Înainte să ne retragem în camera de zi, ne-am dus să luăm din camera lui coli și culori. Copilul a vrut să-mi dea mâna, ca și cum traseul ar fi fost o pădure plină de pericole, și el ar fi trebuit să aibă grijă să nu mă pierd. Mi-am dat seama că lăsasem ușa de la balcon deschisă, am dat s-o închid, dar el m-a strigat și a trebuit să-l ajut să-și pună seturile de culori într-o pungă. Când, în sfârșit, am pornit spre camera de zi, m-a luat din nou de mână și am înțeles că intenția reală a gestului era să mă țină în acea climă afectuoasă atât de promițătoare.

Odată ajunși în cameră, s-a asigurat că scaunul lui nu se putea apropia mai mult de al meu și ne-am așezat. Dar apoi a părut că-și amintește de ceva urgent și a spus: Mă duc să iau pernele. L-am întrebat la ce-i foloseau, și el s-a grăbit să-mi demonstreze că stătea foarte incomod și că avea nevoie de perne sub fund ca să stea bine. A dispărut, nu mai venea înapoi și m-am simțit singur, enervat de cerul cenușiu, de lumina moleșitoare, de micile răni de pe picior și fesă, de

usturimea dârei roșii pe mână. Când, fără niciun chef, mă pregăteam să mă duc să văd ce se întâmplase cu el, s-a întors în fugă aducând o perniță albastră din acelea pe care mama lui i le punea pe podea să nu răcească. A aranjat-o pe scaun, s-a cățărat și odată ce a constatat că stătea comod, m-a întrebat dacă putea să folosească foile mele, i se păreau mai potrivite decât ale lui. I-am dat voie. Abia atunci m-am sprijinit de spătar, mi-am întins picioarele sub masă și, în timp ce Mario aștepta răbdător să-i dau o temă, am analizat din nou munca din acele zile.

Coală după coală, am fost tot mai dezamăgit. Bănuiam deja că nu dădusem ce era mai bun, dar cele zece planșe pe care le finalizasem mi s-au părut altceva decât ceea ce credeam că făcusem. Am încercat să mă liniștesc, să nu exagerez cu nemulțumirea, și mi-a venit spontan să mă adresez copilului, care trăgea cu ochiul peste brațul meu. Aveam nevoie de o părere, și el, acolo lângă mine, era singurul care putea să mi-o ofere. L-am întrebat dacă-i plăceau planșele. Nu l-am întrebat în joacă, ci serios, și a fost un moment de adevăr absolut, am fost uimit eu însumi.

La rugămintea mea, Mario s-a înroșit tot. În loc să se uite la planșe, s-a uitat la mine ca să înțeleagă, cred, dacă jocul începuse. I-am împins în față colile puse una peste alta, în ordinea în care voiam să i le propun editorului pentru paginare, și el s-a uitat fix la prima planșă, a părut c-o soarbe din ochi, o metaforă veche pe care am considerat-o întotdeauna minunată: lucruri și persoane se topesc, devin lichide și ochiul devine gură și gât transformând caracterul ireductibil al lumii într-o poțiune. Copilul a zis:

— Pe asta ai făcut-o luminoasă, uite cât galben.

M-am uitat perplex mai întâi la el, apoi la planșă, și mi-am dat seama că avea dreptate. Involuntar, împotriva, de-acum, înrădăcinatelor mele alegeri stilistice, folosisem mult galben, sau

cel puțin acele efecte pe care Mario le descria fiind galbene. Îi căutasem aprobarea? Mi-a venit să râd, iar copilul a băgat de seamă și a întrebat serios:

— Am zis ceva greșit?

— Nu, l-am liniștit, nu, continuă, spune-mi ce crezi. Bunicul e bucuros să te asculte.

Dar în acel moment a țârâit telefonul. Ce plictiseală, am spus, și copilul a fost de acord cu mine, a exclamat: Nu te duce, sunt ăia care te înșală la telefon, tata urlă mereu la ei că nu vrea să fie bătut la cap. Telefonul a țârâit încă o dată, de două, de trei, de patru ori, ținându-ne pe amândoi în tensiune. Mă duc, am spus, și Mario m-a sfătuit: Urlă, așa se sperie și nu mai deranjează.

M-am dus în bucătărie, telefonul fără fir nu era în suportul lui, îl lăsasem pe blat, lângă chiuvetă. Am răspuns. Nu era niciunul din cei care își câștigă cu greu existența încercând să bage pe gât orice tip de marfa la telefon, era Betta.

— Nu ziseseși că suni la cină? am întrebat-o plimbându-mă cu telefonul la ureche pe coridor.

— Ba da, dar în seara asta nu pot, Saverio își susține prelegerea la ora șapte și pe urmă avem o groază de obligații.

— Sunteți mai bine voi doi?

— Nu, nici vorbă, mai rău. E atât de încordat din cauza prelegerii lui, încât a luat-o razna. Zice că în timp ce el mai trece o dată peste text în cameră, eu mă văd cu prietenul meu. Din cauza crizelor lui paranoice, acum câteva minute, cretinul ăla mai-mai să mă ia la palme în public.

— La palme?

— Da.

— Spune-i că, dacă îndrăznește, îl omor.

— Îl omori?

Cu o clipă mai devreme se văicărea, acum a izbucnit în râs.

— Te simți bine, tată?

— Foarte bine. Să-i spui.

Acum râdea necontrolat, cum făcea când era mică.

— Bine, a promis pe jumătate sufocată, o să-i comunic: Tata a spus că, dacă mă iei la palme, te omoară.

Nu putea să se calmeze, i se părea imposibil că reușisem și numai să pun în cuvinte ceea ce mie în acel moment mi se părea un lucru pe care l-aș fi făcut cu ușurință. Am zis în treacăt solemn:

— Părăsește-l, Betta, ești încă tânără, ești frumoasă și inteligentă. Găsește-ți pe altul mai potrivit ție, fă un băiat, adică o fată.

A râs iarăși, dar acum prefăcut.

— Ești nebun. Cum merge cu Mario?

— A zis că nu trebuie să ne deranjezi.

— Mă bucur. Ce faceți?

— Desenăm.

— Ai văzut ce talentat e?

— Ei, da.

— Salută-l din partea mea, spune-i că-l iubesc, ne auzim mâine.

M-am întors la Mario. Țineam cu adevărat mult la părerea lui, chiar dacă chestia asta mă făcea să mă simt stupid. Mi-am dat seama că între timp se uitase la toate planșele și le stivuise ordonat, frumos la dreapta lui. Ei bine, am întrebat. N-a zis nimic, a vrut să știe mai întâi cine sunase, dacă erau escrocii pe care se supăra tatăl lui. Când am răspuns că vorbisem cu Betta, i-a părut rău, s-a supărat că nu-l chemasem. Mi-a fost greu să-l conving că mama lui avea de lucru și mi-a fost greu să-i îndrept din nou atenția spre planșe.

— Nu mai vrei să te joci? am întrebat.

— Ba da.

— Atunci, cum sunt desenele mele?

— Frumoase.

— Sigur?

— Dar mă sperie un pic.

— *Trebuie* să te sperie, e o povestire cu fantome.

A clătinat din cap puțin convins, a studiat din nou colile una după alta, căuta una în special. A găsit-o, mi-a arătat-o:

— Ăsta așezat aici cine e?

— Protagonistul povestirii.

— Cum îl cheamă?

— Spencer Brydon.

— El e fantoma?

— Fantomele sunt cele din spatele geamurilor.

— Plâng?

— Urlă.

— Gurile sunt găuri, nu există nici măcar dinții. Fă-le dinții cel puțin.

— E bine așa. Ce-mi zici de galben?

— Galbenul aici e urât, a zis după ce s-a gândit puțin.

M-am enervat, unde arăta el nu era galben. Se juca și cu acel prilej? Mi s-a părut insuportabil că dă răspunsuri false. Pe de altă parte, ce pretindeam, eu eram cel care avea așteptări nesăbuite. Să-i cer unui mucos să-mi aprecieze munca, să-i cer asta pentru o nevoie reală de încurajare, ajunge, ajunge. Am schimbat brusc subiectul: Bine, acum tu faci desenul tău și eu pe al meu. Chestia asta nu i-a plăcut, ne-am certat un pic. Își imaginase că o să desenăm împreună, pe aceeași coală, și a fost dificil să-l conving că fiecare trebuia să se dedice propriei munci fără să deranjeze.

— Ce desenez? a întrebat prost dispus.

— Ce vrei.

— Fac ce faci tu.

— Bine.

— Fac o fantomă.

— Bine.

— Așa lucrăm împreună.

— Bine.

Eram pregătit să ridic vocea dacă m-ar fi împiedicat să mă concentrez, dar n-a fost nevoie. După câteva secunde am uitat de el, iar el n-a făcut

nimic să-mi amintească de existența lui. Simțeam, bineînțeles, că era lângă mine, dar asta, în cele din urmă, mi s-a părut un fapt pozitiv, nu trebuia să-mi fac griji pentru el, aș fi putut lucra toată după-amiaza să retușez sau să refac ce nu mă convingea și poate că aș fi scăpat, definitiv, de gândul acela chinuitor. Dacă pe urmă editorul n-ar fi considerat pe placul lui nici rezultatul acela, asta era, aș fi inventat alte moduri să păcălesc bătrânețea. Viața trecuse, ce puteam și știam să fac făcusem. Că era mult, puțin, nimic, ce importanță avea? Tot timpul meu fusese dedicat cu plăcere acelei vocații și de-acum, odată cu timpul, și plăcerea își luase zborul. Mâna simțea tot mai mult oboseala, dar odată bucuria era atât de mare, încât nu-mi dădeam seama de ea. Acum, în schimb, insensibilitatea glacială a degetelor nu se lăsa uitată, îmi secătuia imaginația, învingea chiar și autodisciplina mea căpoasă. Mi-am dat seama că nu aveam chef să mă agit în continuare, m-am oprit împingând colile. M-am uitat încă o dată la tabloul meu roșu-albastru cu talangă, apoi m-am adresat lui Mario. Era aplecat peste coală, aproape c-o atingea cu buzele întredeschise, cu nasul. Ai terminat? am întrebat. Nu mi-a răspuns. L-am întrebat din nou și el mi-a aruncat o privire opacă, a spus da, adăugând:

— Tu ai terminat, bunicule?

De data asta nu i-am răspuns eu. Ridicase capul din foaie și reușeam să văd desenul, culorile. Nimic comparabil cu căsuțele, pajiștile înrămate acolo în camera de zi, cu zecile de păpușele expuse în camera lui. Pe foaia copilului era demonstrația unei extraordinare capacități mimetice, a unei naturale armonii compoziționale, a unui creativ simț al culorii. Mă desenase pe mine, foarte recognoscibil, pe mine acum, pe mine azi. Și totuși, emanam oroare, eram într-adevăr fantoma mea.

— Ai mai făcut alte desene așa? l-am întrebat.

— Nu-ți place?

— E foarte frumos. Mai ai alte desene ca ăsta?

— Nu.

— Spune adevărul.

— L-am spus.

I-am arătat colile fixate pe pereții camerei.

— Alea sunt mai puțin frumoase decât ăsta.

— Nu-i adevărat, educatoarei, tatei și mamei le plac foarte mult.

— Păi, și de ce acum ai desenat așa?

— Am copiat după tine.

I-am luat coala, am studiat-o cu atenție. M-am simțit de parcă aș fi primit un brânci atât de violent, încât mă trimisese din centrul lumii către marginile ei. Și mi-am amintit de o altă lovitură la fel de puternică, aceea pe care-o simțisem pe când eram mic, pe când nu știam încă nimic despre înzestrările mele și le descoperisem cu un amestec de uimire și spaimă. Dar în timp ce brânciul de atunci mă determinase să cred cu încăpățânare, tot mai mult, în absoluta mea unicitate și importanță – câtă ambiție disproporționată concepusem –, am simțit că brânciul pe care mi-l dăduse desenul lui Mario risca să mă nimicească. Am reacționat intervenind ca să retușez ceva. Copilul aproape a urlat de încântare:

— Bravo, bunicule, așa e mai frumos.

De cum am auzit cuvintele acelea – *așa e mai frumos* –, am îndepărtat vârful negru al creionului ca și cum folosindu-l i-aș fi făcut rău nu foii, ci lui Mario, și mi-am desprins privirea – liniile și culorile mă otrăveau. Am spus încet:

— Da, am făcut chiar o treabă bună împreună azi.

A devenit serios. Și-a luat un ton prefăcut și, privind planșa la care lucrasem până cu câteva minute în urmă, a murmurat înțepat:

— Chiar bună. Al tău a ieșit foarte luminos.

— Să punem semnătura.

A avut un moment de confuzie.

— Nu știu s-o fac bine. Mă ajuți?

— Nu, fiecare face semnătura așa cum știe.

— Dar dacă greșesc, îți stric totul.

— Vrei să semnezi desenul meu?

S-a posomorât.

— Am lucrat împreună.

— Bine: tu îl semnezi pe al meu și eu pe al tău?

A urlat un „da” cu o bucurie exagerată și i-am întins foaia mea. Foarte încordat, a trasat în partea de jos, cu o cariocă roșie, litere neregulate de tipar: Mario. Mă pregăteam să semnez desenul lui cu aceeași cariocă, când m-a oprit, spunând: Nu cu roșu, cu verde. Am semnat „bunicul” cu verde, avea dreptate, se potrivea mai bine cu celelalte culori. Dar între timp am simțit cum umilința pune stăpânire pe mintea mea. Mi s-a părut o senzație insuportabilă și, ca să scap de ea, am exclamat: Acum că jocul s-a terminat, să distrugem totul. I-am arătat planșa mea, aceea pe care tocmai o semnase, apoi – fiindcă mă privea nesigur, în ochi citindu-i-se deopotrivă veselie și îngrijorare – am luat alta și am făcut-o bucățele.

— Ca o păcăleală? a întrebat încet.

— Ca o păcăleală.

A scos un țipăt foarte ascuțit și a colaborat la ruperea întregii mele munci cu bucuria neînfrânată cu care copiii distrug ceea ce au construit, răbdător, cu ajutorul adulților. Rupea, arunca bucățile în aer, țipa, râdea. Când a dat să sfâșie și desenul lui, l-am oprit prinzându-l de braț.

— Oof, s-a văitat.

I-am luat foaia, spunând:

— Pe ăsta nu, pe ăsta i-l dăruiești bunicului, care-l păstrează.

Dar el în mod evident considera jocul acela prea amuzant și, zâmbindu-mi, cu o privire provocatoare, a încercat să-mi ia foaia. L-am împins, a râs. Nu înțelesesem nimic din copilul ăla, părea bine educat și nu era. M-a atacat din nou, am contraatacat. Pentru că nu reușea să-mi ia desenul, a început să arunce prin cameră creioane, carioci,

culori, albumul meu, însoțind aruncarea fiecărui obiect cu strigătul hilar: Păcăleală. Am încercat, pe un ton impunător, să-i spun că jocul se terminase, dar n-am reușit și l-am tras, în cele din urmă, jos de pe scaun, de pe perna lui, spunându-i imperativ:

— Acum pune totul în ordine, imediat, înainte să ne certăm din nou.

S-a oprit, trecând rapid de la bucurie la îmbufnare.

— Dar mă ajuți.

— E vina ta, așa că o să faci singur.

— Tu mi-ai zis să rup desenele.

— Da, dar nu ți-am zis să faci tot balamucul ăsta.

— Ne jucam.

— Nu vreau să discutăm.

— Ești rău.

— Da. Și îți interzic să ieși din această cameră până nu strângi și pui în ordine toate lucrurile mele.

Ce mi se întâmpla? Mi-a fost greu să nu-l amenințcu mâna întinsă, în diagonală, la un centimetru de obrajii lui și gata să-i tragă o palmă. În schimb, am ieșit din cameră trântind ușa în spatele meu cu o asemenea putere, că o bucată de tencuială s-a desprins din toc.

10.

M-am dus în bucătărie să-mi caut țigările, le-am găsit lângă chiuvetă. Simțeam că acolo, în camera de zi, se întâmplase, ceva decisiv, dar ca să-mi pun ordine în sentimente trebuia să-mi acord un pic de răgaz. Am renunțat să fumez, mai bine un ceai de mușețel. Am deschis ușile dulapurilor și sertarele, dar la întâmplare, nu știam nici măcar dacă aveau așa ceva în casă, nici nu voiam s-o întreb pe marioneta aia vie recalcitrantă. Dumnezeule Mare,

ce făcuse, ce putuse să facă, la un pas de mine, așezat alături de mine. Aveam nevoie de un loc unde să mă gândesc cu calm.

M-am dus în baie, am urinat cu greu, am ieșit. Am simțit aerul rece, nu-mi aminteam dacă închisesem ușa-fereastră în camera lui Mario. Mi se părea că nu, copilul îmi distrăsese atenția. M-am dus să verific: rămăsese deschis la balcon. Am dat la o parte scaunul care ținea ușa, m-am uitat afară, pe cerul foarte negru se vedea încă un pic de lumină violacee la orizont, deasupra cartierului clădirilor de afaceri. Atunci mi-am dat seama că nu era găleata, sfoara atârna peste balustradă. Mi s-a urcat din nou sângele la cap. Când Mario venise să ia perna, nu putuse rezista tentației și zăbovise să lase în jos găleata, trimițându-i, împotriva oricărei interdicții, jucării prietenului său. Mai devreme sau mai târziu, tatăl lui Attilio avea să se întoarcă să protesteze, sau, mai rău, o să se întoarcă soția lui. Eram furios, am ieșit precaut pe balcon. Era vânt, am tras sfoara simțind o stare de greață provocată de o ușoară amețeală. Măcar găleata încă era plină de jucării. L-am auzit în spatele meu pe Mario care exclama vesel:

— Bunicule, păcăleală!

M-am răsucit, spunându-i pe un ton imperativ:

— Nu ieși, e frig.

N-a ieșit. A împins ușa-fereastră cu toată puterea lui și m-a închis afară.

CAPITOLUL AL TREILEA

1.

N-am făcut nimic. Timp de câteva secunde interminabile am rămas lângă balustradă cu sfoara în mâini, cu găleata care încă se legăna în gol, cu capul întors să privesc rama albă a ușii și geamurile duble lungi. Zgomotul traficului a devenit insuportabil, anula orice alt sunet. Nu reușeam să-l aud pe copil și nici să-l văd. Lumina zilei se redusese la niște reflexii firave și nu se putea răspândi în cameră. Am dat brusc drumul sforii, m-am mișcat încet din marginea extremă a balconului și l-am observat în sfârșit pe Mario. Era încremenit, cu silueta lui mică înțepenită la baza ușii-fereastră, cu mâinile încă lipite de geam și ochii vicleni. N-am zis nimic, mi se părea că n-am sentimente. Am pus doar mâinile pe geam ca și cum aș fi fost o proiecție a atitudinii în care rămăsese încremenit Mario și am împins cu energie, având convingerea că el era cel care mă împiedica să intru înapoi și forța mea ar fi fost suficientă pentru a o învinge pe a lui. Pentru că ușa nu s-a mișcat nici măcar un milimetru, am început să percep, în cele din urmă, toată neliniștea mea. Mișcările au devenit frenetice, am început să-mi folosesc întreg corpul pentru a exercita, gâfâind, o presiune irațională asupra geamului. Apoi m-am dat bătut. Eu rămăsesem afară, iar Mario înăuntru.

Am reușit să nu țip, chiar dacă în momentul acela simțeam față de copil o aversiune care îmi ardea ochii. M-am supărat, în schimb, mental, pe Saverio. Imbecilul, montase o ușă fără mâner exterior, singurele lui preocupări fiind să împiedice zgomotele să deranjeze somnul copilului și să-i împiedice pe hoți să intre în cameră. În plus, deși ușa se dovedise a fi defectă, el, prea obsedat să o

chinuie pe fiica mea, nu-și dăduse silința să o înlocuiască sau măcar să o repare. Cum putuse Betta să trăiască împreună cu un astfel de bărbat atâta timp și să facă și un copil cu el? M-am aplecat la înălțimea lui Mario. Acum vedeam doar mâinile lui foarte palide lipite de geam, întunericul înghițise complet cerul, balconul, camera, copilul. Am lovit ușor cu nodurile degetelor, făcând eforturi să zâmbesc.

— Frumoasă păcăleală, am zis cu voce foarte ridicată, acum, te rog, te duci să aprinzi lumina?

— Imediat, bunicule.

— Nu alerga, să nu te rănești.

Au dispărut și mânuțele, dar pentru câteva clipe. Lumina a explodat în cameră, întinzându-se pe balcon, și asta m-a liniștit. Copilul s-a întors în fugă, era încântat.

— Acum ce fac?

Tocmai asta era problema, ce era de făcut.

— Te așezi pe podea.

— Și tu pe balcon?

— Desigur, am fost de acord și, cu ceva efort, m-am ghemuit lângă ușa-fereastră.

— Pe urmă?

— Un moment.

Aveam nevoie să mă gândesc și mai ales să-mi măsor cuvintele, nu voiam să-l fac să simtă gravitatea năzbâtiei și să se sperie.

— Tu mă vezi, bunicule? m-a întrebat.

— Sigur că te văd.

— Te văd și eu. Ne salutăm?

M-a salutat cu mâna ca să se asigure că eram bine dispus, iar eu l-am salutat înapoi. Nu i-a fost suficient. A lovit zâmbind în geam, am lovit și eu în geam, zâmbindu-i. I-am căutat privirea. Mă reflectam ca o figurină în pupilele lui sclipitoare, o marionetă care, puțin mai devreme, trecuse în mod miraculos prin mâinile lui și devenise un desen care îmi tăiase răsuflarea. Ce trup minuscul avea, și totuși, cât univers, câte cuvinte conținea deja. Le

înlănțuia astfel încât să dea impresia că le înțelege bine sensul și, în schimb, nu înțelegea nimic. Era așa în fiecare manifestare a lui. Nu înțelegea nici măcar ce desenase și colorase puțin mai devreme. Mario era doar fărâma dintr-o substanță vie cu un potențial care – cum se întâmplă oricui – aștepta, comprimat, să se dezvolte. În decursul câtorva decenii, din comoditate, o să înăbușe o mare parte din el – o suprafață întinsă pe care s-o abandoneze treptat – și o să alerge după vreo amăgire pe care o s-o numească mai târziu „destinul meu". Mario, i-am spus bătând cu nodurile degetelor în geam, iar el s-a arătat imediat interesat, abia aștepta să primească ordine. Știi că nu pot să intru înapoi în casă? l-am întrebat. Sigur că știa – „știu, bunicule" –, dar nu vedea nimic rău în asta. Acum ne jucăm un pic, a spus, și pe urmă intri înapoi. În mod evident, își imagina o perioadă nedefinită de distracții – el de-o parte a geamului, eu de cealaltă – care ar fi luat sfârșit când s-ar fi plictisit, iar eu m-aș fi întors în apartament.

— Mario, dacă cineva nu-mi deschide, nu pot să intru înapoi, i-am spus.

— Te ajută Salli să intri înapoi.

— Salli vine mâine-dimineață.

— Atunci ne jucăm până mâine-dimineață.

— Mai e mult până mâine-dimineață, nu ne putem juca atât.

— Trebuie să lucrezi?

— Da.

— Ești prea harnic, bunicule. Acum ne jucăm, apoi te ajută tata să intri înapoi.

— Tata se întoarce poimâine, iar până poimâine e și mai mult decât până mâine-dimineață.

— Atunci, te ajut eu să intri înapoi. Acum spune-mi ce facem.

Eram cât pe ce să-mi pierd controlul, m-a oprit numai impresia că am mobilul în buzunarul pantalonilor, dar n-am găsit decât pachetul de țigări și chibriturile. Mobilul cine știe unde era, nu-

l folosisem de mult timp, ultimul telefon pe care-l primisem – sau de care băgasem de seamă, căci îl țineam permanent fără sunet –, fusese de la editorul meu. Copilul a bătut cu putere în geam. Nu suporta să vadă că-mi era distrasă atenția. Poate că greșeam, poate trebuia să-l sperii, să-l fac să înțeleagă în ce bucluc ne vârâse. Dar deja îmi luasem tonul acela prefăcutafectuos și am continuat să-l folosesc.

— Mario, știi unde e telefonul din casă? am spus.

S-a entuziasmat.

— Telefonul fără fir?

— Telefonul fără fir.

— Sigur că știu.

— Reușești să-l iei?

— Da.

— Fără să te urci pe un scaun?

— Da.

Se pregătea să plece alergând, am bătut cu nodurile degetelor în geam:

— Așteaptă.

I-am spus că trebuia să facă mai întâi altceva: să ia o foaie care era pe blat lângă aragaz și să mi-o aducă.

— În fugă?

— Nu, fără să alergi.

Imediat ce am rămas singur, am simțit frigul și mi-am dat seama că eram în papuci și cu un pulover subțire pe mine. Dar în curând aveam să intru în casă. Betta îmi lăsase pe foaia cu instrucțiuni nu știu ce numere, pentru orice eventualitate. Mario era atât de priceput la telefoane și telecomenzi, încât avea să fie destul de ușor să-l pun să formeze unul dintre acele numere și să ceară ajutor. M-am uitat în jos, în curte: era un puț întunecos. De la nicio fereastră, de la niciunul dintre balcoanele stivuite unul peste celălalt, nu se răspândea lumină. În schimb, drumul din stânga mea, o stradă largă cu mult

trafic, era bine luminat, începea de la luminile gării și continua jucăuș de-a lungul unui șir de stopuri roșii și al unuia de faruri, care se mișcau în pas de melc în direcții opuse. Zgomotul vocilor și vacarmul motoarelor nerăbdătoare erau foarte intense. M-am simțit mai lipsit de vlagă decât de obicei și nu din cauza epuizării fizice, ci a desenului uluitor pe care-l făcuse Mario. Nici măcar îngrijorarea acelei situații nu reușea să mi-l alunge cu totul din minte.

Copilul s-a întors în fugă, s-a izbit fericit de geam, de care a lipit foaia cu ambele mâini. M-am lăsat pe vine, mi-am scos ochelarii. Întoarce-l pe partea cealaltă, i-am spus. L-a întors. Printre numerele notate de Betta era și al lui Salli, m-am simțit ușurat. I-am cerut să lase foaia pe podea și să meargă să ia telefonul fără fir. A răspuns oarecum nesigur:

— M-am dus deja.

— Și?

— Nu e la locul lui.

— Ce spui?

— *Tu* nu l-ai pus la loc.

Neliniștea a sporit. Era vina mea, da, vorbisem cu Betta la prânz și apoi probabil că nu mai fusesem atent. Ce era oare în mintea mea, făceam un lucru, mă gândeam la altul, viața te lăsa fără suflu. Am încercat să mă concentrez, dar copilul fremăta, întreba încontinuu bătând în geam: „Bunicule, acum ce fac? Acum, mi-am zis, trebuie să refac traseul mișcărilor mele. Folosisem prima oară telefonul fără fir cu o seară în urmă. Betta sunase, iar eu vorbisem cu ea fâțâindu-mă prin casă. Apoi ne-am luat la revedere, pusesem telefonul la locul lui, sau oricum în bucătărie. Când, într-adevăr, a sunat astăzi – „Bunicule, ce fac?” – acolo îl găsisem. Dar apoi toată conversația cu Betta avusese loc pe coridor, asta îmi aminteam foarte bine. Și, în cele din urmă – „Bunicule, deci?” –, mă dusesem imediat la Mario,

în camera de zi. Copilul a lovit geamul cu ambele mâini ca să-mi semnaleze nerăbdarea lui. Am tresărit, am exclamat: Ajunge. El a clipit surprins și și-a dezlipit palmele de pe geam, deschise ca într-un gest de capitulare. A rămas cu gura întredeschisă. Am regretat imediat, numai asta lipsea, să înceapă să plângă sau să se enerveze și să nu mai vrea să coopereze. I-am zâmbit, am adăugat: Scuze, bunicul se gândea; dar acum știu unde e telefonul, sigur l-am lăsat în camera de zi, du-te încet, o să-l găsești pe masă. S-a înseninat imediat, a făcut pași exagerat de lenți spre ușă, după care a fost înghițit de întunericul de pe coridor.

Cerul a strălucit de câteva ori în depărtare. Trebuia să mă mișc un pic ca să lupt cu frigul. M-am ridicat din nou în picioare, dar nu m-am mișcat, nu aveam încredere în maldărul ăla de pietre întins în mod artificial în golul care vibra din cauza traficului mașinilor, al trenurilor. În realitate, nu aveam încredere în nimic în momentul ăla, nici în fier, nici în ciment, nici în toate clădirile orașului. Ieșea din nou la suprafață senzația de precaritate a fiecărui lucru, pe care Napoli mi-o transmisese încă din adolescență, și care la douăzeci de ani mă făcuse să fug. Am dezgropat amalgamul de acțiuni de construire și de corupere feroce, de jafuri și furturi. Mi-am amintit cum fiecare clipă a vieții în casa aia, în cartierul ăla, fusese marcată de degetele tatălui meu pe cărțile de joc, de nevoia lui avidă de „fior” care îl îndemna să joace însăși supraviețuirea noastră. Luptasem din toate puterile să mă separ de el, de toți strămoșii, de orașul corupt și să demonstrez că eram diferit. Puterea îmi venise de la o presupusă calitate excepțională pe care o aveam. Și acum copilul ăsta care cine știe ce specie de hominizi purta în vene – copilul ăsta o să crească și o să aibă mâini mari, picioare groase, o să fie meschin de gelos ca tatăl lui, politicos în mod prefăcut, în fine,

tot ce putea fi mai diferit de mine –, pe neașteptate, sub ochii mei, făcuse un desen surprinzător, și numai ca să mă imite. Îl extrăsese din el în joacă, îl scosese din profunzimea cărnii lui, din cine știe care acid nucleic, din care fosfor și azot. Și astfel îmi dezvăluise că păstra în el aceeași putere pe care mi-o atribuisem când eram mic ca un semn distinctiv. Așadar, nu era vorba doar de un har al meu. Ba dimpotrivă, pentru că se manifesta în el și poate în oricine – chiar și în barmanul din dimineața aia –, el nu mă definea așa cum crezusem întotdeauna. Am înțeles ce mi se întâmplase în camera de zi. Desenul lui Mario eliminase din corpul meu ideea pe care o aveam despre mine. M-a trecut un fior și m-am lipit de geam ca și cum lumina din cameră ar fi putut să mă încălzească.

Tac, tac, tac, Mario se întorsese. Lovea cu telefonul fără fir în geam, îl găsise. Bravo, i-am spus. L-am văzut foarte încântat, avea obrajii roșii, ochii plini de entuziasm.

— Și acum, bunicule? a întrebat.

2.

Mi s-a părut că lucrurile încep să arate bine.

— Acum ia foaia și ține-o pe geam, am spus.

— De ce?

— Trebuie să învăț numărul lui Salli.

A ascultat. Am repetat de mai multe ori din vârful buzelor numărul, încercând să mă concentrez; apoi, pentru că mă temeam să nu-l uit, l-am silabisit către Mario cu voce foarte tare și i-am cerut să mi-l spună. El a țipat, fericit că-l supun la proba aceea:

— Treitreicinciunuzerodoiunununouădoicinci.

— Bravo, încă o dată.

— Treitreicinciunuzerodoiunununouădoicinci.

— Acum sunăm.

Copilul s-a așezat pe podea.

— Așază-te și tu, bunicule.

M-am așezat cu greu, cât mai aproape de geam posibil. El a repetat cifrele în sinea lui, strivind tastele. După câteva secunde a urlat:

— Bună, Salli, ce faci? Eu bine.

Am răsuflat ușurat, am strigat la rândul meu:

— Spune-i că am rămas închis pe balcon și că trebuie să vină imediat cu cheile.

Dar copilul m-a ignorat.

— Mama și tata nu s-au întors încă. Eu stau cu bunicul, mi-e foarte bine. Dar el a trântit o ușă atât de tare, încât m-am speriat. Acum stă pe balcon și ne jucăm de-a sunatul la telefon. Pa, Salli. Pa pa pa pa.

Și-a îndepărtat telefonul de ureche și s-a uitat la mine:

— Mai sun pe cineva?

— Salli, am zbierat eu acoperindu-i vocea, nu închide, te rog. Sunt pe balcon, sunt închis afară. Am nevoie de ajutor, Salli.

Copilul m-a privit ezitant, probabil aveam o expresie îngrozitoare.

— Nu e Salli, a spus.

— Nu e pentru că tu ai întrerupt conversația.

— Eu n-am întrerupt, a murmurat.

Am tras adânc aer în piept.

— Sun-o din nou. Îți amintești numărul?

— Treitreicinciunuzerodoiunununouădoicinci.

— Bravo. Formează-l din nou.

A apăsat câteva taste, puține pentru tot numărul acela. A făcut-o rapid, cu o siguranță prefăcută, și o parte din mine a început să se întrebe, firav, dacă suna cu adevărat.

— Mario, te rog, formează din nou numărul și fii foarte atent, am spus.

I-a tremurat buza de jos.

— Serios sau în joacă?

— Serios. Hai: 3 – 3 – 5.

M-a întrerupt:

— Nu știu să sun cu adevărat, bunicule.

Am tăcut, nu reușeam să înțeleg.

— Nu cunoști numerele? am întrebat.

— Doar unu, zero și zece.

— Și telecomanda? Compui numărul canalului cu desene și nu știi să folosești telefonul?

— Sunt mic, a răspuns, și mi s-a părut că suferă. Dar nu prea era nimic de făcut, era mic, într-adevăr, și părinții, deși erau matematicieni, folosiseră din abundență cuvintele, dar nu și numerele. Când Mario folosea telecomanda ca să ajungă la canalele cu desene, se folosea de memoria vizuală. Dar cu telefonul nu reușea, apăsa tastele la întâmplare. Își dădea silința și acum, neliniștit, ca să afișeze o dezinvoltură ostentativă. I-am privit degetele care săreau de la o tastă la alta și m-am gândit: Poate cineva o să răspundă oricum și tocmai mă pregăteam să țip: Ajunge, ascultă dacă zice cineva alo. Dar mi-am dat seama abia atunci că tastele nu aveau sunet, că ecranul era stins, iar telefonul fără fir, în fine, era descărcat.

— Te rog du-te să pui telefonul la locul lui, i-am spus.

Dar poate fiindcă din cauza frigului mi-era greu să rostesc cuvintele clar, poate fiindcă rugămintea nu fusese suficient de evidentă, Mario nu s-a mișcat.

— Nu ne mai jucăm? a întrebat țintuind cu privirea aparatul.

— Nu.

— Pentru că nu știu să sun cu adevărat?

— Nu, pentru că telefonul nu funcționează.

— Te poți juca foarte bine cu telefonul care nu funcționează. Eu și tata facem asta, tu nu vrei să te joci.

— Mario, nu mai comenta, du-te să pui telefonul la loc.

Copilul s-a ridicat, dar a lăsat aparatul pe podea și a spus:

— E vina ta că nu funcționează, tu nu l-ai pus la locul lui. Mama spune că te gândești mereu numai la treburile tale.

— Bine, dar ascultă.

— Nu, mă duc să mă uit la desene.

A ieșit din cameră, deși eu urlam:

— Întoarce-te aici, Mario, trebuie să mă ajuți. Și să mă ajuți e un joc.

A trecut un minut, au trecut două, am sperat că s-a ascuns pe undeva așteptând să-l strig din nou și asta să-i îngăduie să facem pace. Nu s-a întâmplat. Am bătut în geam, am strigat iarăși, dar de data asta pe un ton persuasiv: Mario, vino, m-am gândit la un joc foarte frumos. Și era adevărat, voiam să-l trimit să-mi caute mobilul. Cu micul telefon totul ar fi fost mai simplu: aș fi putut să-i indic simbolul apelurilor deja formate, apoi numele mamei lui și, odată ce o sunam pe Betta, ea ar fi putut lua legătura cu Salli și s-o trimită la mine. Dar răspunsul a fost că în casă au răsunat foarte tare vocișoarele și vocile urâte ale desenelor animate. Am zbierat – „Mario, Mario, Mario” – inutil. Era clar că nu voia să mă audă. Pe de altă parte, chiar și dacă m-ar fi auzit, chiar și dacă s-ar fi întors la balcon, unde lăsasem mobilul?

M-am străduit să-mi amintesc și, când am reușit, m-am deprimat și mai mult. Telefonul era chiar în fața mea, la câțiva metri dincolo de geamurile duble, îl pusesem pe etajera cea mai de sus, în mijlocul jucăriilor de pluș care-i aparținuseră Bettei în adolescență, și o făcusem ca să-l împiedic pe Mario să-l poată lua. Într-adevăr, n-ar fi putut niciodată ajunge la el, nici urcându-se pe un scaun. Dar și dacă ar fi reușit, n-ar fi folosit la nimic. Mi-am amintit chiar în clipa aia că nu-l încărcasem de cel puțin trei zile, mobilul era în mod sigur la fel de inutilizabil ca și telefonul fără fir.

Ce imprudență stupidă, eram atent doar la ce nu era esențial. Am rămas ghemuit lângă geam, mi-era frică până și să mă ridic în picioare. Eram ca

aceia care detestă să zboare și stau tot timpul fără să folosească toaleta, fără măcar să-și pună picior peste picior, de groază că, dacă doar își părăsesc locul, avionul se dezechilibrează, se înclină într-o parte, se răstoarnă și se prăbușește făcându-se zob. Pe de altă parte, trebuia totuși să născocesc ceva, să urlu, să încerc – ce știu eu – să atrag atenția vecinilor, a trecătorilor. Dar cum? Mă aflam la etajul al șaselea, departe de stradă, înfrânt de zgomot. Fără să mai pun la socoteală că, dacă nimeni nu părea să bage de seamă sonorul foarte tare al desenelor animate, cine ar fi acordat importanță țipetelor mele sugrumate de frig? Am oftat, invocam scuze și știam asta. De fapt, rușinea mă împiedica să dau din mâini și să cer ajutorul. Îmi dorisem să fiu *mai mult* decât locul acela unde crescusem, căutasem aprobarea lumii. Și acum, când ajunsesem la final și trăgeam concluziile, nu suportam gândul de a fi văzut ca un omuleț isteric care strigă după ajutor de la balconul casei în care a crescut, cea din care a fugit plin de ambiții. Mi-era rușine că rămăsesem închis pe dinafară, mi-era rușine că nu știusem să evit asta, mi-era rușine să mă las descoperit fără starea mea de înfumurare controlată care mă împiedicase întotdeauna să cer ajutor orișicui, mi-era rușine că sunt un bătrân ținut prizonier de un copil.

Copilul, tocmai. Cine îmi garanta că era cu adevărat așezat în fotoliu în fața televizorului? Poate că se plimba prin casă, pradă tuturor cuvintelor pe care părinții i le i le sădiseră cu imprudență. Putea să aprindă gazul. Putea să dea foc și să-și dea foc. Putea deschide robinetele și putea inunda totul. Putea să se înece în cada de baie sau să se taie cu lamele de bărbierit ale tatălui. Putea să se cațăre pe mobile, să le răstoarne peste el, să rămână strivit. Imaginația a început să multiplice pericolele și, cu cât creștea îngrijorarea pentru soarta lui Mario, cu atât el devenea, printr-o deviere incoerentă, un dușman, un dușman deja

adult, deja puternic. Mi-a revenit în minte privirea pe care mi-o aruncase când spusese: Mă duc să mă uit la desene. Nu avusesem niciodată puterea lui, forța de a spune: Ori faci cum îți spun, ori cu atât mai rău pentru tine. Din câte îmi aminteam, fusesem un copil introvertit. Desigur, nutrisem adesea intense sentimente negative, dar o apucasem mereu pe căi ocolite pentru a le exprima. În Mario, în schimb, se găseau cromozomii cuiva care înfruntă pe oricine i se opune și își atinge scopul. Sau cine știe, acum exageram, era doar un copil oarecare, care făcea ce fac copiii. Problema eram eu, care îmi irosisem nechibzuit toată forța vitală și mai nou simțeam că mă exasperează și doar să percep energia din corpul acela mititel. A reușit până și să-mi facă înzestrările artistice să pălească, m-am gândit. Îmi demonstrase că, în puțin timp, putea învăța de la mine toate micile chestii pe care știam să le fac. Îmi demonstrase că era capabil să le facă mai bine, imediat, acum, când avea patru ani. Și asta pentru ca eu să intuiesc ce avea să poată face ulterior, când perioada de creștere se încheia, când – în cazul în care ar fi apucat-o pe drumul meu redimensionând celelalte mii de posibilități ale unui animăluț feroce – m-ar fi anulat cu priceperea lui, ar fi șters orice amintire a operelor mele, m-ar fi redus la starea de rudă cu o vocație creativă firavă, la un cocoloș de timp folosit în mod mediocru.

M-am hotărât să mă ridic în picioare, trebuia să găsesc o soluție. Am aruncat o privire precaută în jos, ținându-mă zdravăn de balustradă. Acum erau aprinse câteva lumini. Nu vedeam bine, dar mi s-a părut că etajul întâi era luminat, strălucirea răspândindu-se în întunericul curții. Poate îmi va fi de folos ostilitatea mamei lui Attilio, m-am gândit. Am plănuit s-o provoc lăsând găleata cu jucării în jos, mi-am propus să-i enervez pe ea și pe soțul ei legănând recipientul prin fața ușii-fereastră de la

balconul lor. Am făcut-o, dar simțindu-mă stupid, un bărbat trecut de șaptezeci de ani care se joacă la fel ca un puști. Am verificat ca găleata să se legene cam la înălțimea etajului unu și m-am convins că, aproximativ, așa era. Cu mâna stângă m-am ținut de balustradă, iar cu dreapta am imprimat sforii o mișcare oscilatorie sperând ca în pata de lumină să apară cineva înjurând. Nimic. Mâhnit, am lăsat o vreme găleata să atârne, simțind cum inima îmi zvâcnea în cap. Apoi, ținându-mă în continuare cu stânga, am smucit un pic sfoara și i-am dat drumul brusc, de mai multe ori. Nimic, nimic. Atunci, am tras sus găleata furios. Am făcut-o într-o clipită, era ușoară. Voiam să arunc jos jucăriile, să încerc să lovesc balconul. Dar când găleata a ajuns aproape de mâna mea, mi-am dat seama că era goală.

3.

Descoperirea m-a făcut fericit. În acele câteva minute, cineva luase jucăriile. Fusese Attilio? Mama lui? Tatăl? Oricare dintre ei o făcuse, urma să aibă o reacție. Mai ales femeia o să se simtă insultată, o să dea fuga aici să sune prelung la sonerie, turbată. Ah, binecuvântată fie turbarea! Acum trebuia doar să găsesc modul în care să-l fac pe Mario să oprească televizorul sau cel puțin să dea mai încet, căci exista riscul ca nici eu, nici el să nu auzim soneria.

M-am întors la ușa-fereastră, ținând încă găleata în mână. Am început să bat cu palma liberă strigând: Mario, întoarce-te la bunicul, trebuie să-ți spun ceva foarte frumos. Îmi pulsau tâmplele, mă durea gâtul, înghețam. Am ajuns să schimb tonul aproape fără să vreau: Mario, ce faci, nu mă enerva, întoarce-te imediat aici. Și în timp ce zbieram pierzându-mi tot mai mult controlul, poate din cauza efortului, poate din cauza nivelului scăzut al hemoglobinei și feritinei, mi-a apărut în

față, dincolo de geamurile duble, un spectacol dezgustător. Pe peretele lângă care se afla patul meu era o imensă bucată de slănină brăzdată de dungi din carne roșiatică, iar din grăsime se reliefau foarte multe fețe perfide.

Am închis ochii, i-am deschis din nou. Slănina era încă acolo, înțesată cu mici chipuri vii și mi-a provocat o senzație de greață puternică. Îngrozit, am încercat să alung halucinația cu alte imagini, dar n-am reușit decât s-o înlocuiesc cu una care mi s-a părut și mai amenințătoare. Am văzut ușa de la intrare la care Mario ar fi trebuit să alerge dacă vreunul dintre chiriașii de la etajul unu ar fi sunat. A fost o viziune hiperrealistă. Mi-am amintit cele două canaturi maro, fierul închis la culoare al sistemului blindat, clanța, butonul yalei. Și mi-am dat seama că și dacă ar fi venit sus toată familia: tată, mamă, Attilio, frații lui; chiar dacă ar fi sunat cu o insistență furioasă; chiar dacă eu aș fi reușit să comunic cu Mario și să-l trimit la ușă; copilul n-ar fi fost niciodată în stare s-o deschidă, pentru că eu însumi o închisesem pe interior ca să evit să coboare din nou la prietenul lui. Mario putea ajunge la yală doar folosind scara. Dar n-ar fi reușit niciodată s-o transporte din debara, s-o desfacă, s-o așeze cum trebuia. Și chiar dacă ar fi reușit, la ce ar fi folosit? Mâinile copilului n-ar fi avut puterea să învârtă butonul de două ori, cât era necesar să deschizi.

A trecut o clipă foarte lungă. Sunt sătul, m-am gândit, mi-e frig, stă să plouă, nu vreau să mor pe balconul ăsta pe care-l detest, acum sparg totul. Și pentru că n-am putut să mă gândesc la nicio interdicție, am trecut găleata în mâna dreaptă și am lovit geamul cu puținele forțe pe care le mai aveam. Mă așteptam să se facă țăndări și m-am retras cât am putut de mult ca să nu mă rănesc. Dar găleata a scos sunetul unei mingii de cauciuc aruncată într-un obstacol și a ricoșat fără să producă daune. Atunci mi-am pierdut orice urmă

de rațiune și am trecut la lovituri îndârjite, una după alta, însoțite de țipete care păreau să-mi sfâșie gâtlejul. Pentru că geamul nu pățea nimic, m-am oprit istovit. Simțind durere, am început să-mi frec încheietura mâinii. Dar deja mă pregăteam să trec la șuturi și am renunțat doar pentru că mi-am amintit la timp că eram în papuci, altfel mi-aș fi rupt oasele fără să distrug ușa-fereastră.

Ce fragil devenisem. Dacă odată credeam în fiecare gest al meu, dacă mă gândeam că o singură linie de creion bine trasată ar fi reușit să spargă în două un munte, acum și geamurile erau prea mult pentru mine. Mi-am văzut reflexia siluetei cu găleata în mână, picioarele îndepărtate, aplecat înainte, chipul cu cavități adânci sub arcadele sprâncenate, curbura amplă a pomeților deasupra obrajilor uscățivi. Așa, în vânt, strivit de cerul negru, cu nervii făcuți zob de vacarmul străzii, înghețat, mi s-a părut că sunt, pe neașteptate, hazliu. Uite un om de șaptezeci și cinci de ani, într-o stare jalnică, ciufulit, cu turul pantalonilor lăsat. Ar trebui să aibă grijă de un copil, și în schimb e incapabil să aibă grijă de el însuși. M-am gândit din nou la ideea lui Mario de a ridica golul cu găleata și mi-a venit să râd. Poate că, într-adevăr, era singurul mod de a ieși din situația aceea: să las găleata o dată de două de trei mii de ori, să anulez abisul, să încalec balustrada și să mă duc să caut ajutor. Trebuia să muncesc cu răbdare, cu sârguință, găleți după găleți cu tot golul care o îngrozise pe mama mea, care acum mă înspăimânta și pe mine. În modul acela, balconul n-ar fi fost nimic altceva decât o așchie de piatră strânsă între geamurile duble ale apartamentului, vitrinele gării, geamurile mașinilor și ale caselor din față, solid încastrat într-un întreg bine asamblat. Copilul avea un ochi bun. Ce era, ce urma să devină crescând? Pe când eram puști, orgolios, eu mă simțisem creuzetul celor mai diverse așteptări ale mamei mele. Ea se înflăcăra

de mândrie când învățătorul îi spunea: Copilul acesta e deosebit, când o să fie mare, o să facă lucruri importante. Se întorcea acasă puternică datorită cuvintelor pline de autoritate ale școlii. Avea încredere. Noi nu aveam pe nimeni în familie de care să-și amintească că făcuse lucruri importante. Nici măcar printre prieteni, cunoștințe și vecini nu era nimeni. Cei care făceau lucruri importante erau figuri rare, nu le întâlneai, nu puteai vorbi cu ele, nu le puteai atinge. Numai eu eram deosebit, o asigurase învățătorul. Și ea îi povestea asta tatălui meu, oricui, ceea ce-mi provoca o mare bucurie. Fraza aceea era parte integrantă din mine, toată viața fusese, chiar dacă avusesem destule îndoieli. Ce erau de fapt lucrurile importante? Ce le deosebea de acelea neimportante? Unde era autoritatea care stabilea dacă lucrurile mele erau importante sau neimportante? Și apoi, de-a lungul anilor, concurența crescuse enorm. Cât timp eram puțini cei care aspiram la lucruri importante, să avem încredere în natura noastră extraordinară fusese un act foarte intim de credință. Ne venise ușor să ne simțim unici și să dovedim că suntem, fuseseră de-ajuns câteva mici succese, un pic de înfumurare, etalarea simptomelor de depresie sau nebunie care se potriveau bine cu clișeele referitoare la talent. Cu timpul însă, condiția de a fi excepțional dispăruse. Cu patruzeci de ani în urmă, excepționalii au început să se strângă numeroși și să bată la ușile înguste ale fabricilor de artă și cultură. Pe când acum – mi-o spuneam deseori, bombănind în singurătate în casa din Milano –, condiția de a fi excepțional a devenit o zarvă disperată a maselor pe toate căile infinite ale televiziunilor și internetului, o excelență difuză, prost plătită, adesea șomeră. Gândeam așa de câțiva ani deja, confuz, și acele reflecții uneori mă deprimau. Ce fusesem, în realitate? Făcusem pur și simplu parte din avangarda care deschisese drumul

pentru mulțimea de oameni creativi de azi? Fusesem printre aceia fără blazoane care, cu mai mult de jumătate de secol în urmă, dăduseră startul unei iluzii tot mai solide de măreție? Dacă stăteam să mă gândesc, îmbătrânisem cu convingerea că, pentru a termina cu îndoielile, ar trebui să se întâmple, mai devreme sau mai târziu, vreun eveniment formidabil capabil să mă definească într-o manieră extrem de limpede. Accidentul pe care-l așteptam dintotdeauna era o operă de-a mea, în mod indiscutabil importantă, care, dând buzna în lume, să poată dovedi că nu aveam păreri nefondate despre mine. Acum evenimentul clarificator venise și, în plus, în orașul meu de baștină. Nu era vorba despre o operă, era vorba despre prizonieratul acela ridicol pe balconul adolescenței mele. Îl provocase un copil impertinent, Mario, care își dorise să se joace de-a artistul cu bunicul și, în joacă, îmi smulsese din corp, într-o clipită, sentimentul de împlinire pe care mi-l insuflaseră laudele de-acum foarte îndepărtate ale învățătorilor și profesorilor. Mă închisese în joacă afară. Adevărul, acolo, expus vântului rece și amenințării ploii, mi s-a părut în sfârșit evident. Corpul meu nu-și epuizase resursele de energie doar în ultimele luni din cauza intervenției chirurgicale. Corpul meu nu avusese niciodată resurse de energie, încă din adolescență, încă din copilărie, încă de la naștere. Comisesem o mare greșeală în legătură cu mine însumi, devenisem, prin încăpățânarea mea ceea ce nu eram apt să devin. Desigur, muncisem pe brânci și avusesem noroc. Laudelor din copilărie li se alăturaseră o apreciere discretă și un succes important. Dar nu era cale de scăpare, eram lipsit de virtuți, eram pustiit. Abisul nu se afla dincolo de balustradă, abisul era în mine. Și nu puteam suporta asta. Mi-aș fi lăsat găleata în jos pe gât, doar ca să scot din mine vidul.

Mi-am atins fruntea: picături de ploaie. Am aruncat cu furie găleata peste balustradă, m-am grăbit spre ușă, lovind în ea. Mario, am strigat cât am putut de tare, și m-am auzit, cu uimire, răsunând atât de tare, încât am încremenit. Am ciulit urechea. Muzica, și vocișoarele, și versurile de doi bani din desenele animate se opriseră. Probabil, copilul oprise în sfârșit televizorul.

4.

Am așteptat neliniștit. Mario a apărut cu o mină bucuroasă pe chip, avea încă în ochi cine știe ce personaj din desenele animate.

— El îl urmărea, bunicule, și s-a izbit de un copac, a zis amuzat.

N-am întrebat cine era *el,* mi-era prea teamă că începe să-mi explice.

— Te-a făcut să râzi?

— Da.

— Bine. Acum ai face ceva pentru mine?

— Imediat.

— Poți să rotești clanța asta cum face tatăl tău când ușa e blocată?

— Trebuie să iau un scaun.

— Nu-i nevoie, reușești și așa.

— Dar ca să fac bine asta, trebuie să fiu înalt cât tata. N-a așteptat să-i dau voie, s-a dus glonț spre unul dintre scaunele din cameră și l-a împins până la ușa-fereastră.

— Fii atent.

— Mă pricep.

S-a cățărat pe scaun în timp ce-mi spuneam, îngrijorat: „Dacă pică și se lovește, ce fac?” Dar n-a căzut. Drept în picioare, a apucat clanța.

— Trebuie să apeși cu forță.

— Știu.

Cu buzele ținute strâns, ochii atenți, a mișcat clanța în sus și în jos, apoi a strigat încântat: Gata. Am împins prudent ușa. Nu făcuse nimic, ușa era închisă.

— Bravo. Vrei să încerci din nou?

— Am deschis.

— Mario, nu e un joc, încearcă din nou. Ușa chiar trebuie să se deschidă.

Mi-a evitat privirea, privind fix în podea.

— Mi-e foame.

— Îmi faci favoarea să încerci din nou?

— Mi-e foame, bunicule.

Ploaia începuse, am simțit-o rece ca gheața pe urechi, pe gât.

— Dacă vrei să mănânci, trebuie să mă ajuți să intru înapoi în casă. Încearcă din nou, am insistat.

— N-am luat nici măcar gustarea, o să-i spun mamei, s-a văicărit.

— Clanța, Mario.

— Nu, mi-e foame, a zis supărat.

Și brusc a sărit de pe scaun, făcându-mă să-mi tresară inima în gât.

— E totul în regulă? am întrebat.

S-a ridicat din nou în picioare.

— Știu să sar mai bine decât toți, la grădiniță.

Cine știe câte lucruri considera că știe să facă mai bine decât toți. Și cine știe cât timp o să-i ia să le împuțineze numărul, reducându-l la unul sau două, să tragă concluzia că, de fapt, nu era extraordinar în vreun domeniu.

— Sigur n-ai pățit nimic? De ce-ți freci glezna? l-am întrebat.

— Mă doare un pic chiar aici. Mă duc să-mi iau ceva de mâncare, așa o să-mi treacă.

— Mario, l-am strigat în timp ce el, prefăcându-se că șchioapătă, se pregătea să dispară din nou, așteaptă, și mie mi-e foame.

— Îți aduc un pic de pâine.

— Să nu îndrăznești să tai pâinea cu cuțitul, am strigat când intrase deja pe coridor.

Dar era suficientă acea unică interdicție? Câte lucruri ar fi trebuit să-i mai interzic? Să-și pregătească un toast. Să-și facă o omletă. Să folosească cuptorul cu microunde ca să decongeleze mâncarea făcută de Salli. Și multe multe altele. Avea tot apartamentul la dispoziție pentru a face să pară verosimil rolul de omuleț omniscient. Saverio îl instruise să facă prea multe lucruri nepotrivite pentru vârsta lui de patru ani, iar el se apăra invocând joaca. Se putea convinge că știe să facă totul numai pentru că joaca îi îngăduia să-și ascundă eșecurile. Cât de abil era să mimeze competențe, cu ce dezinvoltură știa să și le atribuie. Mi-am amintit de vremurile îndepărtate în care copiilor li se vorbea într-o argou de copii. Era o limbă nebună, dar marca distanțele. Nu exista încă dorința de a-i împinge pe cei mici spre modul de a se exprima al adulților pentru ca apoi să te lauzi cu marea lor inteligență. Eu și soția mea fuseserăm printre aceia din generația noastră care renunțaseră la cuvinte precum buba. Betta vorbea la trei ani ca din cărți, poate și mai mult decât fiul ei. Fuseserăm foarte mândri de asta, ne etalam cu ea punându-i întrebări așa cum pui întrebări unui papagal. Rezultatul? O copilărie supradimensionată, urmată de nemulțumirea că nu reușea niciodată să dea cât se simțea menită să dea. Poate că de aceea îi spunea lui Mario: îți dau na-na peste mânuțe.

Ca să fiu sincer, în momentul acela na-na peste mânuțe i-aș fi dat și eu bucuros. Mă pregăteam să-l strig încă o dată pe copil – și între timp îmi acopeream capul cu o mână, protejându-mi părul, umezeala avea să-mi afecteze auzul, avea să mă doară capul, urechile, gâtul, aveam să fac febră – când mi s-a părut că aud soneria sunând prelung. Am așteptat cu răsuflarea tăiată. Cei de la etajul unu găsiseră jucăriile și mama lui Attilio se hotărâse să facă o expediție punitivă? M-am concentrat, încercând să ignor zgomotele

traficului. Da, iată soneria, fără îndoială, sunând din nou prelung. Am bătut în geam, Mario, Mario, Mario. De data asta copilul a venit în fugă:

— Soneria, bunicule, e mama.

— Nu e mama. Te rog, poți fi atent la ce-ți spun?

— E mama, mă duc să deschid.

— Nu poți deschide, Mario, ascultă-mă: acum tu dai fuga la ușă și spui cât poți de tare exact așa: Bunicul meu a rămas închis pe balcon, chemați pe cineva. Repetă.

Mario a clătinat din cap.

— Eu știu să deschid foarte bine, e mama.

Am repetat, făcând eforturi să-mi păstrez un ton calm:

— Mario, te asigur că nu e mama și că nu poți deschide, e încuiat cu yala. Du-te la ușă și repetă ce-ți spun acum: Bunicul meu a rămas închis pe balcon, chemați pe cineva.

Din nou țârâitul prelung al soneriei, trădând enervarea. Mario n-a rezistat, a țipat: Mă duc, și a tulit-o.

Am așteptat, ploaia se întețea. Oricât aș fi ciulit urechile, n-auzeam prea mult din cauza traficului. Mi-am imaginat că cel mic o să încerce oricum să deschidă. Mi-am imaginat că o să târască la ușă un scaun ca să încerce să ajungă la butonul de alamă. Era un animal încăpățânat, mă îndoiam că o să spună imediat fraza pe care îi cerusem s-o spună. Dar speram ca, în cele din urmă, îmblânzit cum era, avea s-o facă doar din plăcerea de a o rosti. Am fost atent la cel mai mic sunet și în ciuda unui tunet, a ajuns până la mine din nou țârâitul prelung al soneriei. Oricine aștepta pe palier, și-ar fi dat seama că Mario e în spatele ușii, copilul n-ar fi rămas tăcut, excludeam asta. Poate că n-ar fi spus exact ce-l sfătuisem să spună, dar ceva ar fi zbierat sigur. Mă bazam pe asta și între timp neliniștea mă devora. Nu s-a mai auzit soneria. Cei de la etajul unu renunțaseră sau începuse un dialog?

Mario a apărut din nou în cameră.

— Nu era mama, a spus.

— Cine era?

— Am deschis și nu era nimeni.

— Zi adevărul, Mario, chiar ai deschis?

Se uita în podea, nemulțumit.

— Mă duc să mănânc.

— Așteaptă, răspunde-mi: chiar ai deschis sau te joci?

— Mă doare rău burta, bunicule, și acum chiar mi-e foame.

— Îți amintești că trebuia să spui: bunicul e pe balcon, nu poate intra în casă? Ai spus asta?

— Oof, nu mai vreau să mă joc, mi-e foame.

5.

A plecat abătut. În ce necaz intrasem, eram sătul de toate, mai ales de copil. Din vina lui mă aflam în ploaie, care se întețise tare. M-am întors cu spatele la cameră. Uram apartamentul ăla, am încercat să-mi lipesc spinarea cât mai mult de geam ca să nu mă ud. Vântul aducea apa în rafale care vuiau ca în romanele gotice, iar picăturile desenau în jurul umbrei mele întinse pe balcon o luminoasă broderie mișcătoare. Nu, chiar n-aveai cum să te adăpostești. Ploaia m-a izbit cu putere, udându-mi leoarcă pantalonii, papucii, puloverul. Cascade zgomotoase cădeau de pe cornișă, pe cer se vedeau încontinuu fulgere, urmate de tunete interminabile. De pe strada care se inundase imediat se ridicau concerte inutile de alarme antifurt. Dar mai ales mi se părea că întunericul din curte, din piață e cel care înghite cea mai mare parte din cantitatea de apă. Din acele tenebre se ridica un vârtej glacial ca și cum balconul luminat ar fi fost un pod, iar dedesubt ar fi curs un torent învolburat.

Asta m-a speriat și m-am întors să văd dacă Mario se întorcea în cameră. Căzuse de pe scaun

după ce încercase să deschidă yala, de aceea era așa de prost dispus? Se întorsese în bucătărie uitând de mine, cu gândul doar la nevoia lui de a mânca? Și în bucătărie ce făcea? Dacă ar fi picat curentul în cartier și toată casa ar fi rămas în întuneric, iar copilul ar fi rămas să se descurce singur și eu și mai singur, în ploaie? Dinții îmi clănțăneau acum necontrolat, mi se părea că nu mai știu să respir. Din părul ud îmi picura apa în ochi, pe gât, în urechi și mă durea inima de spaimă. Au început să mă chinuie imaginile pe care eu însumi le creasem în zilele acelea: casa veche se contopea cu casa de azi; schițele țâșneau din colile de hârtie formând un val de vechi posibilități și probabilități ale ființei mele; fantasmele rupeau orice barieră – atâția *eu,* fie avortați, fie cu viață scurtă – și se mișcau prin casă, căutându-mă. Ce deznodământ stupid. Curând au început să mă doară gâtul, ceafa și m-a apucat o senzație de amețeală, greața. Odată cu greața a revenit enorma bucată de slănină vărgată, o dezgustătoare materie primitivă. Dar din ea nu se mai reliefau mici fețe care încercau să se elibereze. Îngropat în slănină era în schimb Mario, mica lui siluetă chircită și gata să se rostogolească în afară, lucioasă de grăsime. Era inutil să închid ochii, inutil să-i deschid din nou, silueta nu dispărea. Iată ce ar trebui să desenez, m-am gândit. Fantoma pe care o caut e Mario, am avut-o mereu sub ochi încă de când am sosit. Materia lui vie conține tot ceea ce este cu putință: ceea ce s-a manifestat prin intermediul lungului șir de împerecheri și de elemente care l-au precedat, ceea ce s-a descompus și s-a pierdut în moarte, ceea ce așteaptă de un milion de ani să se manifeste și acum se răsucește, se zvârcolește, se întinde în față, pretinde un prezent în viitor, vrea să fie desenat, pictat, fotografiat, filmat, descărcat, transmis, povestit, regândit. Ce fantomă uluitoare era copilul, atât de mic și atât de capabil. Nu-l suportam, nu mai

suportam nimic. Simțeam pe umeri rafalele foarte violente de ploaie. Adierea rece a apei – îmi imaginam – ajunsese probabil la balconaș, transformându-l într-o plută strălucitoare peste negreala orașului lichefiat. Până când s-a auzit un tunet cu adevărat puternic, care a făcut să vibreze întreg Napoli. Mario a năvălit în cameră alergând, cu câte o bucată de pâine în fiecare mână, și a început să strige:

— Bunicule, mi-e frică.

Trebuie să-l țin aici, m-am gândit, trebuie să-l alint, nu-mi rămâne decât el.

— N-are de ce să-ți fie frică, am spus forțându-mă să nu tremur de frig, tunetul e doar zgomot, precum claxoanele, le auzi?

— Ești ud tot.

— Plouă.

— Vreau să mă ud și eu.

— Imediat ce-o să deschizi ușa asta.

— O fac după ce mănânc pâinea.

— Bine.

S-a cățărat din nou pe scaun ajutându-se cu pieptul și cu coatele, apoi s-a pus în picioare și a mușcat lacom dintr-o bucată de pâine. Mi-a întins-o pe cealaltă.

— Asta e a ta, mi-a spus, mănâncă.

A sprijinit-o de geam, eu am deschis gura, am înghițit aerul.

— Bun, într-adevăr bun, mulțumesc, am bolborosit.

— De ce vorbești așa?

— Pentru că mi-e foarte frig. Auzi vântul, vezi cum plouă?

Copilul m-a privit cu multă atenție.

— Nu ți-e bine?

— Nu prea, sunt bătrân. Frigul și ploaia mă pot îmbolnăvi.

— Poți și muri?

— Da.

— Când mori?

— Curând.

— Tata zice că nu trebuie să-ți pară rău când mor oamenii răi.

— Nu sunt rău, sunt cu mintea în altă parte.

— Chiar și dacă ești cu mintea în altă parte, eu plâng când mori.

— Nu, tatăl tău a zis că nu trebuie să-ți pară rău.

— Eu tot plâng.

Între timp a devorat pâinea, dar fără a uita să mă invite s-o mănânc pe-a mea. Abia când a terminat, m-am hotărât. I-am zis: Mario, tu ești un copil extraordinar, așa că încearcă să mă înțelegi. Până acum ne-am distrat. Tu m-ai păcălit cu închisul afară, am dat telefoane, am mâncat. Dar acum s-a încheiat orice joc. Bunicul se simte foarte slăbit. Mi-e atât de frig, încât trebuie să mă încălzesc imediat, altfel nu mor în joacă, ci cu adevărat. Uită-te cum plouă, ai văzut fulgerul, ai auzit tunetul? Cade atât de multă apă, încât se transformă într-o mare înaltă până la balcon. Mi-e frică. Văd lucruri urâte, aud lucruri urâte, îmi vine să plâng. În acest moment nu mai sunt eu cel mare, am devenit mai mic decât tine. Ești mai puternic, ești mai priceput, trebuie să mă salvezi. Mănâncă și felia mea de pâine, astfel te faci și mai puternic. Și apoi încearcă să-ți amintești cum se deblochează ușa, trebuie să repeți fiecare gest al tatălui tău. Poți s-o faci, știi s-o faci, la vârsta ta poți și știi totul. Mă asculți, Mario? Ai înțeles în ce necaz m-ai băgat? Ai înțeles că dacă mor aici e vina ta și o să vezi ce pățești când se întoarce mama ta? Hai, grăbește-te, gata cu joaca. Concentrează-te și mișcă așa cum trebuie nenorocita asta de clanță.

Începusem în modul corect. Pornisem cu intenția de a face o ultimă încercare, voiam să-i transmit copilului ideea de realitate, de responsabilitate, de maximă implicare. Dar eu însumi rătăcisem de-acum aproape complet acele sentimente, din afectuoasă vocea îmi devenise,

fără să vreau, tot mai agresivă. Astfel, pe final, nu rezistasem, mă copleșise panica și, totodată, furia. *„Mă asculți, Mario? Ai înțeles în ce necaz m-ai băgat? Ai înțeles că dacă mor aici e vina ta și o să vezi ce pățești când se întoarce mama ta? Hai, grăbește-te, gata cu joaca. Concentrează-te și mișcă așa cum trebuie nenorocita asta de clanță."* Din momentul acela ceva s-a frânt, a ieșit la suprafață toată aversiunea pe care o simțeam față de el încă din ziua în care sosisem, încă de când îmi spusese că ilustrațiile erau întunecate. Am urlat în dialect, am lovit geamul uitând, de data asta, că puteam înrăutăți situația rănindu-mă și rănindu-l.

De ce am ajuns în punctul acesta? Nu știu. În mod sigur, lovind geamul, voiam să-l lovesc pe el, dar nu atât pe copilul acela hotărât, aflat în picioare pe scaun – nu, sigur nu –, mai degrabă forma făcută din slănină care îmi dădea halucinații, concentratul de putere indistinctă pe care o vedeam acum în el, toată substanța vie dezgustătoare care explodează încontinuu în chipuri precum buboaie, care se face limbaj, care se modelează și se remodelează pe sine și fiecare lucru, care copiază și inserează mereu făcându-și speranțe, mereu dezamăgită. Când am tras ultima lovitură, aveam probabil înfățișarea celei mai îngrozitoare umbre din infern grăbită să bea sânge proaspăt. Mario, căruia deja i se umpluseră ochii de lacrimi, a tresărit, s-a dat înapoi și a căzut de pe scaun.

6.

Teama pentru ce putea să i se fi întâmplat copilului mi-a blocat brusc orice reacție. Am renunțat să sparg geamul dublu cu mâinile goale, am rămas cu dreapta ridicată, biciuit de ploaie. Unde era Mario, se rănise? Apa mă orbea, auzeam

doar zbieretele lui. Mario, am strigat, te-ai rănit, nu plânge, răspunde. Era pe jos, lângă scaun. Zăcea pe spate, își agita brațele, dădea din picioare și plângea cum plâng copiii dezamăgiți, fără nicio opreliște, scoțând urlete de disperare. Era mic, expus la orice. Nu-l mai văzusem vreodată în acele zile atât de lipsit de apărare, fără cuvinte, fără priviri experte. Toate mișcările lui erau necontrolate, iar lacrimile nu aveau scopul de a obține ceva sau de a protesta pentru ceva, erau lacrimi ale dezorientării, ale prăbușirii, lacrimi pe care cine știe de când le ascundea în spatele acelui *„știu eu, fac eu”* prin care căutase aprobarea unui bunic extravagant, care-i dădea încontinuu semne de ostilitate.

— Mario, ascultă, vino încoace.

— Nu, a zbierat și mai tare, alungându-mi vocea cu lovituri frenetice în aer.

A plâns și a tot plâns, m-a speriat, se agita atât de tare, încât părea cuprins de convulsii. Apoi, încet-încet, s-a domolit, disperarea trecea.

— Ridică-te, să vedem ce-ai pățit, am spus.

— Nu.

— Te-ai lovit la cap?

— Nu.

— Te doare pe undeva?

— Da.

— Unde.

— Nu știu.

— Vino încoace, îți dau un pupic unde te doare.

— Nu, din cauza ta am căzut.

— N-am făcut-o intenționat.

— O să-i spun mamei.

— Bine, dar hai să-ți dau un pupic, pupicii vindecă.

— Pupicii nu sunt de folos, e nevoie de alifii.

— Pupicii sunt de folos, vrei să punem pariu?

S-a ridicat roșu tot, cu lacrimile și mucii șiroindu-i, cu buzele lucioase de salivă, zguduit de suspine din ce în ce mai ușoare. La fiecare pas mi

s-a părut că târăște după el fâșii de cameră, fire alburii din peretele gras, proteine și enzime. Am simțit că în păpușica aia vie era și – *și* – ceva care în ultimii șaptezeci de ani mi se păruse că era numai al meu, și care în schimb venea de foarte departe. Călătorise de la un segment de carne-oase-nervi-timp la un alt segment cu alcătuire înrudită, între traume necruțătoare și pasiuni intense, dispărând, reapărând. Cine știe câți, minunându-se de ei înșiși, desenaseră semne ambițioase pe apă și în praf, iar noaptea uniseră străluciri de stele, schițaseră aventuri tumultuoase de-a lungul liniilor întâmplătoare ale stâncilor, în sus pe încrețiturile scoarțelor, sau chiar descoperind cărți de joc cu buricele degetelor care modelau soarta, bună sau rea, cum ar fi fost. Fantasmele își fac cuib în viitor. Acum, Mario, micuțul lui spirit invincibil, își atingea genunchiul drept, o făcea insistent, expunând rana pe care i-o provocasem. A apropiat genunchiul de geam, eu m-am aplecat să i-l pup și, pentru că nu eram încă la aceeași înălțime cu piciorul dureros, am îngenuncheat în apă, m-am aplecat, am pupat ușa-fereastră udându-mi buzele cu ploaia rece care curgea pe ea în șuvoaie.

— Cum e? am întrebat.

— Un pic bine.

— Ai văzut că pupicul e de folos?

— Da.

— Cine e nepoțelul bunicului?

— Eu.

— Mișcă piciorul, lasă-mă să văd dacă te doare.

L-a mișcat cu entuziasm.

— Nu mă mai doare.

— Atunci, stai jos să-ți spun o poveste.

— Nu, tremuri de frig. Îți dau un pupic eu să te simți bine.

L-a dat geamului.

— Te simți mai bine?

— Mult mai bine.

— Acum mă duc să iau șurubelnița și-ți deschid ușa.

M-a speriat că pleacă din nou, am zis cu o voce sincer imploratoare:

— Stai aici, ține-mi companie.

— Mă întorc imediat.

— Te rog, nu face lucruri periculoase. Vino, să ne jucăm cu jucăriile tale, bunicul nu vrea să rămână singur.

Imposibil, fremăta, n-a fost chip să-l opresc. Intrase din nou imediat în lumea care-i plăcea mai mult, aceea în care totul îi reușea. Am încercat să-mi adun puterile ca să mă ridic din nou în picioare. Ploaia redevenea ușoară, avea să se oprească în curând. În ce hal ajunsesem: ud fleașcă din vârful capului până în picioare, expus vântului care nu se oprise. Dezastrul mi s-a părut de-acum atât de exagerat, încât mi-a plăcut. Se întâmplase ceva, în ultimele minute, ceva ce pricepeam abia acum, și care, spre uimirea mea, mă liniștea. Trecusem probabil de un hotar fără să-mi dau seama de asta și acum nu-mi mai puteam face griji pentru mine. Viața, toată viața mea, alunecase într-o parte, în urmă, fără regret. N-o să-l ilustrez pe James, era prea mult pentru capacitățile mele și oricum nu aveam energie să mai încerc. Ceea ce știam să fac era limitat, iar încercarea de a obține mai mult era zadarnică. Desenul lui Mario în schimb, acela da, era *mai mult.* Frumoase linii, cine știe dacă o să dea roade vreodată. Și apoi, chestia asta cu a da roade, ce obsesie! Îi atribuisem prea multă importanță, încă din adolescență, și în schimb – acum îmi era clar – nu făceai decât să desenezi niște linii, să le colorezi, o activitate plăcută, în fond. M-aș fi putut implica în lucruri mai reale, la început avusesem imboldul ăsta: să schimb, să repar, să alin și să-i învăț pe alții să schimbe, să repare, să aline. Dar mă jucasem până la bătrânețe ca să fac timpul să treacă. Îmi dorisem să țin la distanță oroarea care se întindea prin casă, pe

străzi, pe fața pământului, infiltrându-se în tot ceea ce, înjur, părea senin, evlavios, sacru și dimpotrivă se întindea, se lăbărța, se făcea țăndări suferind. Bine că Mario se întorcea. S-a anunțat de pe coridor cu un scârțâit metalic și apoi a apărut, împingând prin toată camera, până la ușa-fereastră, o cutie metalică. Era vinețiu din cauza efortului. Cu siguranță riscase încă o dată să se lovească pentru a cără obiectul acela greu. I-am zis că nu era nevoie să aducă toată cutia cu scule, că, dacă îi trebuia șurubelnița, ar fi fost de-ajuns s-o ia doar pe aceea. Tata face așa, a răspuns și s-a așezat pe jos, a deschis abil cutia și a scos o șurubelniță cu mânerul galben.

— Nu te urca pe scaun, l-am sfătuit.

— Nu mă urc, trebuie să bag șurubelnița într-o mică gaură aici jos.

— Bine, joacă-te, dar nu zgâria ușa, e nouă.

— Nu mă joc, bunicule, fac asta cu adevărat.

— Mă bucur pentru tine. E frumos să te joci de-a face ceva cu adevărat.

A rămas așezat pe podea, dar s-a târât pe fund până la ușă. Eu, în picioare, l-am urmărit cu privirea, dar doar ca să particip la ceva clar și sigur. În realitate, un pic din cauza poziției, un pic din cauza lentilelor ude, un pic din cauza ușii-fereastră pe jumătate opacizată de aburi, un pic pentru că simțeam că forțele mă părăseau definitiv, nu vedeam nimic și speram doar, dar fără să simt neliniște, ca Mario să nu se rănească cu șurubelnița.

— Ai spus abracadabra?

— Tata nu spune asta.

— Cu abracadabra iese mai bine.

— Abracadabra.

— Deci?

A lăsat scula pe podea și s-a ridicat în picioare, rostind serios:

— Gata.

— Bravo, am murmurat și mi-a venit în minte că trăim toată viața ca și cum efortul nostru continuu de a aprecia și a ne aprecia ar conduce la un adevăr de necontestat; apoi, la bătrânețe, ne dăm seama că e vorba doar de convenții, care pot fi înlocuite în orice moment cu alte convenții, și important e să avem încredere în cele care ne par, din când în când, mai liniștitoare.

Nepotul meu s-a ridicat în picioare, cu un aer foarte satisfăcut. A pus la loc șurubelnița în cutia cu scule, urmând ca de obicei indicațiile lui Saverio și regulile stabilite de mama lui împotriva dezordinii. Apoi s-a întors la mine. A apăsat clanța cu ambele mâini și ușa-fereastră s-a deschis.

7.

Am intrat în casă, am închis imediat ușa în spatele meu de teamă că balconul o să mă înșface din nou. Am întâmpinat copilul cu bucurie, dar fără să-l ating, eram prea ud. Tu știi să faci totul, i-am spus, ce tumult e în tine, ești minunat. Apoi am dat imediat drumul la apă în baie, am aruncat hainele leoarcă, rămânând în chiloți și șosete, și m-am băgat așa sub jetul fierbinte al dușului. Lui Mario i s-a părut extraordinar și a vrut să facă la fel. I-am dat voie.

— Țin și eu pe mine chiloții și șosetele.

— Bine.

La căldură, și-au recăpătat de undeva forța sufletul, spiritul, suflul vital, reacțiile electrochimice, ceea ce e necesar. Însă, oricum, nimic comparabil, cu explozia de țipete ascuțite și râsete care a ieșit din corpul copilului tot timpul cât am dansat sub apă, tot timpul petrecut în halate, eu lipit de caloriferul din baie, iar el luptându-se să-și îndepărteze capul de jetul de aer cald al uscătorului pentru păr.

— Mă arzi.

— Da’ de unde.

— Nu te pricepi, părul nu se usucă așa.

— E adevărat, bunicul e un bătrân prost, dar acum e gata, am terminat.

Am decongelat ultimul fel de mâncare preparat de Salli, am mâncat, ne-am pus pijamalele, ne-am uitat la desene animate până când copilul a căzut lat. L-am pus în pat și mă pregăteam să mă bag și eu – eram foarte obosit, mi se închideau pleoapele –, dar am vrut mai întâi să pun la încărcat telefonul fără fir și mobilul, apoi să văd dacă ușa-fereastră avea într-adevăr în partea de jos o mică gaură miraculoasă. N-am găsit-o, dar, ca să fiu sincer, vederea mea lasă mult de dorit. Imediat cum am pus capul pe pernă, am adormit.

A doua zi ne-a trezit Salli. Nepotul e la fel de leneș ca bunicul, a spus ridicând storul. Apoi i-a arătat copilului foarte adormit două păpuși și o mașină: voia să știe de ce le lăsase pe palier. Apoi m-a luat și pe mine la rost pe un ton ridicat: N-am văzut niciodată atâta dezordine în casa asta, ce-ați făcut, v-ați jucat cu apa? N-am spus nimic, după care am întrebat: Puteți ieși, vă rog? Copilul, în schimb, a urlat: Mai vreau să dorm, nu te atinge de jucăriile mele.

Salli ne-a pregătit micul dejun. Ne-am dat seama că era foarte bine dispusă, tocmai se logodise cu un ospătar din Scafati. A povestit că ospătarul era timid, era cu trei ani mai mare decât ea, văduv cu patru copii mari. Își luase ziua liberă pentru că el amâna să-și declare iubirea și fusese nevoită să-i dea un imbold. M-a întrebat:

— Tu ai o iubită, bunicule?

— Nu.

— Eu am multe, a zis Mario, dar adresându-mi-se mie.

— Nu mă îndoiam, am răspuns, bunicul în schimb a avut mereu dificultăți cu iubitele.

— Dacă vrei, îți dau una de-ale mele, a propus copilul.

— Voiam să mă logodesc eu cu Mario, a intervenit Salli, dar el nu ține la mine și m-a refuzat.

— Ești bătrână, a spus copilul.

— Și bunicul tău e bătrân.

— Bunicul meu nu.

Cât timp mi-a luat să mă bărbieresc, Mario a vrut să stea lângă mine. La un moment dat, mi-a zis:

— Poate că tata și mama divorțează.

M-am bucurat că decisese să-mi facă acea confidență.

— Știi ce înseamnă divorț?

— Da.

— Nu cred, explică.

— Că mă părăsesc.

— Vezi că nu știi? Se despart ei, dar nu te părăsesc pe tine.

A tăcut stânjenit, apoi a spus:

— Dacă divorțează, pot să vin acasă la tine?

— Cât timp vrei.

Mi s-a părut ușurat.

— Azi lucrezi? m-a întrebat.

— Nu, nu mai lucrez.

— Serios?

— Serios.

— Tata zice că cine nu muncește nu mănâncă.

— Tată tău are mereu dreptate, n-o să mănânc.

— Dacă nu lucrezi, ne jucăm?

— Nu, azi e soare, ieșim din casă.

— Dar eu nu merg pe jos.

— Nici eu. Mergem cu metroul.

Era foarte bucuros. Mi-am dat seama că, pentru el, metroul era un fel de Disneyland. Îi plăceau mai mult decât orice altceva scările rulante din Piața Garibaldi. Dar nu s-a mulțumit cu acelea, intenționa să viziteze toate stațiile. Coborâm, ne uităm un pic și urcăm înapoi – a plănuit –, fac asta

uneori cu tata. Am fost de acord, ne-am oprit mai ales în stația Toledo. Am urcat și am coborât cu scările rulante, a vrut să-mi arate efectele de culoare și lumină de pe pereți. Mi-a explicat: Acela e soarele, bunicule, aici e marea, și aici se vede San Gennaro și Vezuviul. Dimineața a trecut în zbor, și la fel întreaga zi. Pe seară a sunat Betta. Părea fericită. Pe moment n-am înțeles de ce, dar apoi mi-am dat seama că era mândră de Saverio. Prelegerea lui fusese foarte apreciată, la conferință numai despre asta se vorbea. Și în rest, am întrebat. A răspuns: Foarte bine, și a vrut să-l salute pe fiul ei. I-am întins copilului aparatul, dar am stat să trag cu urechea. Mario i-a povestit amănunțit mamei cum a fost expediția noastră la metrou, a informat-o despre logodna lui Salli, fără să aducă vorba despre balcon.

Despre balcon, de altfel, în ziua aia nu vorbiserăm nici măcar între noi. La un moment dat, pentru că strănutam și tușeam – mă lua o răceală urâtă –, întrebase pe un ton îngrijorat: Te-ai dezvelit azi-noapte, bunicule? Nimic altceva. Poate că asupra lui întâmplarea aceea nu avusese niciun efect. Sau, mai probabil, în depozitul lui cu expresii mature de etalat în împrejurările potrivite, nu găsise unele pentru balcon și de aceea urma să-l țină departe de cuvinte cine știe cât timp. Se limitase doar să sublinieze: Dacă te dezvelești noaptea, răcești.

8.

A doua zi s-au întors părinții lui, spre ora trei după-amiază. Am observat că, deși avea un cult pentru tatăl lui, Mario s-a aruncat imediat în brațele mamei. Ea l-a ridicat și s-au giugiulit mult timp.

— Ești bucuros că m-am întors?

— Da.

— Cum te-ai simțit cu bunicul.

— Foarte bine.

— L-ai lăsat să lucreze?

— El nu mai lucrează.

Vestea n-a tulburat-o deloc pe fiica mea, care a reacționat spunând: Nu mai lucrează pentru că ești insuportabil, cine știe cât l-ai chinuit. Și a râs, avusese întotdeauna dinți foarte frumoși, că ai Adei. Sclipirea aceea i-a luminat chipul, tot trupul, și mi-a dovedit că era schimbată, părea că tocmai se trezise după o noapte cu vise frumoase care păreau adevărate. Vino la mama, i-a spus copilului, și nu s-au mai despărțit toată după-amiaza.

Eu am petrecut timpul cu Saverio, chiar dacă bărbatul acela mă plictisea, nu prea aveam ce face. Am aflat, i-am spus, că ai avut mult succes la Cagliari. El a încuviințat cu modestie prefăcută, dar n-a reușit să se abțină prea mult timp și, chiar dacă știa că nu pricepeam nimic din matematică, mi-a explicat punct cu punct toate noutățile din prelegerea lui. Am simțit că puțina energie pe care o aveam dispărea, am strănutat de multe ori, am tușit. Ești bun în domeniul tău, am zis în treacăt doar ca să-l întrerup. A răspuns în felul lui ceremonios: Tu ești mult mai bun în al tău. M-am eschivat și, pentru că nu știam ce altceva să spun, l-am întrebat de el și Betta.

A fost o greșeală. S-a înroșit, iar roșeața era atât de evidentă, încât am încercat să privesc în altă parte ca să nu se simtă stânjenit. Am făcut și am spus tâmpenii, a recunoscut cu greu, și a vorbit cu respirația tăiată, când gesticulând, când stând cu mâinile încrucișate ca și cum n-ar mai fi vrut să le elibereze. Mi-a enumerat obsesiile lui, coșmarurile pe care le avea cu ochii deschiși. Și mi-a cerut scuze, a vrut să-l iert pentru ce spusese despre fiica mea.

— Numai prostii, a murmurat cu ochii lucioși, ea mă iubește, m-a iubit întotdeauna, și eu, în schimb, o chinui.

Căința lui era sinceră. Eram bucuros că făcea parte din genomul nepotului meu și i-am spus asta cu o ironie evidentă. Dar Saverio m-a luat în serios, mi-a mulțumit, a început să trăncănească împotriva analizei pe care o făcuse ani întregi, fără ca fanteziile lui sfâșietoare să dispară.

— Ce trebuie să fac? m-a întrebat.

— Orice, am mormăit, medicamente, sociologie, psihologie, religie, răzvrătiri și revoluții, artă, chiar și o dietă vegetariană, un curs de engleză, unul de astronomie. Câte un pic din toate. Depinde de anotimpuri.

— Ce anotimpuri?

— Anotimpurile vieții.

El a clătinat din cap, părând că vrea să și-l desprindă de gât.

— Tu glumești, dar eu sunt prost alcătuit, gelozia e o genă care mă face să văd ce nu există.

Mie mi-a venit să zâmbesc, i-am mărturisit că, în ce mă privea, fusese diferit:

— N-am gena aia și mi s-a întâmplat să nu văd ceea ce în realitate exista. Dar acum când mă uit mai bine, descopăr peste tot mari bucăți de slănină cu dungi de carne slabă.

— E un tablou nou pe care vrei să-l faci?

— Nu, e realitatea.

— Ești amuzant, eu nu reușesc să distrez oamenii.

— Nici eu, dar azi sunt bine dispus și e un pic mai bine.

— Ți-ai terminat planșele?

— Nu.

— Pentru că ești un perfecționist. Mereu am crezut că semănăm un pic, poate că de aceea m-a vrut fiica ta.

— Zici?

— Păi, da. Eu cu o ecuație știu să conduc oamenii pe culmi nebănuite, iar tu o faci cu o tușă.

Nu condusesem niciodată pe nimeni pe nicio culme, dar n-am vrut să-l dezamăgesc. Am

pălăvrăgit mult timp cu o dezinvoltură neașteptată, până când a apărut din nou Mario. S-a sprijinit de un picior al tatălui, care i-a spus:

— Cum te-ai distrat cu bunicul?

Mario s-a schimonosit, răsucindu-se, uitându-se în sus, uitându-se în jos – se prefăcea că se gândește –, apoi, foarte vesel, m-a arătat cu degetul.

— El s-a dus pe balcon și ne-am jucat.

— Pe frigul ăsta?

— Bunicul stătea pe balcon, nu eu.

— Ah, am înțeles. Și v-ați distrat?

— Foarte mult.

A apărut și Betta. Părea că nimic n-o poate tulbura, nici eu, nici soțul, nici fiul ei. Probabil se simțise într-un mare pericol în ultimele luni, dar acum era gata să apere cu ghearele, cu dinții, cu minciunile starea ei de bine. Ținea în mâini o coală, era desenul lui Mario care mă impresionase atât de mult.

— Tată, a spus ironică, ce e asta, un drum nou, o nouă tinerețe? E frumos.

Nu irosise niciodată cuvinte de laudă pentru lucrurile pe care le făceam, dimpotrivă – mi-am amintit –, în timpul adolescenței fusese mereu foarte critică, aproape jignitoare, în timp ce de la douăzeci de ani încolo se limitase la bunăvoința unei fiice care acceptase deja superficialitatea tatălui.

— L-a făcut nepotul meu, am spus cu mândrie. Dar Mario a zbierat aproape în același timp:

— Am copiat de la bunicul.

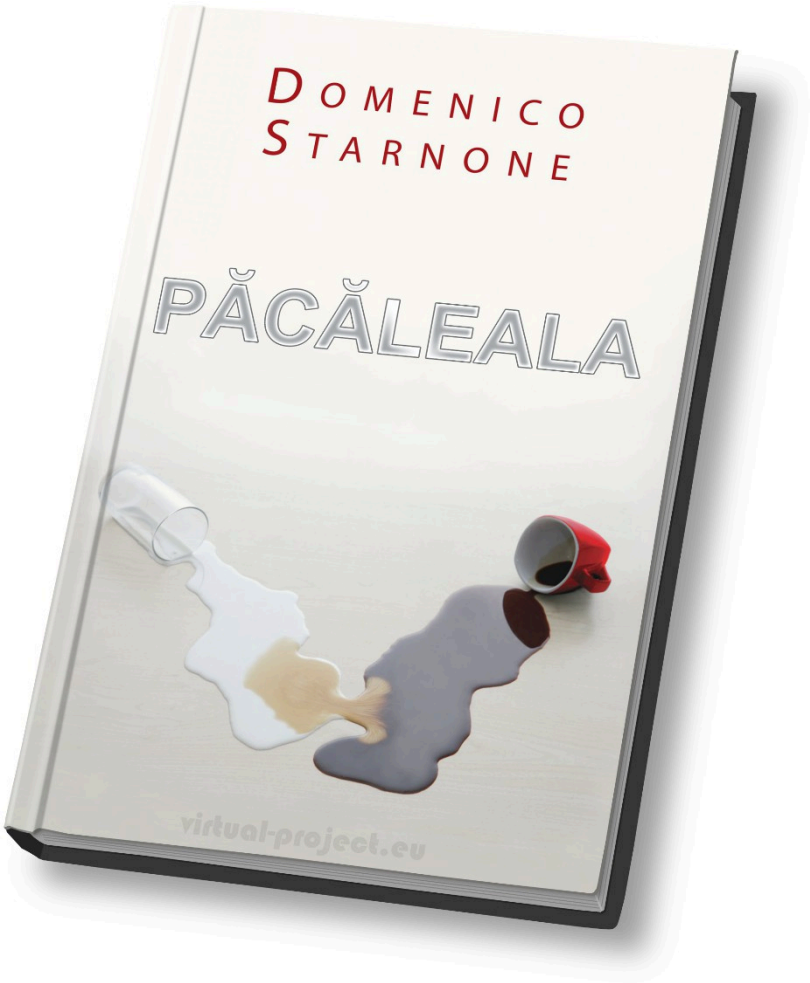

virtual-project.eu

violin

Table of Contents

CAPITOLUL ÎNTÂI
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
CAPITOLUL AL DOILEA
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
CAPITOLUL AL TREILEA
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

Table of Contents

CAPITOLUL ÎNTÂI 2
1. 2
2. 5
3. 9
4. 17
5. 19
6. 26
7. 32
8. 42
CAPITOLUL AL DOILEA 48
1. 48
2. 54
3. 62
4. 67
5. 74
6. 81
7. 84
8. 88
9. 93
10. 102
CAPITOLUL AL TREILEA 104
1. 104
2. 110
3. 116
4. 121
5. 125
6. 129
7. 134
8. 137